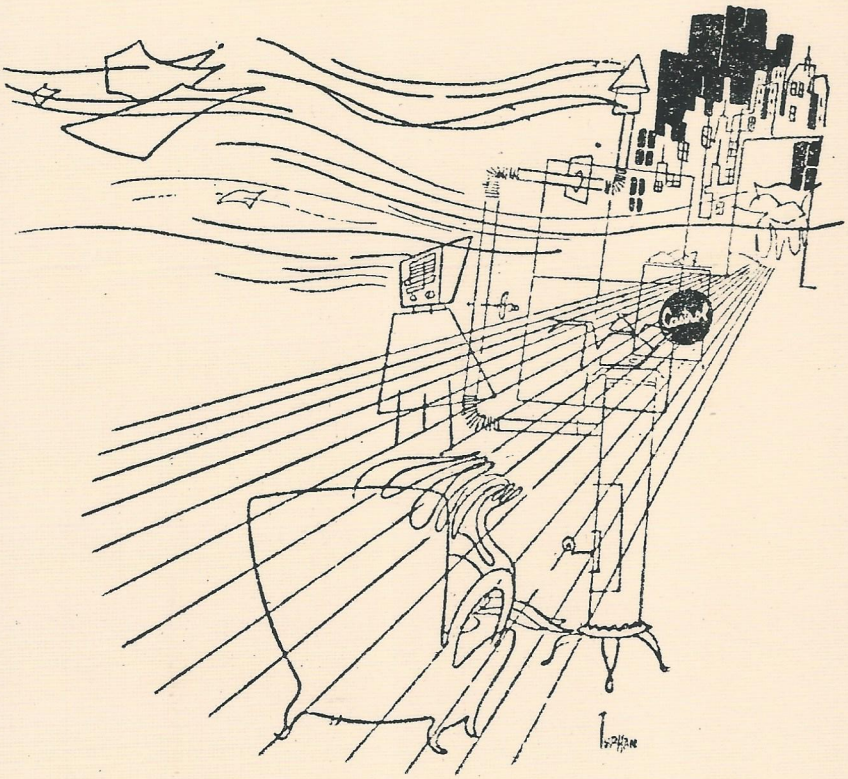
Füruzan

Gece Yarısı Mavisi

ÖYKÜ

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI

Füruzan İlk kitabı *Parasız Yatılı*'yla Sait Faik Hikâye Armağanı'nı kazanan ilk kadın yazar oldu (1972). Kitaplarında kötü yola düşmüş kadın ve kızların, çöken burjuva ailelerinin, yoksulluk ve yalnızlıkla boğuşan kadın ve çocukların, yeni ortamlarda bunalan ve yurt özlemi çeken göçmenlerin dramlarına sevecenlikle yaklaştı; kişileri derinlemesine inceledi, anlatımını ayrıntılarla besledi. 12 Mart dönemini anlattığı *Kırk Yedi'liler* romanıyla 1975 TDK Roman Ödülü'nü kazandı. 1975'te bir sanatçılar programıyla (DAAD) çağrıldığı Batı Berlin'de bir yıl kalarak işçiler ve sanatçılarla röportajlar yaptı. *Dokuz Çağdaş Türk Öykücüsü* (1982) antolojisiyle *Die Kinder der Türkei* (1979) çocuk kitabını Doğu Berlin'de konuk kaldığı dönemde hazırladı.

Öyküleri Fransızca, İspanyolca, Farsça, İtalyanca, Japonca, İngilizce, Rusça, Bulgarca, Boşnakça gibi dillere çevrildi: Öykülerinden yapılan bir toplam A. Saraçgil çevirisiyle 1991'de Napoli'de, *Kırk Yedi'liler* S. Pirvanova çevirisiyle 1986'da Bulgaristan'da, "Sevda Dolu Bir Yaz", "Nehir" ve "İskele Parklarında" öyküleri Damian Craft çevirisiyle 2001'de Londra'da, *Parasız Yatılı* Elif Deniz - Pierre Vincent çevirisiyle (*Pensionnaire d'état*, Bleu autour) 2010'da Fransa'da, *Gül Mevsimidir* Gülbende Kuray Ulusoy çevirisiyle (*La stagione delle rose*, Poiesis Editrice) 2016'da İtalya'da, *Sevda Dolu Bir Yaz* Thanos Zarangalis çevirisiyle (*Ena kalokairi yemato agape*, Çukatu Yayınevi) 2021'de Yunanistan'da yayımlandı.

2006'da 10. Ankara Öykü Günleri'nde, 2007'de Dil Derneği'nin Dil Bayramı'nda ve Antalya Öykü Günleri'nde, 2008'de 7. İzmir Öykü Günleri'nde onur ödülleri aldı. 2008 TÜYAP İstanbul Kitap Fuarı'nın Onur Yazarı seçildi. 2009'da Dil Derneği İzmir şubesince Türk Diline Emek Verenler Ödülü verildi. 2017'de 9. Kadıköy Kitap Günleri'nin Onur Yazarı seçildi. 2023 yılında ise *Akim Sevgilim* ile Erdal Öz ve Sedat Simavi ödüllerini aldı.

1981'de Ömer Kavur'la birlikte senaryolaştırdığı "Ah Güzel İstanbul" öyküsü sinema filmi olarak çekildi, Antalya Film Festivali'nde ödül aldı. 1986-87 yıllarında "Gecenin Öteki Yüzü" öyküsünü Okan Uysaler ile birlikte senaryolaştırdı; TRT'de dizi film olarak çekildi ve yılın en iyi dizisi seçildi. 1988-90 yıllarında çektiği *Benim Sinemalarım* 1990'da Cannes Film Festivali'nin "Eleştirmenlerin 7 Günü" ve "Altın Kamera" dallarından çağrı alarak 158 film arasından seçilen 8 filmden biri olarak gösterime girdi; 1991'de ise Uluslararası İran Fecr Film Festivali'ndeki Uluslararası Jüri'den "En İyi İlk Film Jüri Özel Ödülü"nü kazandı ve Tokyo Uluslararası Film Festivali'nde seçilen "En İyi On Asya Filmi" arasında yer aldı. "Kış Gelmeden" (1997) ve "Sevda Dolu Bir Yaz" (2001) öykülerini oyunlaştırdı ve bu oyunlar Devlet Tiyatroları'nda yaklaşık 200 kez sahnelendi.

Füruzan, 11 Şubat 2024 günü İstanbul'da yaşamını yitirdi ve Zincirlikuyu Mezarlığı'nda toprağa verildi.

Kitapları:

Öykü: *Parasız Yatılı* (1971), *Kuşatma* (1972), *Benim Sinemalarım* (1973), *Gül Mevsimidir* (uzun öykü, 1973), *Gecenin Öteki Yüzü* (1982), *Sevda Dolu Bir Yaz* (1999), *Akim Sevgilim* (2023), *Gece Yarısı Mavisi* (2025). **Roman:** *Kırk Yedi'liler* (1974), *Berlin'in Nar Çiçeği* (1988). **Gezi-Röportaj:** *Yeni Konuklar* (1977), *Evsahipleri* (1981), *Balkan Yolcusu* (1994). **Oyun:** *Redife'ye* Güzelleme (1981), *Kış Gelmeden – Sevda Dolu Bir Yaz* (2018). **Şiir:** *Lodoslar Kenti* (1991). **Çocuk Kitabı:** *Die Kinder der Türkei* (*Türkiye Çocukları*, 1979). **Yaşantı:** *Füruzan Diye Bir Öykü* (haz. Faruk Şüyün, 2008).

Füruzan'ın
YKY'deki kitapları:

Lodoslar Kenti (1995)
Parasız Yatılı (1996)
Kuşatma (1996)
Benim Sinemalarım (1996)
Gül Mevsimidir (1996)
Gecenin Öteki Yüzü (1996)
Kırk Yedi'liler (1996)
Berlin'in Nar Çiçeği (1996)
Balkan Yolcusu (1996)
Redife'ye Güzelleme (1997)
Evsahipleri (1998)
Yeni Konuklar (1998)
Sevda Dolu Bir Yaz (1999)
Kırk Yedi'liler: 40. yıl özel baskısı (2014)
Parasız Yatılı: 50. yıl özel baskısı (2023)
Akim Sevgilim (2023)
Gece Yarısı Mavisi (2025)

Toplu Öyküler (Delta, 2003)
Toplu Öyküler - Toplu Romanlar (Delta, 2009)
Kış Gelmeden – Sevda Dolu Bir Yaz (Oyun, 2018)

Füruzan Diye Bir Öykü (Yaşantı, 2009)

Doğan Kardeş:
Yaz Geldi - Seçme Öyküler (2009)

FÜRUZAN

Gece Yarısı Mavisi

İlk Öyküleri (1956-1962)

Öykü

Yayına Hazırlayanlar:
Olcay Akyıldız
Bilge Ulusman

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 6538
Edebiyat - 1846

Gece Yarısı Mavisi / Füruzan

Yayına hazırlayanlar: **Olcay Akyıldız, Bilge Ulusman**
Kitap editörü: **Murat Yalçın**
Düzelti: **Filiz Özkan**

Kitaptaki desenler: **Turhan Selçuk**

Kapak tasarımı: **Nahide Dikel**
Sayfa tasarımı: **Mehmet Ulusel**
Grafik uygulama: **Merve Çakıroğlu**

Baskı: Asya Basım Yayın Sanayi Tic. Ltd. Şti
15 Temmuz Mah. Gülbahar Cad. No: 62/B Güneşli - Bağcılar / İstanbul
Telefon: (0 212) 693 00 08
Sertifika No: 52508

1. baskı: İstanbul, Ocak 2025
ISBN 978-975-08-6489-6

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2024
Sertifika No: 44719
Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 Faks: (0 212) 293 07 23
https://www.yapikrediyayinlari.com.tr
e-posta: **ykykultur@ykykultur.com.tr**
facebook.com/**yapikrediyayinlari**
instagram.com/**yapikrediyayinlari**
x.com/**YKYHaber**

İçindekiler

Yayına Hazırlayanların Önsözü • 7

Düzenli Bir Tatil Günü • 15
Olumsuz Hikâye • 20
Portakallar, Turuncu Sandal ve O... • 23
Resimdeki Adam • 26
Bozuk Düzen • 28
Bölünmüş Toplamlar • 31
Ondine • 36
Bahriyeli Recep • 39
Telefon • 45
Gece Yarısı Mavisi • 50
Dönüş • 56
Tunuslu • 61
Kısık • 65
Olmayan Biri • 70
Kırkikindili Öykü • 74
Geçmişlerden Biri • 80

Yazarın Kitaplarına Almadığı Öyküleri Bibliyografyası • 87
Füruzan Edebiyatını Dünden Kuşatmak
(Olcay Akyıldız, Bilge Ulusman) • 89

Kaynakça • 109

Yayına Hazırlayanların Önsözü

Füruzan edebiyatına ilişkin araştırmaların niteliği ve niceliği, ne yazık ki bu geniş ve Türkçe edebiyat tarihi bağlamında kıymeti büyük külliyatı değerlendirmekte yetersiz kalıyor. Füruzan'ın üretken ve uzun soluklu yazın serüveninin ilk öyküleriyle bir kitap oylumunda bu denli geç karşılaşmamızın gerekçelerinden biri, edebiyat araştırmacılarının hazırladığı Füruzan bibliyografyalarındaki eksiklikler diyebiliriz. Füruzan'ın öykücülüğü üzerine çalışmalar, çoğunlukla, kitaplaşmamış ilk öykülerini ıskalıyor ya da hatalı tarihlendirmelerle anıyor. Füruzan'ın *Parasız Yatılı* (1971) öncesinde yazdığı bu öykülerin izini sürmeye giriştiğimizde, bu kitapla bir araya gelen on altı öykünün eksiksiz bir dökümü ne yazık ki bugüne dek yapılmamıştı. Araştırmamızın yol haritasını belirleyen, Füruzan'ın *Dost* dergisine gönderdiği kısa bir özgeçmiş oldu. Ocak 1962 tarihli "Geçmişlerden Biri" öyküsüne, Füruzan'ın bir fotoğrafı ve ilk öykülerini gönderdiği dergilerin adları da eşlik ediyordu. Böylece Füruzan bizi *Seçilmiş Hikâyeler*, *Yenilik*, *Türk Dili*, *Pazar Postası*, *Yeditepe* ve *Dost* arşivlerinde heyecanlı bir taramaya yönlendirdi. Türkçe edebiyat tarihinde dergicilik faaliyetleri açısından oldukça kıymetli ve verimli bu dergilerin dahi dijital arşiv ve dizin çalışmalarındaki eksiklikler nedeniyle, basılı dergilerin İstanbul, Ankara ve İzmir'e dağılmış sayılarına erişerek yaptığımız taramalarda, Füruzan bibliyografyalarına girememiş metinlerle, beklenmedik karşılaşmalar yaşadık.

Hak ettiği karşılığı bulamamış bu literatürle ilgilenmeye başladığımızda, Füruzan henüz hayattaydı. Birimiz (Olcay Akyıldız) *Parasız Yatılı* (1971) metnini ders içi tartışmalarına taşırken, Füruzan'ın bu kitaptaki ilk üç öyküsünün diğer öykülerden farkına odaklanmış ve bu bölümlendirmenin işlevleri üzerine düşünüyordu. Buradan hareketle feminist web sitesi Çatlak Zemin'de "Füruzan'ın İsabetli İnadı" (8 Aralık 2023) başlıklı

bir yazı yayımladığında, bu inadın takipçisi olmaya devam edeceğini, bir devam yazısı yazacağını henüz bilmiyordu. Ancak Füruzan'ın inadı, o dönemde evli olduğu kocası ve çalıştığı yayıncı ile çekişmesi, döneminin diğer kadın yazarlarının yazarlık deneyimiyle de ortaklaşıyordu. Bir yandan toplumcu olduğu düşünülen öyküleri ile bir "edebiyat olayı" olarak tanımlanıp övülürken; diğer yandan kitabın sonunda Füruzan edebiyatını ve ilk öykülerini değerlendirdiğimiz yazıda bahsedeceğimiz üzere, Füsun Akatlı tarafından dahi *Parasız Yatılı*'nın "kapalı" ve "soyut" olduğu düşünülen ilk üç öyküsü ile eleştiriliyordu. Oysa belli ki bu öykülerin kitabın başındaki "antik aslan heykelleri" gibi varlığı, tesadüf değildi; Füruzan bu öykülerde ısrarcıydı. Bu ısrarı ve inadı mercek altına alırken, edebi kanona girememiş erken dönem metinlerinin akıbetini ve içeriğini merak etmemek; olası paralellikler üzerine düşünmemek imkânsızdı. Böylece birbirimizi spekülasyona davet ederken, Füruzan'ın edebiyat araştırmacılarının gündemine nasıl olup da girmediğine şaşırdığımız öykülerinin izini sürmeye karar verdik. Erkek egemen matbuat dünyasında kadın yazarın varlık mücadelesine dair tartışmalarımıza, arşiv merakı da eklendiğinde, bir diğerimiz (Bilge Ulusman) metinlerin peşine düştü. Böylece mevcut literatürün sunduğu bibliyografyalardaki yanlış yönlendirmeleri ve eksiklikleri fark ettik. Başlarken amacımız yalnızca okur heyecanı ve araştırmacı merakıyla metinlere ulaşabilmekti. Fakat anlatısal oyunlarıyla, dil ve içerik denemeleriyle çeşitlenen bu öykülere erişip okudukça, hem Füruzan külliyatının hem de Türkçe edebiyatta öykünün serüveni içerisinde, bu metinlerin edebiyat kamusuyla paylaşılmasının elzem olduğuna kanaat getirdik ve bir kitap projesine evrildik.

Bu fikirle gittiğimiz Yapı Kredi Yayınları da Füruzan'ın 1956-1962 yılları aralığında yayımlandığını tespit ettiğimiz ilk öykülerini kitaplaştırma fikrimize sıcak baktı. Elbette Füruzan'ın bu öyküleri sahiplenmediğini pek çok farklı mecrada ve şekilde dile getirdiğini bilen yayıncının da işi kolay değildi. Tereddütleri vardı; ama edebiyat araştırmacısı olan bizlerin tavrı çok netti en başından beri. Burada etik bir sorun yoktu; çünkü bu öyküler daha önce dergilerde hem de zamanının önemli dergilerinde

yayımlanmıştı. Bu da edebiyat tarihi açısından önemli bir gerçeklikti ve dergilerde kalmış bu öykülerin bugünün okuruna ulaştırılmasında tereddüde yer yoktu. Öykülerin kitaplaşması yönündeki nihai kararı biz veremezdik; ancak süreç hem bizi hem de Füruzan okurunu mutlu edecek şekilde gelişti. Yapı Kredi Yayınları adına bizimle bu süreci yürüten ve öykülerin Füruzan okuruyla buluşmasında heyecanımıza eşlik eden Aslıhan Dinç'e, Murat Yalçın'a ve öykülerin kitap olarak yayımlanması fikrine destek veren Aslı Selçuk'a çok teşekkür ediyoruz. Bir diğer teşekkürümüz de Turhan Selçuk'un çizimlerinin de okurla buluşmasına izin veren Ruhan Selçuk'a. Dergilerde yer alan bu öykülerden Füruzan Selçuk imzalı "Gece Yarısı Mavisi" (1959), "Dönüş" (1959), "Tunuslu" (1959), "Kısık" (1959) ve Füruzan T. Selçuk imzalı "Kırkikindili Öykü"ye (1961) Turhan Selçuk'un çizimleri eşlik ediyor. Bunları da baskıya dahil etmek, dergi mizanpajının duygusunu kitaba taşımak hem o dönemin atmosferini okura aktarmak açısından önemli hem de bu çizimler bire bir bu öyküler için, öyküler okunarak yapılmış çizimler. Dolayısı ile öyküler bu desenler olmadan eksik kalacağı gibi, desenlerin de Turhan Selçuk sanatı içerisinde öyküler olmadan anlamlandırılması mümkün değil. O nedenle bu buluşmayı önemsedik.

Öykülere erişmenin ve arşivlerde geçirilen sürenin keyfine, bu öyküleri Füruzan okurlarıyla ve edebiyat araştırmacılarıyla buluşturma sorumluluğu da eklendiğinde, özellikle 1950 dönemi dergiciliğinde sık rastlanan dizgi ve tapaj hatalarını titizlikle takip etme ve müdahale zorunluluğu da belirdi. Bu türden hatalara düzelti uygulasak da, dönemin yazı diline hâkim olan kullanımları tümüyle koruduk. Gerekli yerlerde müdahalelerimize dipnotlar düştük. Füruzan'ın tüm metinlerinde karşımıza çıkan geniş katratlı boşlukları, satırbaşlarını ya da üç noktalı soru işaretlerini ve üç noktalı ünlemlerini elbette metne sağladığı tüm anlam katmanlarıyla birlikte kitaba taşıdık. Yayımlandıkları dergilerin mizanpajında bu öykülere eşlik eden Turhan Selçuk çizimlerini de metinlere dahil ettik. Bu kitapla bir araya getirdiğimiz, daha önce kitaplaşmamış on altı öykünün sonuncusu Ocak 1962'de *Dost* dergisinde yayımlanan "Geçmişlerden Biri" ile Şubat 1967'de *Papirüs*'te yayımlanan "Sabah Eskimişliğin" arasında,

Füruzan'ın ne bu dönemin *Dost*, *Papirüs*, *Yeni Dergi* gibi edebiyat dergilerinde yayımlanmış ne de yayımlamadan ardında bıraktığı bir metne ulaşabildik. Füruzan'ın kitaplaşmayan ilk öyküleri ile ilk öykü kitabı *Parasız Yatılı*'yı (1971) oluşturan öyküler arasında beş yıllık bir sessizlik var gibi görünüyor. Dolayısıyla bu boşluk, edebiyat araştırmacıları tarafından yorumlanmayı bekliyor. Füruzan'ın metinleri üzerine ilk eleştiri yazıları ise *Parasız Yatılı*'nın yayımlanmasının ardından karşımıza çıkıyor. Mehmet H. Doğan'ın Mayıs 1972'de *Yeni Dergi*'ye yazdığı "Füruzan Olayı" başlıklı ilk incelemeyi, Asım Bezirci ve Fethi Naci gibi dönemin edebiyat ortamının öne çıkan eleştirmenlerinin değerlendirmeleri takip ediyor.[1] Füruzan'ın 1956-1962 aralığında dergiler aracılığıyla edebiyat kamusuyla paylaştığı bu öykülerin nasıl alımlandığına dair ilk verilere de yine bu eleştiri yazılarında rastlıyoruz. Füruzan'ın edebiyat kamusu ve kanondaki varlığını takip edebildiğimiz "Füruzan Olayı"yla başlayan bu eleştirilere dair çıkarımlarımızı ve bu öykülerin hem Füruzan'ın külliyatı hem de Türkçe edebiyat bağlamındaki yerini, öykülerin ardına eklediğimiz bir değerlendirme yazısıyla tartışmaya açıyoruz. Fakat önce, Füruzan'la okurları arasından çekilerek, on altı öykülük bu gecikmiş karşılaşmaya, çok lezzetli bir Füruzan dünyasına davet ediyoruz. Ve Füruzan'ın uzun yıllar yaşadığı Koca Mansur Sokak'taki evine dört yüz beş yüz metre mesafede, parkeleri gıcırdayan bir başka Şişli apartmanında bu kitaba son halini verirken; sanıyoruz ki hayatta olsaydı, belki kendi evinde bile birer kopyası bulunmayan bu öyküleri okurlarıyla buluşturmaya Füruzan'ı da ikna edebilecektik. Daha doğrusu, biz ona geç kalmasaydık...

İstanbul, Eylül 2024
Olcay Akyıldız
Bilge Ulusman

1 Mehmet Doğan, "Füruzan'da Tip Geliştirimi" (Ekim 1972), *Yeni Dergi*; Asım Bezirci, "Füruzan ve Kuşatma" (Ağustos 1972), *Soyut*; *Yeni Dergi*; Fethi Naci, "Füruzan'ın Dünyası" (Mayıs 1973).

• • •

Eylül 2024'te dosyayı yayınevine teslim ettikten sonra süreç hemen tamamlanmadı elbette. Dizgisiydi, son kontrolleriydi, Turhan Selçuk desenlerinin eklenmesiydi derken her gün aklımızın bir köşesinde Füruzan ve öyküleri vardı. Fakat artık tam son düzlüğe gelmiş, kapak seçimi yaparken Füruzan bizi bir kez daha şaşırttı ve kitaplarında yer almamış iki yeni öykünün daha izine rastladık. Kitap baskıya girmeden öykülere ulaşmak istediğimiz için de adeta nöbetçi sahaf gibi gece geç saatlerde sorularımıza cevap verip dergilerin önce fotoğraflarını, ardından basılı nüshalarını bize ulaştırarak yardımımıza İstanbul'dan Tatavla Sahaf ve İzmir'den Mavilotus Sahaf koştu ve Füruzan'ın "Bahriyeli Recep" ve "Tunuslu" öyküleri de bu baskıya yetişti. Böylece Füruzan'ın bir edebiyat olayı yaratan imgelemiyle, New York'tan Tunus'a uzanan, 1956'dan 1962'ye yayılan bu öyküler, *Gece Yarısı Mavisi*'nde bir araya geldi. Füruzan'ın "ilk öyküleri" olarak; fakat Füruzan yazınına özgü bir dil ve Füruzan okurlarının aşina olduğu bir anlatı evreni ile.

Aralık 2024

Gece Yarısı Mavisi

İlk Öyküleri (1956-1962)

Düzenli Bir Tatil Günü

Caddenin orta yerine uzanmıştım, hava iyicene güzeldi. Gözlerim kapalı olduğu halde bulutların beyaz kümelerini görüyordum. Güneş tam üstüme abanmıştı, bir sıcak bir sıcak... Kulağımın ardından kan ılık ılık sırtıma akıyordu. Diz kapağımın biriyle kafam çatırdıyordu ağrırken. Şöyle dikkatlice dinlesem duyacaktım seslerini. Akan kanın ılıklığı acının devamı olmasa alışacaktım durumuma, ama çok acıyordu, her zonklamada içim ikiye bölünüyordu sanki.

Etrafıma bir sürü insan toplanmıştı, bıyıkları kırçıl bir bekçiyle, zayıf, uzun boylu polis çevremi tebeşirle çiziyorlardı. Kalabalık aynı anda terliyordu, bense rahattım. Asfaltın sıcağı, kanın ılığından daha yakıcıydı ama günboyu kimsenin yapamayacağı şeyi yapmış, uzanıvermiştim şöyle ortaya.

Okullu bir kız gözleri açık, tam burnuma bakıyordu; burnuma sinekler girip çıkıyordu, duyusuzdu burnum, bilen aldırmayan bir duyusuzluk içindeydi. Kız penbe penbe:

— Zavallı, dedi. Sinekler, kovalasak üzerinden.

Bekçi, hâlâ kışlık giyiminin altında, büsbütün aksileşen yüzüyle kıza baktı:

— Geri dur, dedi. Geri dur.

Üzerimden kocaman, kara bir kuş akını geçti, güneye yollandı. Polis:

— Vaktinde, dedi, gelseler bari.

Biraz sonra sinekler enseme toplandı, kan taze koyu kümelenmişti oraya. Yaşlı bir kadın:

— Kaldırsalar, dedi. Mikrop yuvası.

Kanımın insanca temizliğini anlatmak tutkusu kavurdu içimi. Sancılarım duruluyordu azar azar, bir su dökselerdi üstüme, mavi bir su, boydan boya kümeleniverseydi etrafıma sular. Saçları parlak delikanlı:

— İş kalmamış bunda, dedi. Yedek parça bulamaz.

Yanındakiyle güldüler. Okullu kız, telaşlı, ağlamaklı baktı onlardan tarafa. Delikanlılar kıza bakıp:

— Dört on beşe yetişelim, dediler. Hey dünya, geçmişi tenekeli dünya.

Onları sevdim birden, geçmişine teneke taktıkları evren, o tenekenin çıkardığı gürültüyle üzerimden geçiyordu.

Yanım sıra dizili apartmanlardan birinin balkonuna, kalın bacaklı, esmer bir kadın çıktı; baktı etrafına, görmedi beni, buna sıkıldım. Piyango bileti satan ihtiyar adam: "Alan kazanıyor." diye, bağırarak geçiyordu; kalabalığı görüp durdu, kafasını iki işçinin arasından uzatıp bana baktı:

— Allah, dedi, taksiratını affetsin.

Beni tanımamıştı böyle bir günümde, en aşağı on beş kişiyi etrafımda tutabildiğim böyle bir günümde. Oysa ben onu tanıyordum, her seferinde rastlaşınca, bana sayıp döktüğü apartmanlar, otomobiller hâlâ gözlerimin önündeydi. Düşlerimde, o önde ben arkada, duvarları saydam odalarında gezdiğim binalar, içine binip elektriklerle donanmış caddelerden sürdüğüm otomobiller bulmuştum.

Biraz sonra genç adamı getirdiler. Yüzü kırmızı, saçları yanaklarına yapışmıştı, ayağındaki kahverengi ayakkabılara bakıyordu durmadan. Sonra bana baktı, güzel gözlerine kocaman bir korku oturuvermişti. Ellerinin damarları şiş şişti, tekrar ayakkabılarına baktı ama ayakkabılarında ben vardım. Burnuna sinekler dolan, bir bacağı her kişinin yapamayacağı şekle girmiş ben, durmadan terliyordu. Polis ona yaklaştı:

— Kaçmaya kalkmak, dedi, budalalık, dedi. İt oğlu it, dedi.

O terliyordu, gerektiği kadar ne it oğlu itti ne budalaydı. Onunla, önü mavi salkımlı bir kahvede, lokumuna tavla oynanabilirdi. Akşam üstleri radyoda Hüzzam faslı çalınırken, beraberce şarkı söylenebilirdi. Yalnız onu bu hale düşürmüş olmak, kişiliğine yapılacak en büyük kalleşlikti.

— İnkâra kalkma, dedi polis. Suçüstü bu, anlat.

Sesi yorgundu adamın, önce sokağın tarifini yaptı; "nizama uygundu çıkışı", bense ben sarhoştum. Bu onca en doğru olandı. Arnavut yemişçinin arkasından birden çıkıvermiştim,

iki tarafıma sallanıyordum, gündüzün bu sıcağında bu vaktinde, iş miydi benim yaptığım. Arnavut yemişçi oradaydı, sormalıydılar.

Bekçi yemişçiye döndü, yemişçi ak önlüğüyle dimdikti orada: "Yok" dedi. Görmemişti öyle şey, ne beni ne onu, öğle namazını kılmıştı. "Sonra?" Sonra mı? Kestirmişti camlığın kenarında, ta gürültüde gelmişti kendine, yemin mi? "Ne münasebet efendim, müslüman kişi yalan demezdi."

"Başka?" Polis etrafına bakındı:

— Başka görgü şahidi yok, dedi. Talihin varmış.

Genç adam küçüldü, küçüldü.

Ben anlatmalıydım işin gerçek tarafını. Onlara, caddeleri daima yalnız başıma geçtiğimden, tanıdıklarımın arkamdan uzun gülümsemelerle baktığından bahsetmeliydim. Yağmurlardan sonra doğan güneşe, gözlerimi kırpmadan bakabildiğimi, sıcak yaz sabahları yelkenleri rüzgârla dolu denizler düşündüğümü söylemeliyim. Oysa odamın duvarlarında yağmur akıntılarının sarı dalgaları vardır. Oturduğum sokağa marangoz evinden hep talaşlar yığılır, onların kokusu reçinelidir, severim.

Bugün tatildi, tatil günleri evren daha yavaş dönüyor. Ben, bense yalnızım, rahatım ama uzak yerlerde kalmış iki üç insanım var, posta pullarının ara sıra değişmesini onlarla bilirim. Onların varlığı güven duygumu artırır. Bugün geç kalkabilirdim, erken kalktım. Sütçüye: "Barba" dedim. "Barba" demek, yaşamayı dört yönüyle yakalamaktı benim için. Mavi, süt mavisi sütümü içtim, sonra eğlence parkına gittim; üstünde yarı insan, yarı hayvan resmi asılı çadıra girdim. Akvaryumda, solgun, yeşil yatıyordu deniz kızı, saçları yosunlar gibi inip çıkıyordu suda. Çadırın içinde tuzlu tuzlu bir rüzgâr savruluyordu, yirmi beş kuruşa kocaman bir masal vardı etrafımda. Sonra köfteciden aldığım köfteleri ekmeğime doldurdum, yedim. İyicene eğleniyordum. Öğleye doğru parktan çıktım, şehrin meydanında tozlu bir kalabalık vardı, içim gittikçe hafifliyordu. Bir dilenci para istedi benden, vermedim. Odam; duvarları, karyolası, kenara atılmış resimli dergileriyle odam gözümün önüne geldi. İleriyi, büyüğü özlemiş olmam saç-

maydı, şöyle eşelemeden düşündüm, rahattım. Bu duyuyla yürümeye başladım. Köşeye geldiğimde koca akasya ağacını gördüm, kokusu çevremi sardı, öylesine sevindim ki şaştım kendime. Hemen döndüm köşeyi, kenardan karasiyle otomobil yüklendi üstüme. Her tarafımı terli bir korku sardı, kafamın üstünde akasyalar dönüyordu, acıdan gözlerimden yaşlar geliyordu... Yere uzandım boylu boyunca... İnsanlar görme tutkusuyla doldular etrafıma. Bunlar çok çabuk oldu, boynumun acısına, bacağımın ters durumuna da alışıyorum şimdi. Olanlar buydu, genç adamı olanın tümünden sorumlu tutmak yapılır iş değildi, ama polis anlamıyordu onu, onun ter ter şaşkınlığını, çaresizliğini...

Yanıma gözlüklü bir adam geldi, ceketimin altında kaybolan kolumu aradı, bileğimi tuttu:

— Ölmüş, dedi.

Sorumlu:

— Nasıl olur, dedi.

Gözleri yaşını akıtmadan ağlamaya başladı. Okullu kızın, dudağının üstünde su tanecikleri birikmişti:

— Zavallı, dedi. Zavallı, bu gece uyuyamam.

Bekçiyle polis, genç adamı kahırlı çektiler yanımdan. Başından beri konuşmayan iki işçi yürüyüp gittiler. Hayret ettim "Ölmüş" deyince adam.

Sonra içimi kocaman bir özlem sardı, evimi, talaş kokusunu arıyordum. Bu değişen durumumla sade yalnız kalıvermiştim. Beyaz giyimleriyle iki kişi geldi yanıma, etrafımdakiler gittikçe siliniyordu.

Şimdi Deniz kızı, yeşil, yosunlu saçlarıyla dalgalanıyor gökte, sürü sürü faytonlar geçiyor, atlarının şakaklarında kızıl püsküller var. Genç adam kahverengi ayakkabılarına bakıyor, kahverengi tavla zarlarını vuruyor... Akasyaların beyazı, salkımların mavisiyle karışmış çepçevre masamızın yanında. Kahveciye: "Bir lokum, diye, bağırıyorum. O kazandı." Kahveci çıkıyor kapıdan. "Barba, diyorum. Bizim Barba." Barbanın elinde fincan, fincanın içinde çocukların şakaklarındaki ince damarlar gibi mavi bir süt. Uzatıyor ona, o beni gösteriyor:

"Ona da getir, benden." Barba bana bakıyor: "O ölmüş, diyor, süt içemez."

Sonra iki delikanlı geliyor:

— Vay geçmişi tenekeli dünya.

Kendi kendimi seyrediyorum yerde, bir bacağım iyice bükülmüş, göz kapaklarım aralık, çevrem ak bir çizgiyle çizili.

Füruzan YERDELEN
Seçilmiş Hikâyeler, Mayıs 1956

Olumsuz Hikâye

Karyolanın ayak ucunda sapsarı bir havlu asılıydı. Tavanın tahtaları kirliydi, dal dal örümcek ağları sarkmıştı. Ve sokaktaki sıcak, uğultulu hava camlara kadar yapışmış; güneş sarı havluyu, tozları kucaklayıp kapıya dayanmıştı.

Karşıdaki fabrikanın düdüğü öğle paydosunu çaldı. Avuçları ter içindeydi. Öylesine terliydi ki; yatağa yapışmışlardı, çekemiyordu. Kafası kırılmış kemiklerle doluydu sanki. Kapısının önünden geçen her ayak ona tıkanıklık veriyordu. Çok sıcaktı. Boynundaki damarların çıkardığı sesi duyuyordu; tıpkı saat gibi tertipli ve sürekliydi. Karnı acıkmıyordu; sade beklemekten usanmıştı. Neyi beklediğini bilmiyordu. Güneşin aydınlattığı yerlere bakıyor sonra gözlerini kapatıyor; ışıkların birden bitişi, kırmızı, yeşil renklerin parça parça karanın içinde kaynaşmaları; bu değişiklik onu memnun ediyordu. Aşağı kahveden tavla oynıyanların gürültüleri geliyordu; ta uzaktan da vapur sesleri.

Gözlerini kapadıkça yeşiller, kırmızılar, ter içinde iki eli ve bitmeyen bekleyişi. Karyolada yan döndü. Odanın köşesinde onu gördü, görüverdi; nasıl mutluluk duydu; boynundaki damarın sesi kesildi. Oysaki öbürü sırıtıyordu; ağzı dudaksızdı, dişleri kırmızı. Ya gözleri sanki, perde örtülüydü; parlıyor, bakıyor, görünmüyordu. Hiç görünmiyen göz, şimdiye kadar böylesini düşünmemişti. Ama yine de fena değildi, hattâ iyiydi bile.

Güneş batıverdi. Oda karardı; zamanın birden geçişi tuhaftı. Onun olduğu yerde kararmıştı. Ama o kenarları tebeşirle çizilmiş gibi belli dolu duruyordu. Dizlerini gördü; kupkuru ve ayrıydı birbirinden. Ellerini dizlerine koymuş parmaklarını durmadan oynatıyordu; küçük parmağının yarısı yoktu; yeri ağzı gibi kırmızıydı. Bu ona korku verdi; tedirgin edici bir görünüşü vardı parmağın.

— Akşam oldu, dedi.

Öbürü öylece bakıyordu. Birden ortaya geldi, kenardaki tahta masayı çekti; cebinden iskambil kâğıtlarını çıkardı, karıştırdı, ikiye böldü; yarısını ona verdi. Oynamaya başladılar. Hiç bilmediği bir oyundu ama pekâlâ oynuyordu. Yalnız karşısındaki, deminki uzaklığın iki misli uzakta, aynı zamanda karşısındaydı. Oda iyiden kararmıştı. O birden iskambilleri toplayıverdi.

Merak etmişti:

— Hangimiz kazandık, dedi.

Öbürü yine gülüyordu; ama cevap vermemişti. Karyolaya yeniden uzandı, gözlerini kapadı; sıkıntı duyuyordu onun varlığından ama kovsa da gitmiyeceğini öylesine biliyordu ki.

— Karnım acıktı, dedi.

Kalktı pencerenin içinde duran kâğıda sarılı yiyecekleri aldı, yemiye koyuldu; odanın köşesinde onun şarkı söylemeğe başlamasına önce şaştı, sonra kızdı. Öyle kötü bir şarkıydı ki; uğul uğul her tarafını sarıyor, dağların üzerinden esen rüzgârlar gibi kalbine hafiflik, üzüntü veriyordu. Ağzına attığı lokmalar boğazına kadar kupkuru gelip takılıyordu. Şimdi şarkının etrafa yaydığı uçucu sesler değişmiş, boğuk ölümcül bağırtılar başlamıştı. O şarkıyı hem söylüyor hem de başını iki tarafa hızlı hızlı sallıyordu; gözleri iyice görünmez olmuştu; inliyor dövünüyordu. Yiyemez olduğu şeyleri kaldırdı; yatağa yatıp duymamağa çalıştığı sesin bir örtü gibi her tarafını sarışını korku ile seyrediyordu. Kapının karanlığını saydam bir mavilik sarmıştı; sesler oraya çarpıyor, kar çiçekleri gibi etrafa dökülüyordu. Odayı serinlik huzur kaplamıştı; tedirgin eden bıktırıcı bir huzur. Kendini küçülmüş âciz görüyordu; onun hep bu şarkıyı söylemesini düşünmek; bu acıya nasıl dayanıyordu, bilemezdi.

Ses kesildi. Kapıdaki ışık, o koskoca kalıbıyla huzur, yok oluverdi. Kendisini nasıl yalnız hissetti; içi paralandı; onun olduğu tarafa dönemiyordu; ya yoksa, ya gitmişse; bu düşünce ise dayanılmazdı...

Karyolanın ayak ucunda gördü onu; kendisine bakıyordu; gözleri su gibi aydınlıktı, serindi, iyilik doluydu. Onun gözlerine baktıkça kalbine açık kalan bir yönden renkler, neşe, sevinç doluyordu; kendini küçük bir çocuk kadar temizlenmiş arınmış görünüyordu. Bu da içini altüst etmişti, kahrolmuştu. Her bakı-

şında karanlıktaki bir çift su berraklığı, olumsuz duyular, odanın kat kat inen kasveti vardı.

Karyoladan kalktı, yürüdü, onun yanına vardı; o kendisine bakmamış, bir hareket yapmamıştı. Kolunu tuttu:

— Çok üzülüyorum, dedi.

O yine konuşuyordu:

— Söylesene, dedi, bir şeyler, ne olacak... Bu odanın bu karanlığı, sonra sen... Senin susman...

Birden o hızla karyolaya gitti yattı; kendi yerine kendi kalıbının çıktığı örtülere. Ondan nefret ediverdi. Vücudundan çıkan mavi bir sıvı vardı sanki; çarşaflar, örtü, hattâ yerdeki sigara izmaritleri ve tahtalar nemleniyor; kendi ayaklarının ucuna kadar geliyordu bu ıslaklık. Müthiş iğrendi bundan; kurtulmalıydı; ama nasıl?

O, tekrar şarkı söylemeğe başladı; sesi incecik ve çocuksu dalgalanıyor, perde perde yaklaşıp sıkıştırıyordu. Bu ses ve onun kesik, küçük parmağı... Üstüne atıldı, boğazına sarıldı, sıkmaya başladı; şarkı daha yükselerek devam ediyor, susturamıyordu; o gölgeydi, sanki onu değil çarşafları sıkıyordu... İki parıltı öylece, incecik yağmur sonu kokan o güzelim şarkıyı söylüyordu.

Odaya kesik ışıklar doluyor; bütün hücreleri ayrı ayrı ölüyor; fakat kulakları lânetlenmişti; hep duyuyor duyuyordu.

Fürûzan YERDELEN
Seçilmiş Hikâyeler, Temmuz 1956

Portakallar, Turuncu Sandal ve O...

Bütün şehir kapkaranlıktı. Yalnız otomobillerin, otobüslerin lâmbalarının ışıkları asfaltın ıslak yüzünü aydınlatıyordu. Kalabalık güzelleşmiş, arınmıştı karanlıkta; şekiller kalıp kalıp, geçi geçiveriyorlardı yağmurdan.

Tam köşede ona rastladım. Sigarası yanıp sönüyordu; yüzü hiç görünmüyordu; yalnız düşük omuzları... Yanyana yürümeye başladık.

— Rüyalarımı birbirine ekledim, dedi. İyi değil.

— Yaa, dedim.

Bir manavın önüne geldik; portakalları titrek bir mum ışığı aydınlatıyordu. Portakallar nemli, sırt sırtaydılar.

— Canım çekti, dedi, portakalları. Fakat rüyalarım hiç iyi değil, ek noktaları ayni, tıpkı.

— Yaa, dedim.

Başkaca diyecek bulamıyordum. Kafamda çeşitli şeyler itişiyordu. Yağmur yüzüme yağıyor; karanlık binaları zavallı, sevimli yapıyordu...

— Sen, dedi, boş yere bu caddeden gidiyorsun. Kayıklar ve kumsal yan sokakta.

Oraya saptık, yokuş aşağıya inmeye başladık. Önce denizin şıkırtısını duydum sonra kendisini gördüm. Kayıklar turunculu mavili, kumlara yan yatmıştı; boydan boya yakılmış deniz fenerleri iplerde sallanıyordu. Sepet dolusu midyeler, ışıkların altına serilmiş, parlıyor; aralarından, hâlâ canlı deniz yıldızları kapanıp açılıyordu... Şaşırmıştım, düşüncelerim durulmuş kalakalmıştım.

— Bak, dedi, ateş balığına çıkmışlar.

Gösterdiği tarafa baktım; deniz boştu, bir şey görünmüyordu ne ışık ne hareket, uzaklar kapkaraydı, gökte bir cümbüş ve midyelerin canım kokusu.

— Göremedin, dedi. Daha bunu ekleyemedim... Şuraya çökelim, dedi.

Oturduk. Hiç bitmeyen sigarası yanıp sönüyordu:

— Ben, dedi, efkâr basınca buraya gelirim. Şu turuncu kayık var ya, ben çekip gidince sattılar, bakımsızlıktan çürüyüp gitti; halbuki o asıl şu gördüğün gibidir, incecik kıvrak. Ateş avlamaya çaktığım zaman kayardı altımda; sol kaburgama bıçağı soktukları gece onun yanına gelip çökmüştüm...

Sırtına baktım; tam dediği yerde bıçak gömülü duruyordu. Turuncu kayık, güzel, boyalı incecik kumlara yaslanmıştı. Yıldızlar iyicene denize eğiliyor ve ben denizin koyu karanlığında şimdi onu ve turuncu kayığını görüyordum. O ağlara asılmış; kayığın ucundaki fenerin sallanışı kadar rahat sulara eğilmişti; sonra birden doğruluyordu, sırtındaki bıçağın sapı görünüyordu, kayığı gibi turuncu renkli sapı.

— Her zaman birbirine eklenecek rüyaları görmem pisi pisine bir iş. Şu portakalları canım çekti, diyor.

Manavda portakallar turuncu, sırt sırta; yağmur acele incecik yağıyor; duraklar insan dolu, hiçbir tarafları görünmeyen, siyah kalıp kalıp insanlar; o yanımda yürüyor; ben onun yanında yürüyorum; asfalt pırıl pırıl; yalnızlık ağaç olmuş, kaldırım olmuş önüme serilmiş duruyor; kamyonlar geçiyor, lâmbalarında deniz yıldızları takılı, arkalarına yosunla doldurmuşlar; yosun kokusu yağmuru içiyor; yüzüme yağan yağmur yosun yosun artık...

— Hesabım uygun gelmedi, diyor.

Benim hiç hesabım yok, neyi ne ile hesap edeceğim; her şey yosun olmayan deniz, yıldız olmayan her şey hesabıma giremiyecek kadar yok yanımda; o var sırtına sokulu bıçak; ağlar gibi ince karışık rüyaları, her tarafı ısıtan sigarası; benim hesaba gelmeyen düşüncelerim... Açılı açılı veren otomobil ışıkları; yüzünü bilmediğim yanımdaki.

— Ölmek iş değil, diyor. Her şey yine eskisi gibi, hattâ daha iyi. Lâkin yine ayni şeylerin devam etmesi, şu bıçağın sırtımda daima duruşu kadar sıkıcı oluyor. Hani insan bir şeyler bekliyor. En fenası rüyalar en iyisi de benim şu kayığın istediğim gibi bozulmadan durması; yoksa ölmek bildiğin gibi değil...

Birden ışıklar yanıyor; otomobiller, insanlar, ağaçlar çıkıveriyorlar ortaya; köprü aydınlık güzel duruyor önümde; kenarlarına yaslanıyorum. Deniz yumuşacık, siyah uzayıp gidiyor; mavnalar

yan yana tam altımda; birinden türkü söylüyorlar; uçlarında asılı fenerlerin ışığı bölük bölük denize dökülüyor; ta ötede dizi dizi yanan ışıklar görüyorum, denizin tam ortasında.

— İşte, diyorum, seninkiler Ateş balığı avlamakta.

Yanımda o yok; o ta en karanlıkta en görünmeyende; dudağında sigarası duruyor... Oysaki benim üzerimde kocaman elektrikler var.

Furûzan YERDELEN
Seçilmiş Hikâyeler, Ağustos 1956

Resimdeki Adam

Trenden inince garı bütüniyle gördüm. Kalabalıktı. Bu şehrin gördüğüm ilk insanları... Otellere, seyahatlere davet eden reklâmlar ve sızlatan bir soğuk. Bütün bunların böyle olacağını biliyordum. Oysaki bu şehre gelmeden, garı daha karanlık, grisi bol, reklâmlarını uzak ve sıcak diyarlardan bahseder bulacağıma inanmıştım. Garı bir sarılık, bilinen varılan şeylerin kaygısızlığı ile buldum. Şehir büyük binalarla doluydu. Fakat her binanın arkası boştu yahut bana öyle geliyordu. Tiyatro dekoru gibi. Oysaki ben nasıl istemiştim... Sırt sırta binalar, ıslak yağmurlu yapayalnız sıpsıcak değildi.

İçimdeki sıkıntı iyicene genişliyordu. Bulvarların ortasını ağaçlar doldurmuştu. Kitapçılar... tütün bayileri... mecmualar... üst üste renk renk vitrinlerde eşyalar... ve benim gözlerim. Sıkıntım gözlerimde halka halka yürüyorum. Bir yerde bir köprü olmalı, flüoresan lâmbalarının ışıkları karların üstüne dökülmeliydi. Bir meydan saatinin sesi içime yığılmalı. O köprüde muhakkak küçük bir çocuk görmeliydim. Sarı saçlı siyah gözlü bir çocuk. Üşümüş çatlamış ellerini tutmalıyım. Bu şehirde bir köprü olmalı aramalıyım, bulvarları geçmeliyim, beton binaların ötesinde yılbaşı kartlarındaki manzaralara benziyen o köprüyü birden görmeliydim. Çocuk siyah gözleri ile bana bakmalı. Ben sıcak bir odada şarap içmişçesine sarhoş ona koşmalıydım. Yaşama gücüm mutluluğum burcu burcu onun ellerinden bana geçmeliydi.

Yanım sıra geçen otomobilleri sevmiyordum. Öksüzdüm. İçimdeki sıkıntı çörekleniyordu. Kitap dolu bir vitrine bakıyordum; hiç okumadan görmeden. Birden gözüm bir gri ve turuncuyla uyanıyordu ve yeşilin bolluğu sıcaklığı içinde tutuşuyordum. Resimdeki ağaçlar, "Le Maine" yazılı bir sokağın başucunu tutuyorlardı. Bir adam figürü armonika çalıyordu. "Lili Marlen" olmalı diyordum. Muhakkak odur çaldığı. Ve yine

kederleniyordum. O şarkıda büyük bir kışla kapısından, onu bekliyen askerlerden ve önünde çalınan laternadan bahsediliyordu. Resimde artık "Le Maine" sokağına yağmur yağmağa başlıyordu. Ve nedense ben şarkıda anlatılan laternacıyı sapsarı, koskocaman mavi gözlü, bir bacağını harpte kaybetmiş 20 yaşında genç bir çocuk gibi düşünüyordum. Bu bana çaresizlik veriyordu... arkama dönünce göreceğim binaları daha yabancı; daha soğuk yapıyordu.

Resimdeki figür adam artık kaldırımlarda yürüyordu; öylesine yalnız ve "Lili Marlen"i çalarak. Yanımda geçen birini durdurmalı ve sormalıydım:

— Ben bu şehri düşünmemiştim. Binaların üzerine deniz kokan bir gölge koyun.

Şu önümden giden; resimden fırlamış adam, şimdi "Le Maine" yazılı sokağa sapmalı. Onu oraya götürmeliyiz. Yoksa ayıp olacak, hem çok ayıp. O büyük kışla kapısından bahseden şarkıyı çalarak bir bodrum meyhanesine girmeli ve tam girerken bana dönüp bakmalı. O zaman ben ağlıyabilmeliyim.

Şu köşedeki tütüncüden dergi alacağım. Tütüncü garipliğimi anlamalı. Bana paranın üstünü verirken: "Teşekkür ederim" demeli. Ben de "bir şey değil" demeliyim. Ve gözleri küçücük, siyah, yüzü iki çizgiyle aşağıya inmeli. Hiç olmazsa bu şehirde böyle bir tütüncü bulmalıyım. O zaman affedeceğim hayallerimin kırılışını.

Tütüncüye gidiyorum; dergiyi uzatıyor. Gözleri mini mini, siyah, yüzünde iki çizgi: "Teşekkür ederim" diyor. "Bir şey değil" diyorum... Birden her şeyi affetmeliyim değil mi?... Bir lodos kokusu... tramvay çanları... kartpostal köprü... Ezik ezik içimde çalınan şarkı. Sanki buzdan yapılmış bulvarlardan geçiyorum. Her şey o kadar uzak ve o kadar saydam.

FÜRÛZAN YERDELEN
Türk Dili, 1 Ağustos 1956

Bozuk Düzen

Yatakta yatıyorum; burnumla duvarın arası bir parmak boşluk. Öğlenin ikisi. Dışarda fıkır fıkır güneş, taşıtlar. Perdeleri kapadım.

Oda alaca alaca, duvar solmuş, sarı. Bakıyorum. Yanda oturanlar radyo çalıyor, iyicene sevdiğim şeyler radyodan duyduklarım, istemiyorum duymak, her şeye sırtımı çevirmiş yatarken, toplu birlik insanların çaldığı güzel seslerin bana ulaşmasını istemiyorum. Duyularımın kıpır kıpır kalkınmasını istemiyorum. Diri, kaskatı, perdeleri indirmiş, yatmalıyım. Tüm isteğim bu. Biliyorum dayanamam; yine bir yerlerden çıkıp gelecek ufak bir tepeyle üzüm bağları var. Ben oralarda nokta nokta çilli, saçları uzun bir kız unuttum. Onu hep anmıyorum, ta ki bir aldanışımın, bir telâşımın arasından çıkıp çıkıp geliveriyor. Sırtını dayadığı yerlerde, güneşte süzülmüş altın üzümler dolu, onların arasında o kadar güzel, o kadar arınmış. Dilini çıkarıyor bana: "Ya, diyor. Ya hasbam hesapları uymadı değil mi? Gel buraya." Oraya dönemem, ikimiz de biliriz bunu. Bağların arasından koşarken, sırtıma vuracak iki kolan saçım yok. Bir kütüğün yanında oturup, karıncaların gidip gelişini seyredecek duruluğu çoktan yitirdim. Şimdi şuracıkta, şu yatakta, günün en sıcak saatinde, donmuş yapayalnız yatıyorum.

Birazdan biri gelecek, onu bekliyorum. Kapıyı açmıyacağım. Bunu önceden tasarladım, açamam da. O, zili çalacak durmadan, sonra kırık kopuk gidecek. Giderken beni düşünecek, güçlü, renkli tanıdığı beni. Oysa o giderken ben ağlıyacağım, burnumu çekeceğim; — of, diyeceğim. Of. —

Onu buraya kadar getirecek nenleri nasıl uyguladım. İlgisini toplamak için bilinen nenlere burun kıvırdım. Bana baktı, sonra hep baktı. Sonra konuştukça daha bir yumuşak, daha bir çekingen baktı. Onu gücüme inandırmıştım. Öte yandan ne yapmak istediğimi açık seçik bilmiyordum. Benim dağınık bir yaşamışlığım

vardı; her yöne bir renk bir mutsuzluk atıvermiştim. Onu da bir yerlere bırakmalıydım; ardımdan, şehrin içinde dolaşan birinin birden beni anıvermesini, sokakları şaşırmasını istiyordum. Bu bizler çok olsundu istiyordum. Yaşamam, kişiliğim bunca yönlü, bunca güçlü olur sanısındaydım.

Yenilgim düzenimi altüst etti, artık ona kapıyı açamam. Onsuz edemiyeceğimi biliyorum, onun için göremem. O benim yarattığım kişiliği yıkabilir. Önüme sereceklerini cömert, horgörülü göremem. İçime sıkışıp kalmış bir kaç saatin beni görmeleri var. Bunun için kapıyı açamam, bunun için perdeleri açamam, bunun için ıslak bir kedi gibi zavallı, terkedilmiş yatıyorum.

Yanda radyoyu kapadılar. Çevrem dümdüz yalın. — Anneciğim, anneciğim. — Bir sigara içersem iyi olur. Kıpırdıyamam yerimden, şimdi gelir, bir çıtırtı duymasın. Benim burada oturduğumu bile bilmemeli. Oysa elindeki adres doğru. — Sokak... numara... fakat niçin. — Evet niçin. Evet bu kocaman bir niçin; içine benim korkularım, süslü yaşamam, senin dudakların, ensenin limon kolonyası kokan çevresi dolmuş kapıyla benim aramda. Şimdi sen geleceksin. Gideceksin, koca bir şehrin milyonlarına karışacaksın, seni tüm yitireceğim. Şimdi üzüm bağlarının sıcak yanına bir de seni koyacağım. Sen benim için ıslanmış caddeler, daracık, dopdolu tütüncü dükkânları gibisin. Seni hep bulacağım. Belki yanımda bir başkası olacak; senden bir parçalar arıyacağım onda, sonra soracağım: — Sever misiniz? — O bir kaldırım kadar boş sıkıcı: — Evet. — diyecek. Yalan biliyorum, sırf bacaklarım, omuz başlarım, biraz da benim içindir yalanı. Artık kimse seninle birleşip sevdiğimiz şarkıları, buzlu bademleri, tütün depolarını sevemez benimle; onları bizim için yapmışlardı, bölüştük, kimseye bir şey kalmadı. İstesem sana kapıyı açabilirim.

Sen gelirsin içeri, odaya bakarsın, saçlarıma koku sürerim, kulak diplerimi öpersin. En iyi kitaplarımı, fındık kadar radyomun yanına dizmişimdir. Duvarda hamam penbeliğinde, uçuk dudaklı bir kadın resmi asılıdır, onu yapanı çok severim. Resim biraz da bana benzer, bunu seçmeni beklerim. Sen: — Ağzı sana benziyor. — dersin. Kıvancım tiril tiril gözlerinden bana geçer. Sigara içeriz. Pencerenin dışındaki damlaları seyrederiz. Birden

gelir öpersin beni. Bir hafiflik, uçuculuktur sarar çevremizi. Radyoyu açarız. Acunda güzel, yakıcı ne varsa elimizin altında olur. Döner dergileri açarız; bağıra bağıra insanı kahreden mutluluğun acıdan gerçekleştiğini anlatan nenleri okuruz. Sonra beni öpersin. Gözlerimi kapamam, alnındaki ince teri, kaşlarının ışığını görmek isterim. Bunların tümünü yapabiliriz; fakat bir çok gelmeler, bir çok öpmeler, bende senin o sevdiğin boş vermeyi, gücü siler götürür. Yapacağım diyemem, yapabilir miyim derim. Beni öperken, doymak için gözlerimi kaparım, yitirmek korkusu elimi kolumu bağlar. Seni rahat, duru bekliyemem. İnanmayış bir yerlerden kirli, kara sızar gelir içime. Bunlar olur biliyorum, değer mi senle birlik düzenlediğimiz tutkunun karışmasına.

Kapı çalınıyor. Hastayım sanki. Sen şimdi dışarıdasın; istesem de kalkamam, bacaklarım kesik kesik, kafam zonkluyor. Git artık n'olur git. Karşımızdaki dümdüz duvarı benim gibi görsen korkarsın. Elindeki yazı gerçek, beni tanıman gerçek. Benim daima öyle olabileceğime inanın gerçek olmamalı.

Yukarı kata çıkıyorsun. Şaşırdın değil mi? Evin sahibi oturuyor orada, ona beni soracaksın, biliyorum. — Ben, diyeceksin, bu öğle sonunu, çok güzel, seçik bir günüm diye onun için ayırdım. Yok nerede. —

Ev sahibim benden yana rahat değildir. Bir kere kimseyle konuşmam. Yüzüm onları tedirgin edecek kadar bir şey anlatmaz.

— Kimi arıyorsunuz? diyecek.

— Bir kız, diyeceksin. Uzun boylu, su gibi ışıl ışıl.

— Su gibi mi? diyecek ev sahibim. Su gibi mi? Alt kattaki olamaz, donuk kendi halinde bir kızdır.

İsmim o donuk kızın ismidir ama, onun tanıdığı, senin anlattığın ayrı ayrı kişilerdir.

Aşağı iniyorsun. Şimdi kapının önünde duraladın, halâ mı umutlusun? Açamam canım, gördün ya ne dediler. Tekrar yürümeye başladın. Gittikçe gidiyorsun. Ben ağlıyorum. Yapacak nem var. Ağlamak en iyisi, seni iyiden iyiye yitiriyorum.

Fürûzan YERDELEN
Seçilmiş Hikâyeler, Ekim-Kasım 1956

Bölünmüş Toplamlar

Ben Parmakkapı'da duruyorum. Arkamda toprak rengi bir yağmurluk. İçimde sıkıntıların en eskisi.

Yağmur ince, sık sessiz yağıyor. Ben biliyordum yağacağını, toprak rengi yağmurluğum ondan hazırdı. Sessiz bir yağmur, aceleci insanlar, ben varım Parmakkapı'da. Ardımda dümdüz duvarlı, dümdüz bir cami. Caminin yanında uzayan kirli sarı bir sokak, binalar. Binaların birinde ezan seslerini terli, kirli, saçları yapış yapış dinleyen orospular var. Önümde gitgide kararan günün, üzerinde düştüğü ışıksız reklamlar. Taşıtlar gelip duruyor, binenler beni itiyorlar ama ben gene de ayni yerdeyim. Bana bakan, bakmak isteyen kimse yok. Baksınlar istiyorum, yüzümü orada kalmış sıtmalı sıkıntıyı görsünler. Bunları gören yok. Ben askıda bir yağmurluğum sanki. Benim acele, ince yağan bir yağmurda, günün kavuştuğu saatte orda durmam gerekti. Bana vuruyorlar, kendi çevremde dönüp duruyorum.

Muhallebiciler düşünüyorum. Yerlerine talaş tozu serpilmiş, vanilya kokusu dolu muhallebiciler. Onların birinde olabilirim. Eyüp'te birine gitmiştim; bol talaş serpilmişti yere. Sarı, ince dudaklı genç bir çocuk getirmişti istediğimi. Duvara çakılı tahta rafın üstündeki radyoyu açmışlardı. "Aliş'imin kaşları kara." diyordu, türküdeki kadın. Oysa Aliş şu sarı oğlandı; elini çenesine dayamış, trakyanın koyun postu, yayık kokan bir köyünün düşü içindeydi. Onun ardında asılı duran takvimdeki kız, bir gözünü kırpmış, tedirgin duruyordu. Çıkarken parayı verdiğimde; Aliş düşünü aralayan insanlara mavi uykulu bakıyordu.

Bense hep böyleyim. Yaşamamda bir Kadıköy iskelesinin dergi, giyim renkleri. Limanda sıralı yabancı bayraklı vapurların, terk edilmişliği bölük pörçük serpilmiştir. Bunlar beni şaşırtır, gereğince bir şeyler yapamam. Elle tutulur bıçaklar gibi saplanıverirler içime de kalı kalıveririm olduğumca.

Anılarımda bir çocukluğum vardır. Bu evimin arkasına uzanmış buğulu, mavi bir lahana tarlasıncadır. Bu tarlada isketeler vardır. Toprak rengi serçeler yakalandı mı diye, lahanaların buğusuna karışmış sabahın sisinde, koşardım tarlaya. Büyük incir ağaçlarının altında görürdüm kuşları, ayakları isketeye yapışmış cıvıl cıvıl bakarlardı. "Kozma, derdim. Kozma amca bak dolu kuş." Kozma bostanın sahibiydi. Bostan kuyusunun ardı hep incirlikti. O incirlerin altında tahta bir evde otururdu. Yanında kuyunun dolabını çeviren kır atın ahırı vardı. Evden çıkar, isketelere doğru gelir... Kozma benim için dinlediğim masallardaki Ulu hakandı. Uzun boylu, kır saçlı, yeşil gözlerinin akında ince kan damlaları vardı. Bıyıkları ak kocamandı. Kuşların yanına gelir sonra bana bakardı. O an beklerdim "Ey küçük, benden ne dilersin, desin. Yedi kat ulu göklere çıkacak altın yeleli kısrağımı." O yalnız: "Kanarya yok, derdi, şans yok. Helbet gelecek." Sonra beygiri bağlardı dolaba, içime nemli, karanlık bir mağara hüznü çökerdi suyun sesinden. İncirlerin altına oturur çevremi dinlerdim. Gök arınır, mavilik duru çıkardı ortaya. Eve dönerken Kozma'nın evinin açık penceresinden bakardım içeri; köşede bir yatak dururdu baş ucunda mum koyduğu teneke. İçerisi kesilmiş çiğnenmiş ot kokardı. Ben o zamandan bu yana düşlerimde, Kozma'nın yeşil gözlerini, lahanaların buğulu mavisini bir yönde bulurum. Sonra kahrolurum. Bıraksalar, yapabilsem gece gündüz ağlarım. Duygularıma onları getirdiği anlıktan sonra, çevremdeki evrenin kesitleşmiş yaşamasına, durgun yadsımış katılırım.

Işıklar yanmıya başladı, yağmur hâlâ yağıyor. Karşıdaki geçit polisi bana bakıyor, bana bir şey yakıştırmak istiyor. Şehrin dört yönüne giden taşıtlar geçti. Ben binmedim. Peki niçin buradayım. Polis ilgili benimle. Beklediğim biri olmalı örneğin bir kadın, küfürlü, aldatmalı, soluk soluğa bir sevdadan çıkıp gelecek bir kadın. Polis güvenli sorumsuz bakabilirim, bakıyorum da. O da bakıyor, anlaştık. Gözlerinde insanca acımsı bir bakış. O kadının gelmiyeceğini, o da benim kadar biliyor. Bense, yağmurun altında, çevremde dolanan ışıklarca nemli, soluk duruyorum. Bir dolmuş şoförü:

"Haydi, diyor, Aksaray Beyazıt."

Biniyorum. Polise güldüm, bir anlık yaşamamız var ikimizce, beni unutmaz.

Unkapanı köprüsünün asfaltı yıkanmış, uzanıyor. Binaların üstüne gündüzden arta kalan bir ak kuşak abanmış. Şoför başı eğik, arkamda şişman karanlık biri oturuyor. Ben bir yerlere gitmek istiyorum, gürültülü, sıcak bir yerlere.

Yanımız sıra geçen taşıtların çıkardığı vızırtı. Bir yönde kendi halince duran Haliç. Köprünün sonunda kereste yüklü kırmızı iki kamyon var. Birinin üstünde "Gülbahar" yazılı. İçindeki şoförün yüzü kesik, karanlık; elini uzatıyor. Geç diyorum, tamam. Bütün yolculuğunu gece yapacaksın. Gerede'de seni göreceğim; Gerede tomruk kokar yağmur yağanda. Sen, esmer elinde bir sigara artığı, farlara bakacaksın; bir söndür bir yak, tamam. Gün aydınlığında kamyonun bir yerlerde olacak, ama gece sen yoldasındır, biliyorum. Bense bir yerlere gitmeliyim. Elime, kocaman sırtı yakamozlu midyeler almalıyım. Gittiğim yerde bence ayrılmış bir masam olmalı. Kocaman insanlığın ilk çağlarından kalma, boz bir duvarın altında, kara giyimli, boyunlarında sarı mendiller takılı incecik bir adam gitar çalmalı. Sonra biri bağırmalı, uzun kimsesiz... ince ayakkabılarını yere vurmalı... tak tak tak. Gözlerini görmemeliyim onların. Midyeler, boz duvar, capcanlı kişilikleriyle gitar çalanlar.

"Tamam ağabey Beyazıt."

Beyazıt meydanının ortasındaki havuza yağmur yağıyor. Ortalık cıvıl cıvıl ışık içinde. Ben tümünü toparlıyorum çevremin. Yanımdan taze bir kız geçiyor. Yanında genç bir oğlan. Kız arınmış sabun kokuyor: "Bu iş olmalı, diyor, bu iş." Onun istediği işi onun elinden alıyorum. Kızın ucuz romanlarla, ak pak düşlerle süslü bir yaşaması var. Fatihte kışın turşucuların, yazın sokak kedilerinin gürültü ettiği mescitli bir sokakta oturur. Adak mumlarının sarı ışığına gözleri dalı dalıverir, daha bir soluklu daha bir geniş yaşama düşünür. Oysa bu oğlanın elindedir... Bu iş olmalıdır. Artık öpülmemiş penbe dudaklarının, öpülmüş günlerini o oğlanla yaşamıştır. Bu iş yağmurlu gecede, eve, o sokağa dönmek kavurur bitirir içini. "Allahım, der. Allahım sen bilirsin." Sonra döner odaya, bakar duvarda bir "Ya Sabır" yazısı. Kız durgun, çaresiz iki damla ağlar.

Ben yardım edebilmeliyim ona. Radyoda söylenecek iki kırık dökük şarkıda geleceğini aramamalı. Ona güvenilir, mutlu bir gelecek adamalıyım. Oysa Beyazıt'ın ortasındayım. Sarı bir Çarşıkapı tramvayı yanımdan geçiyor. Tramvay gibi içindekiler de sarı. Bir işçi başını tramvay camının kenarına dayamış, yağlı saçlarından bir tutam alnında, Sirkeci'de bir yerde inecek, şu renk renk otobüslerin doluştuğu bir yerde. Kulaklarında makine uğultuları. Yirmi beşlik bir ampülün aydınlattığı bir han avlusunda arkadaşlarını arayacak, sonra gidip ciğer tavasiyle şarap içecekler. Kara afyonu bol bir şarap, koca sıcak bir somunla. Onun bulunduğu her yer yanık soğan kokacak. "Ah, diyecek, Anasını satayım zor zor." Zor olan belki, katran gibi içinde sıvanmış, bir yaşama çabası belki kocaman ela iki gözle ince bir deniz rüzgârı, savrulacak bağrının orta yerinde. Bir şarkı tutturacak, sesi güçsüz duvarlara çarpacak.

Ben şarkı da söyleyemem. Bütün bildiğim şarkılar yarımdır. Başlamam söylemeye, tam içinde girip sürüklenirken sözlerin, kalırım yarısında. Ne yapmalıyım. Gece başladı. Yağmur aynı, yürüyorum. Kozma yine bir yerlerimde tütüyor. Yalnızlığımın duru yüzünde o var. "Kozma, diyorum ona. Sen Paris'i gördün mü?" Şimdi Paris'te bir çiçekçi dükkânında dağ menekşelerine yağmur yağıyordur. Gardenyalar, Orkideler camlıktadır. Yalnız ıslak kaldırımlara yakın olan, tiril tiril dağ menekşeleridir. Duvarları yeşil bir barda, kara bir adam, en hızlısından bir şarkı bağırıyordur. Kozma Paris'i düşünür bunlardan sonra; mum yaktığı tenekenin çevresinde dolanan, sarı ışık gibidir düşüncesi Paris için. Ürkek tedirgin.

Oysa ben, ben elleri sıkı sıkıya kapalı, bir kahvenin yanından geçiyorum. Ben bir gün, bir yerlerde öleceğim. Benim yüzümdeki yıkılmışlığı gören olacak mı. İçimdeki karadan karaya değişimleri, onları da içimde götüreceğim. Ben Paris'i, Eyüp'ü ayni kalbin köşelerinde, kahırlı kıvançlı taşıyorum. Benim, çakı gibi esmer, Gerede yolunda giden bir kamyonun içindeki şoför dostum. Ona sormalıyım. "Ne yapayım Gülbahar'ın şoförü, kardeşim de bana." O gecenin içinde, karanlık bildik, "iç, diyecek, iyidir."

Şu karşıda bir havagazı feneri var. Oysa Beyazıt'ta böyle bir şey olamaz. Bu benim düşümde var, var işte. Uçuk mavi ışıklı

bir fener. Altında bıyıklı biri oturmuş, iyice sarhoş, keman çalıyor. Kopuk sesli bir keman. Yanındaki şişeden arada içip, gene çalıyor. Sonra şarkı söylüyor, söyledikleri karışık, anlamıyorum. Bir de durup gülüyor. Kimseler olmayan çevresine bakıp "Affedersiniz, diyor, bayanlar baylar, Sarhoş değilim fakat bu gülmek, affedersiniz." Gene çalıyor. Onun yanına gidiyorum. "İçin, diyor, şurdan." Gene çalıyor. "Affedersiniz bayanlar baylar." Seslendiği kimseler yok. O sesini bozduğu yağmurdan, gecenin içine getirip diktiği fenerden özür diliyor. Bayanlar hepsi bir yolun ucunda gidiyorlar. Ben onun yanındayım, içiyorum.

Bu benim yaşamamdır. Akşam üstleri, telaşlı bir yağmur başlangıcında, benim Parmakkapı'da durmam gerektir. Ben oradayımdır. Sırtımda toprak rengi yağmurluğum, yüzümde sıtmalı yalnızlığım öyleceyimdir. Siz beni görmüşsünüzdür, göreceksinizdir.

Füruzan YERDELEN
Yenilik, 1 Aralık 1956

Ondine

Hike Draper, serseri, hovardanın biriydi. New York'da muazzam bir apartmanda oturuyordu. Şimdi ortağı Los Pascan, 58 model Packard'ına biniyor.

Üçüncü zil çaldı, gıcır gıcır koltuklar, oturanlarda bir düzene girme, bir ilgi belirtisi. Işıklar tek tek yok oluyor. Perde açık. Ben Ondine'i oynuyorum. Ondine incecik, Ondine'in saçları yeşil yosundan, Ondine'in gözleri yanık kokuyor. Ben Ondine'im. Kentlerin bütün ışıkları sönük. Ondine çıplak. Ondine bir parkta sararmış çınar yapraklarını avuçlayıp fırlatıyor. Yer yer etlerim açık. Lif örgüleri gizim gizim derimin altınca, üstü güzel. Zil çalıyor, kırmızı koltuklar. Kasımpaşa'da Yavuz sinemasında leblebi, gazoz satıyor bir çocuk. Çocuk ihtiyar yüzü kat kat kanı çekik ama çocuk işte. Tıkır tıkır vuruyor açacakla gazozlara. "Niyaziler Enverler, hamiyetli askerler" Bumtara. Bumtara... Caddelerim yalnız. Soluk ışıkların altında tek başına yürüyor erkeklerim. Kadınlarım; yatsı ezanları tek öylece camlarda. Asmalarım sıcağa göğeriyor. Kertenkeleler soluk soluğa betonların üstünde. Sen Aksaray'lardasın, elinde kitapların balıkçıların önü sıra geçiyorsun. Alnında kırık uğultular var. Mutlu insanlar camları açık koyuyor, kavunla şarap içiyorlar. Benim durağımda karıncalar Ağustoslarını, ceviz ağaçlarını taşıyorlar. Bir balkonun altında bir çocuk Schuman'ın Çocuk Sahne'lerini çalıyor. Çocuk kör, görmüyor. Oysa bir kadın balkonda koltuk altları terli, hıçkırıyor. Boğaziçi'nden son vapur geliyor. Çımacı sarı ıslak güvertede, denizden balıklar çımacıya bakıyor. Çımacı balıklardan yalnız. Kaptan üç kez bağırtıyor vapuru. Çımacıya acıyor kaptan, kaptana kimler acısın.

Quartier Latin'de "Canım diyorum, bir bak beni nasıl buluyorsun?" "Bu dudaklara bu burun yakışmış diyor." "Bir dene diyorum." "Hadi canım diyor papa beni aforoz eder. Dünya nüfusu artmalıdır, oysa bu beni ilgilendirmez." "Ya madame Butterfly'i?" Mini mini kutularda evreni yerinden edecek "energie"ler taşı-

yor. Chewing gum'lar yaldızlı, sarı bandlı, geyşalar topuzlarını sarsmadan çiğniyorlar. Hii hii diye gülüyorlar. Bir kansız çocuk elleriyle güller koparıyor. Doğunun ayakdar büyük kara güllerini. Ateş ejderleri ipek paravanaların üzerinde uyukluyor.

Lotus çiçeklerini genel evlerin kapısına asmışlar, yarım bakireler gibi salınıp duruyorlar orada. Çünkü, cereyan kesik, onlar apak. Evrenin üç dolanımlı ötesinden bile görünüyorlar. İnce güneş kamışları var. Kemikten pembe topuz tokaları. Memeleri ufak, aynı geyşalar iki metrelik bir Stephen'e Güliver karşılaması yapıyor. Güliver kocaman iyi yürekli.

Üçüncü zil La Dame aux camélias kan tükürüyor, ama ben Ondine'im. Bana ne ondan? Rami'den kalkan otobüs Balıkpazarı'nda boğuluyor. Şoför, "Üşüyeceksin diyor. Üşümem canım, ben çıplaklığı severim. Ben arsalarda saklambaç oynamayı, sıcak gözleri bilmediğimce öteleri severim. Fasulye pişirmesini bilirim. Arnavut biberiyle fasulye, taze ekmek bir parça fasulye duman içinde, ekmek çıtır çıtır. Güzelim değil mi? Çok mu için çekti ha? Fasulyeyi sen de seviyorsun bildim bildim. Burası İstinye ya nerde balıkçılar? Balina mı tutuyorlar? Yok canım. Öf şunun pazularına bak. Bunun karısı Sivri Hisarlı Altın mı? Oğulları sümüklü yumuk yumuk. Konser dağılıyor. Sen bakma onların çalımına, onlar da çiş etmeğe gider. "You belong to me." Bir er mızıka çalıyor, ne güzel saçları var oğlanın, sarı sivri sivri. Gözleri renksiz ya da şimdilik renksiz, önünde yağmur kokan yoncalar bitmiş o mızıka çalıyor. "You belong to me." Haydarpaşa salt marşandiz dolu. İçinde büyük baş hayvanlar var. Çinli kondoktörler uykulu biletleri topluyorlar. Pirinç tarlalarında Tanrının ilk toprağa indiği günden bilinen türküler çağırıyorlar. Çince zordur biliyorum. Yukarıdan aşağı mı yazılırdı, aşağıdan yukarı mı? Sabahlar uyanmak içindir deme, deme bana böyle fena kokuyor. Sabahlar uyumak, öğleler aptallaşmak, gün kavuşmaları intihar içindir. Sarayburnu'ndan biri kendini atabilir: Ölümün bu kadar temizine ne denebilir. Seni seviyorum bunu unutma. Ara meyhanelerde kustuğunu dediler. Beni unutmuşsun, yuh!

Yaparım demen bu muydu?

Islıklar kuduruyorlar, süsleri dökülüverdi, yalın yapıldak kaldılar, ne yapalım? Koltuklara vuruyorlar, deniz sahneden

taştı diye mi? Ama bakın ceplerinizde deniz atları, yakalarınızda deniz yıldızları var. Yosunlara bir diyeceğiniz yok ya? Lâmbalarda ıslak ıslak bakıyorlar. Ben yeşili severim. Yeşil kokuyu, yosunları da. A... acele etmeyin canım, şimdi başlıyoruz. Peruz hanımın pullu sütyeni koptu. Kemancı çok zayıf değil mi? Esrar içiyor, kalın bacaklı esmerin en koyusundan birine tutkun. "Yangın var yangın var ben yanıyorum." Şehzadebaşı'nda keten helvacılar vardır, pembe kızarık tulumba tatlıları... Her üniversiteli Marmara sinemasında bir kızı öpmüştür. O kızlar şimdi evli vallahi de evli billahi de evli, soluk, üzgündürler. Dior modasına bağlılıkları, evlerine olandan artık.

Çok gürültü oluyor. Sizi hoş görüyorum. 1:25 vapuru Kadıköy'e her yanaşmada, saçsız bir adamla güzel bir kadın bırakır. Buz dolaplarında soğuk etler, kara havyarlar, Whisky şişeleri vardır: içi buz parçaları, kaşık parlak, tıkır tıkır. Ah, sabah oluyor, tanyeri incecik, akçıl. Boz köpekler ıslak, unutulmuş sokakbaşlarını tutuyor. Tüm savaşların ölüleri bu süre acı çekiyor. Yalnız kadınlar bu saatlerde düşlerinde mutlu. Bir ermeni kadın hiçbir zaman taramadığı saçlarını kaşıyor. Odaların perdelerine uykulu kokular abanmış. Çocukların ağızları badem çiçekleri gibi aralık, içi acı. Kaldırımlar ıslak, bir işçi her sabahki çizgisinden yürüyor. İlk tramvay gerçekten yok olacak. Tüm sabah ezanları Üsküdar yönüne gidiyor.

Bu son zil değil mi? Ayaz çıktı üşümeye başladım. Siz bakmayın bu kadar kabardığıma, usuma karanlık evler, bulaşık kokuları düşmesin hemen kasılırım. Şimdi içeri Hike Draper girecek. Ben Ondine'im. Bacaklarımı ayırdım beştaş oynuyorum, esenlik doluyum. Hike Draper benim sevgilim, yani ben onun metresiyim. Ama inanın aşk demek zamanımızda metres demek oldu. Oysa böyle bir nen yok. Ben Hike'den korkuyorum. New York'da çöp kamyonları çok büyük, gürültüleri kocaman, kurşun sesini kapatıverir. Oysa yaşamak güzel. Hele 5'inci caddede, akşam üstleri öyle cici kadın şapkaları var ki.

Füruzan YERDELEN
Pazar Postası, 28 Nisan 1957

Bahriyeli Recep

Yemek yerken birden gürültüyü duyduk. Aralıkta asılı duran ayna, kimse ellemeden düşüp kırılmıştı. Çivisi yerinde durup duruyordu. Ayna parça parçaydı. Her parçasında bizlerin burnu, kaşı gözü. Annem:

— Hayırdır inşallah, dedi. Hiç iyi değil.

Yemek yendi. Ben uç odanın penceresine oturdum. Sokağa bakıyorum. Babam radyoyu açtı. Bir türkü söyleniyor (Gemilerde talim var - Bahriyeli yarim var). Sokak ıssız, bu vakit gelen giden azalır. Şimdi karşı ıhlamurların altından, genç liseli oğlan çıkacak. İyi ıslık çalar, her zaman: (Her zaman kalbimdesin)dir çaldığı. Filmi de görmüştüm; söylenince İngilizcesi hoş oluyor. Sonra pencereye bakar. Ben hemen dilimle, dudaklarımı ıslatır, evin önündeki elektrikten gelen ışıkta görünüşümü hayâller, o geçene kadar uzaklara bakarım. Oysa iyice ilgiliyimdir onunla. Fakat gündüzlerime, hele bir öğle yemeğinin üstüne, gün ışığında açık seçik görünen ıhlamurların arasına onu koyamam. Her akşam geçer, ince bıyıklarına, saçlarına ışığın bir parçası vurur.

Çıktı ağaçların arasından, ıslık çalıyor yine. Ne dudağımı ıslattım, ne bir şey. Bugün tuhaflığım var. Okuduğum kitapları düşünüyorum da, onca şeyi bilip, köşe camlarında gecelemek zoruma gidiyor. Hele annem, "Kızım üşütürsün," diyor, "yatarken hırka giy." Hırka, hırka. Karışık yünlerle örülmüş hırkalar.

Bu gece iyicene berbat içim. Aşağı sokaktaki yazlık sinemadan, filmin sesleri geliyor. Bir kadın kahkaha atıyor filmde; sesi bölünüyor, parlak, çekici, tıpkı bizim kırılan ayna gibi. Kadının üzerinde dar bir elbise vardır, sigara içiyordur. Çevresinde erkekler fır döner. Göğsüm sıkışıyor. Ihlamurlar gelin gibi. Şöyle insan çıkabilmeli, sokaklar boyunca yürümeli, içmeli de. İçmek nasıldır acaba? Geçen sene Nezahat evlenmişti; düğününde bira ile likör içmiştim. O zamandan bu yana –o da içki sayılırsa– içmedim.

Bu evi sevmiyorum. Sevilecek yanı yok; kapıdan girip mutfağa bakmak yeter, fakirce bir yağ, yeşil sabun kokusu. Merdivenin başında dizili, topukları iğrilmiş ayakkabılar. Annemin oturma odasında, resmi iyi diye zamanı geçtiği halde tuttuğu takvim. İyicene zoruma gidiyor bunlar. Babam anca, "Hanım," der, "yine şükür." Annem bulaşık yıkamaktan, evin aralık tahtalarını uvmaktan kızarmış elleriyle, durmadan neler anlatır bilmem. İyi ki şu uç oda dediğim yer, bir de kitaplarım var. Akşam yemeği yendi mi hemen kaçıyorum.

Bugün benim tuhaflığım üstümde, hiç böyle olmuyordum epeydir. Radyodaki türkü: (Recebim, diyor, sarı lira vereceğim.) Bu, gemilerde talim var, diye söylenen türkünün Recebi. Recep tuhaf isim. Örneğin; liselinin adını Recep yapıyorum olmuyor, dökülüyor oğlanın üzerinden. Recep iri kemikli, yağız bir bahriyeli. Kolunda döğme var, büyük gözlü kumral bir kız, başka olamaz. Döğmede de hiç kumrallık, esmerlik ayırt edilir mi? Recep yadırganacak bir ad, Erdal olsa garipsemem. Annem içerden: "Bırak yine kitap okumayı," diyor, "yat." Sonra babama: "Aman bey, bu okumayla bilmem ya." Okumaya da şöylesine rahat yok. Oysa meydan olsa da bu gece okuyamam.

Yatağa girdim, kendimi tutup uyumayayım derken uyurum.

Kapı hızlı hızlı vuruluyor, kalktım. Terlemişim. Orta odadan geçiyorum. Annemle babam yer yatağında yatıyorlar. Annemin bir bacağı kalın, yorgun, dışarı kaymış. Babam ağzı açık horluyor. Sesleniyorum, hiç duymuyorlar. Kapı yıkılıyor, öylesine çalıyorlar. Korkuyorum da, ama açmam lâzım. Belki telgraftır ağabeyimden. Ağabeyim hayırsız çıktı, bizi aramaz. Ama yine de ağabeyim. Merdivenlerden indim, kapıyı açtım. Kapının taşlarında ak soluklu bir ay ışığı var. Bu gece ay yoktu. Genç bir adam duruyor tam karşımda; yüzü apak, ışık içinde. Giysileri koyu renk, gömleğinin düğmesi vurulu, kravatı yok.

— Kimi istediniz?

Gülümsedi. İçim sıcak sıcak, içimde sarı top gibi bir şey. Fırdolayı dönüyor o güldükçe.

— Ben bahriyeli Recep.

Şaşıyorum, tutkun, istekli, bitmiş bakıyorum ona.

— Sivil giyimlisin.

Ona "siz" diyemem. Ak, çakıl taşları gibi apak dişleri, güzel burnu ile duran bu Recebe.

— İzinliyim, diyor. Seni almaya geldim.

Hiç şaşmadım.

— Ama üstümdekilerle mi?

— Haydi yürü, zararı yok.

Sokağa çıktık. Tepsi kadar bir ay var gökte. Ihlamurların yaprakları gümüş gibi. Yürüyoruz, Recep kocaman yürüyor yanımda. Bir çok sokaklardan geçtikten sonra denizin sesi geliyor. Rıhtımda sıra sıra kayıklar var. Hava tuzlu tuzlu kokuyor. Aşağıda barakalar, barakaların yanında iki otobüs var. Recep güçlü bağırdı.

— Hazır mı harekete?

İçerden kırmızı saçlı bir adam başını uzattı. Adam tütün kokuyor.

— Ey koca Recep, diyor.

Otobüse bindik. Kasketini başına devirmiş biri daha var içerde; ellerinin oynak yerleri kalın kalın. Otobüs kalkıyor. Kasketli adam:

— Ağam, diyor, sabaha kaç saat var?

Recep:

— Acelen ne?

Yollara çiğ yağmış. Yanımızdan tek tük kamyonlar geçiyor, hepsi tepeleme yığılı. Işıkları beyaz yalamuk yapışıyor asfalta. Ulu ulu ağaçlı bir tepeye tırmanıyor otobüs. Başımı Recebin omzuna dayıyorum. Öyle rahat, öyle kıvançlıyım. Şoförün saçları kızıl kızıl, sigarasının dumanları bizden yana savruluyor. Otobüsün camına, kan rengi üç gelincik takıldı.

— Gelincikler, dedim.

Recep, bana dönüp gülüyor. Nasıl mutluluk sarıyor içimi, ona daha bir sokuluyorum.

Otobüs geniş bir meydanlıkta durdu. Meydanlığın çevresinde karanlık binalar var. Binaların üstünde ay şıkır şıkır. Şoför:

— Burda mola verelim, diyor.

İniyoruz. Açık bırakılmış bir çeşme gürül gürül akıyor. Çeşmenin ardında bir sabahçı kahvesi, ışıkları yarım, isteksiz. Giriyoruz kahveye, üç beş kişi uyuyor masalarda. Karşıdaki

aynada kahvenin kapısı, kapıda Receple ben, çocuksu, titrek, mutlu ben. Kahveci uykulu, durgun:

— Marhaba koca Recep, dedi, marhaba aslanım.

Mermer masaya yan yana oturuyoruz. Çaylar geliyor, sarı şekerlikler buğulu. Çayın sıcağı dudaklarımda, boğazımda. Recebin elleri; büyük, güzel, mermerlerin üstünde. Kahveci:

— Geceleri, diyor, bilirim senin geleceğini. Ya izinden dönersin, ya hastan vardır, ya düğünün.

Sonra bana bakıyor. Yanaklarımda bir yangın var, ellerim karışıyor.

— Öyle, diyor Recep. Dediğin doğru, bu sefer hayırlı iş.

Dışarı çıkıyoruz. Otobüs orada, şoför içinde. Giriyoruz. Kasketli, susamları bir avucuna dökülen simidini yiyor. Şoför:

— Bacım kırağı fazla, gelinciklerin yüzü tüm su oldu.

Gelincikler pırıl pırıl. Titriyorum. Otobüs kalkıyor. Recep ceketini bana veriyor, içi güçlü bir ter kokusu içinde. Gömleğinin kollarını sıvıyor. Kolunda döğme var. Kolundaki döğmeyi gösterip gülüyor.

— Senin, diyor. Anlatabildiğimce.

Döğmede saçımın rengi bile belli. Şoför radyoyu açıyor. Ben böyle sesler duymadım. İnsan sesleri yaratıldığınca temiz, ellenmemiş. Vurgulu çalgılar var arada, güzel şeyler çalıyorlar. Geçtiğimiz yerler kimsesiz, uzayıp gidiyor. Evimi zor anabiliyorum. Anam, babam hep uyudukları gibi gözümde. Bense; kapıyı açtığım, Recebi gördüğüme kadar, yaşamışlığımı benim değilcesine biliyorum. Öylesine havalardayım.

Kasketli adam simidini bitirdi.

— Yeşilkuşağa bir varsak, diyor.

Yeşil Kuşak, ne isim. Gözümün önüne tel tel söğütler geliyor. Söğütlerin altında, koyu bir dere. Derenin üstünde ince renkli yusufcuklar. Ellerimi derenin çakıllarına gömüyorum. Su halka halka, her halkanın genişlemesinde mutluluğum, insanca duyularım var. Yusufcuklar ellerime konuyor. Recep adama bakıyor.

— Acelen ne ki? diyor. Nasıl olsa varırız.

Adam kasketinin altında eğri eğri gülüyor. Gelincikler sallanıyor. Şoförün saçları kızıl, kıvırcık. Yollar boş. Tepeler

koyu. Uykum var. Ona yaslanıyorum, omuzları şimdiye varamadığımca rahat. Bana iğiliyor; yüzü yağız ak. Çevremi onun güçlü ter kokusu sarıyor, ağzımdan öpüyor beni. Ağzı temiz temiz sakız kokuyor, dudakları gergin. İçimde fırıl fırıl bir şeyler, yumruklarımı sıkıyorum. Göğsüne göğsüne vuruyorum.

— Ah Recep, diyorum. Ah! İçim bir hoş, içim yanıyor.

Gülüyor, güzel, güvenli gülüyor.

Dışarda iki jandarma otobüsün önüne çıkıyor.

— Dur, diyor biri, dur.

Şoför:

— Yolcu almayız. Çekil.

— Dur dedim, diyor biri. Ateş ederim.

Otobüs duruyor. Jandarmalardan biri;

— Recep, in aşağı, diyor.

Karnım ağrıyor, midemde bir taş ağırlığı. Recebe sokuluyorum.

— Haydi, diyor, kalk inelim.

Yola iniyoruz. Uzaktan sürekli horoz sesleri geliyor. Yol ıssız. O iki adam, ben, Recep, şoför. Kasketli içerde. Jandarmaların kısa boylusu:

— Saat onikiyi geçiyor, diyor. Seni onca aradık. Bacını öldürdüğün kırık ayna yanımızda.

Aynayı uzatıyor. Ayın altında ayna yalap yalap parlıyor, ucunda kara ıslak bir leke. Recep gülüyor.

— Yok, diyor. Yanılmışsınız ben Recebim. 934 doğumlu, Yeşilkuşaklı güverte eri Recep.

Uzunca boylu olanı yaklaşıyor.

— Yalan gerekmez, diyor. Dün gece bu yolda sabahladık. Anasını doktora götüren bir, izinden gelen iki, gelin götüren üç. Üç Recep gördük. Onlar kaatil değildi, aradığımız sensin.

Recep kahırlı şoföre bakıyor. Şoför içeri, içerde kasketli kara bir gölge.

— Vay dürzü, diyor şoför, vay satılmışın çıkardığı. Bir gün önceden haber vermiş.

Recep:

— Yanılmışsınız. Bacımı daha samanlıkta yakalamadım.

Ayna daha kırılmadı. Bu gece onun gecesi. –Beni gösteriyor.– Bildiğince yaşıyacağı gecesi. Yeşil sabun kokusu duymadan, pencereden giren iğri ışıkları seyretmeden yaşıyacağı.

Ağlıyorum, yaşlarım Recebin ellerine akıyor. Elleri güçlü, güzel. Adamlar bileklerine yalın iki demir takıyor. İki elini ayırmadan saçımı okşuyor. Sonra içerden kasketli iniyor. Dördü yürümeye başlıyorlar, Recep en başta.

Ay devriliyor karşı tepelere. Şoför:

— Haydi bacım, kahırlanma seni geri götüreyim.

— Yok, diyorum. Sen git, sen git.

O otobüse biniyor, çalıştırıyor motörü, bir hırıltı. Pencereden bana bakıyor:

— Yeşilkuşak'a, diyor, saat onikiyi geçmeden varmalıydık.

Gidiyor. Yol bomboş. Ay yok. İnce bir sabah rüzgârı çevremde.

İçimde onarılmaz bir yara. Annemin mutfakta gezen nalın seslerini duyuyorum. Arkamı dönsem gün vurmuş ıhlamurları göreceğim. Pencerenin içinde sarı saman kâğıdından kitaplar. Hızla vurulan sokak kapısını duyuyorum. Buramda burulmuş bir ağrı, gözlerimi açmıyorum.

Füruzan YERDELEN
Seçilmiş Hikâyeler, Ağustos 1957

Telefon

Caddenin sağında çok koca, belki de göğe kadar bir bina vardı. Onun yanında çiçekleri tüm sökük park. Top top kedi pislikleri sökülen çiçeklerin yerindeydi. Parkın bitiminde ünlü eğlence yeri vardı ve hiç kimseler yoktu.

Eğlence yerinde buluşacaklardı sözleşmeleri gereğince. Orası kentin ünlü şarkıcılarının toplandığı tek yerdi. Garibi gündüz mü gece mi belirsizdi. Tüm griydi her yön. Boştu masalar. Masaların üstünde sararmış akasya yaprakları yuvarlanıyordu. Oyun yerinin şarap rengi perdeleri açık, kimseler yoktu, bir kişi bile, bir görevli bile. Yalnız o vardı. Arkadaşları da gelmemişti. Kentin batı yönünden parlak bıçak sırtı gibi bir rüzgâr geldi, geldi şarap rengi yırtık perdeleri uçurdu. Sarı, titrek bir kedi boylu boyunca yürüdü masaların, iskemlelerin arasından.

Korktu. Belki de herkes uyuyordu. O uyanmıştı. Veya ölmüşlerdi.

Çıktı hemen bahçeden, koşmaya başladı. Yeni boyanmış kızıl üç tramvay art arda duruyordu, telleri zehir yeşiliydi. Önde bir palyaço vardı, duruk, bıkmış, bağırdı; –Boş yere koşma, ceryan yok.– Dönemecinde Havagazı Feneri olan ağaca geldi. Ulu bir akasyaydı bu. Birden denizi gördü. Deniz mordu, koca koca dalgalarının ucu duru aktı. Rıhtımın yosunlu taşlarına akıyor, tuzlu tuzlu geri çekiliyordu. Tam o süre barakanın ucundan çıktılar. Erkeğin yanında saçları oksijenle boyalı kadın vardı. –Oksijen katı, kuru saçlarındaydı kadının.– Bir ilâç kokusu göğsünü sardı. Yanlarına koştu. Kadının kalçaları yere yakındı.

— Bu kim biliyor musun? dedi.

— Yok, yok, dedi, bilmesem de olur. Hiçbiri gelmedi eğlenmeye. Telefon etmeliyim.

Öbürü güldü, gözleri kıvış kıvış oldu.

— Bu kadının kardeşiyle beraberdir o, dedi. Telefonu senle arayabilirim.

Hiç üzülmedi. Kadını rıhtımda bıraktılar. İlk girdikleri yerde; şişman, gözlüklü bir adam mavi saten kordelalar sarıyordu.

— Telefonum yok, dedi, telefon almam çünkü; kimi küfür ediyor, çoğu da uydurma.

Koca bir yumaktı çözdüğü.

İkinci de kısa saçlı bir kız, paraları, yırtık, sağlam diye ayırıyordu.

— Telefon yok, almazlar, dedi, alsalar hep rock and roll dinlerdim.

Şaştılar, oysa telefon bulmalıydı, bulmalıydılar. Bir sözü vardı, onu demeliydi.

Bir dilenci; dökük isterik: "Tanrı için para verin zavallıya" diye yanlarına yaklaştı. Kenti tüm bilmesi gereken birini bulmuşlardı.

— Telefon nerede var, dedi.

— Tanrı için para!...

Parayı verdiler. Paranın bir yüzü silikti. Dilenci doğruldu.

— Denize bakın, dedi, orada sallanan tahta kule var, kara sakallı bir bekçisi ve telefon var.

Dua ederek karanlığa karıştı. –Her neni açık, seçik gösteren bir karanlıktı.–

Kule tahtaydı, denizin içinde çalkanıyordu. Kıyıda onu kendilerine yanaştıracak dalgayı beklediler. Sonra atladılar içine. Tahta kapısı, tahta merdivenleri, tahta odası vardı. = Telefon da tahtaydı. Sayılar ak fildişindendi.

Kara sakallı kule bekçisi:

— Bugün ve gece hiçbir vapur geçmez, dedi. Hava berbat deniz sıkılıyor.

Ve gitti.

Telefona koştu, onu bir çiçek gibi tuttu. Ses vermiyordu karşısı. Gene çevirdi sayıları. Bir... beş... on... yüz... beşyüz... ses vermiyordu. "Yok" dedi dönüp "Yok".

— Ben sana dedim dedi, konuşmaz.

"Gel yatalım" dedi, öbürü... yattılar... kule nasıl sallanıyordu.. Her yan yatışta ak dalga uçlarını görüyordu... "Saçımı okşama dedi, sadece öpüşelim, üşüyorum, telefon etmiyeceğim."

— Gidelim, dedi, öbürü.

Kalktılar. Nasıl kara bir gece başlamıştı, o kadar olur.

— Hemen gitmeliyim, dedi, belki söz verdikleri yere gelmişlerdir.

Koşmaya başladı. Kara geceyi, denizi aşan sokağı döndü. Göğe kadar olan bina, Park, eğlence yeri çıktı. Gri, şarap rengi yırtık perdeleri sarmış sis sis masalara dağılıyordu.

Eğlence yerinin kapısını saran, kahkaha çiçeklerinin altında yağmurluğunun yakalarını kaldırmış bir adam duruyordu. Hiç bilmiyordu onu. Gene de kendisini beklediğini sandı. Koştu ona doğru. Adam bakıyordu ama, hiç görmüyordu. Taaa ötedeydi bakışları. Yoruluverdi... Parkın kırık taşlarına basarak koca binaya yürüdü, kapısının önünde durdu. Tunç tokmağı tahtaya vurdu, ses koca boşluğa dağıldı bitti. Kapıyı bir adam açtı. Temiz, düzgün, sessiz bir adam.

— Yorgunum dedi, dinlenmeliyim.

— Girin, dedi adam. Burası çok kalabalıktır. Fakat sessiz konuşuruz. Yalnız yukarda piyano çalınır, onu kimse durduramaz.

— Piyanoyu severim.

Tavan görünür gibi değildi. Tozlu, yaldızlı mor kadife koltuklar, dizi dizi ak mermerlerin üstündeydi. Odaları saymak güçtü, tümünün kapıları kırmızı meşedendi. Bir kedi mermerlerin bitiminde kıpırdamadan duruyordu... Adam saygılı, elbise asacağının yanındaydı. Yanağı seğiriyordu belli belirsiz.

"Sıcak bitik bir öğle sonunu ansıdı."

— Belki beni arıyanlar olur, dedi adama, n'olur burda olduğumu söylemeyin. Artık eğlenemem, beni bulsunlar istemiyorum.

Adam gülümsedi, sararmıştı gülüşü:

— Ben öyle nenlere karışmıyalı uzun yıllar var, dedi.

İlk odanın kapısını açtı, serin bir küf kokusu çepçevreydi içerde. Boynunda dizi dizi değerli taşlar asılı ihtiyar bir kadın oturuyordu. Oturduğu sedirden sokağa bakıyordu. –Bu örtüsü sarı çizgili bir sedirdi.–

Sokak boştu. Eğlence yeri, kapısındaki adam öyleceydi. –Yağmur yağsa adam sevimli görünebilirdi.–

İhtiyar kadın:

— Bu küçük çocuk sizi bekliyor, dedi, uzun bir süredir burada.

Odanın üçüncü köşesinde –oda üçgendi– Boyası dökük mavi kamyonu ile oynayan çocuğu gördü. Gözleri o denli iriydi ki yüzünde tek yer salt gözleriydi.

— Anneciğim, dedi, çocuk, ellerime bak! Ah, anneciğim ellerime bak!...

Küçücük, incecik ellerinin tırnaklarını sökmüşlerdi. Böğründe korkunç bir acı duydu. –Küt bir demir zorla sokulmuştu böğrüne, öylesine– dayanılmaz bir mahzunluk sardı odayı.

İhtiyar kadın boynundaki taşları şıngırdattı, taşlardan yedi renk uzandı: mavi, turuncu, yeşil, sarı, kızıl, ak, kara...

Küçüğün ellerini sarmalısınız yavrum, dedi, kamyonunu kuramıyor.

Oracıkta ince ak sargılar vardı. Çocuğun parmak uçlarını sarmaya başladı.

— Teşekkür ederim, dedi çocuk, teşekkür ederim.

— İşte geliyor, dedi ihtiyar kadın.

— Kimdir gelen, dedi.

— Çok feci, dedi ihtiyar kadın. Fakat kimse engel olamaz.

Eğlence yerinin kapısında duran adam, kımıldadı. Büyük damlalı bir yağmur üstüne yağmaya başladı. –Belki de her yöne yağıyordu, o denli tutuktu ki salt ona yağan bölümü görüyordu.– Bakamadı gözleri çizgi çizgi kararıyordu.

— Anlatın, dedi, utanıyorum bu görmeme engel oluyor.

— İşte, dedi ihtiyar kadın, öbürü de çıktı. Giysileri kara, yağmurluğu yok bunun. Ben her kişinin yaşını anlarım. Fakat bununki belli değil. Üç yahut kırk, ne komik, bilinmiyor. Karşılaştılar. Nerede olduğunu size belirtemiyeceğim, çünkü sokak o kadar temiz ki... Ak, evet kibrit kutusunun yanında karşılaştılar. Tamam, kara giysili tabancasını çıkardı, oyuncak gibi pullu süslü bir tabanca, diğerini...

Küçük kız avuçlarıyla kulaklarını örttü:

— Buuuuum!...

Dedi, kamyonunun yanına koştu.

Odanın kapısı açıldı, dışardaki adam:

— Sizi biri çağırıyor, dedi.

— Sizi biri çağırıyor, dedi ihtiyar kadın da.

Yağmurluklu adamı gördü, yüzünü gördü.

— A!... dedi, seni kaç saattir bekliyordum, telefonla aradım. Tüm telefonlar bozuk.

O yağmurluğunun önünü açtı –Düğmelerini sayarcasına ağır ağır çözdü.– Göğsünün solunda üç kara delik vardı. Yüzünün bir yanında ak ışıklar dolanıyordu.

— Şimdi daha çok geciktim, dedi.

Yukardan parlak sesler geliyordu. Mermerlerin üstüne sessizce düştü.

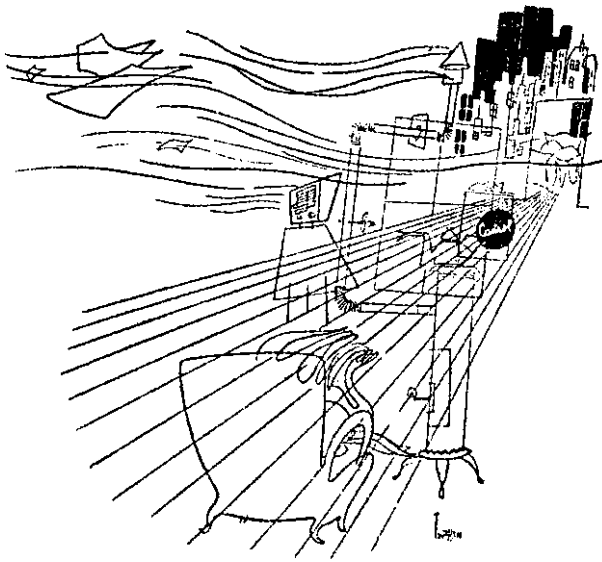
Kapıyı açan adam:

— Piyanoyu kesin, diye yukarıya doğru bağırdı. Lütfen, çünkü adam öldü.

Hiç kan yoktu.

Fürûzan SELÇUK
Pazar Postası, 15 Mart 1959

Gece Yarısı Mavisi

Çevrem kara kara. Ötede pencere. Pencerenin önünde koca kapı. Bozuk neonun ışığı, ışığının sarsak titreşimleri. Sokakların çamurunu cızır cızır ezen taşıtlar.

Yanımda soba, soba sıcak. Kömürün zehiri kırık sıvışık kaçıyor dışarı. Başımda bir ağrı. Hiç ışık yok olduğumca. Yalnız tekleyen neon lâmbası... Yeşil fasulyeler kesiyorum, ince ince sular kesiliyor. Bıçakla. Havagazı yanıyor. Maviler, morlar. Fasulyeler boy boy taze, yeşil. Soba sıcak sıcak.

Bir yerlerde bir sinemanın altı otuz seyircileri çıkıyor. Sokaklar görülen filmin kalıntılariyle dolu. Seyirciler, alçak gönüllü davranışlarla dışa bakınıyor. Koca binada, kendi çalışır elektrik basılınca çat diye yanıyor. Her çat birinin öbür katlara çıkışını anlatıyor.

Bana gelen olmaz. Daha sonra gelecek. Oda kara, böyle daha iyi. Neonun kansız ışığı... Tüm ilişiksiz, kesik düşünüler içindeyim. Çamlıklı bayırların dibinden otomobiller geçiyor, cızırtısı

şu duyduklarım. Sonra sarılan iki kişi, etle kanla bir sarılışma, tenimde bir şeyler duysam. Nerde, duyduğum ağlama isteği, gerisi, gerisi niçin burdayım? Bu evle ilişiğim nedir? Nereye kadar?...

Soba iyi, sıcak çünkü. Mutfakta kiraz konacak bir sepette soğanlar dolu. Mutfağın penceresinden; ıslak aralık görünüyor. Kapıcının oraya bıraktığı çöp tenekesi, üstünde "Castrol" yazılı. Yatak odası soğuk, insana güzel bir söz, sıcak bir dokunuş veremez. Yalnız büzülüp uyuma duygusu, sokak köpekleri ya da düşü çok çocuklar gibi. Oturduğum yer alışılmış, kişiliksiz eşyalarla dolu. Bu koltuk her evde vardır. Ben tümüne aynı dokunmuşumdur. Niye burdayım? Çat! Dış ışık yandı.

Ne ilişiksiz durumdayız ikimiz de. İçeri girdi. Temiz soğuk hava, üzerinde der top duruyor. Çok az, sürenin en kısası, aramızda genişliyor, geriniyor. İtebilsem. Ne demem gerek? Konuşuların en kolayı, en biliverdiğim çıkmıyor ağzımdan.

— Epey geciktin!

— Hı?... Yok canım saat sekiz bile değil.

Birinci güç sıyrıldı. Odaya giriyoruz. Soba, pürcük dış ışıklar. Elektrik yandı. Alışılmış düzen çökük aydınlıkta. Masada cam su kabı, yerde halı, soba. Hep gördüğüm, görmekten göremediğim oda. Sırtımdaki sıcak duyu, dış dost ışıklar sıyrılıp gitti. Kendimi karşıma alıp kandırıyorum, karşımdaki kendim hazır. O kadar tutkulu ki oyunuma, yalnız ışık olmasın yetiyor bu. Bir yerlerde içip içip kusuyoruz beraber. Tahta masalara çam kozalakları gibi yumruklar savuruyorlar. Anlamadığımızca güzel şarkılar söylüyoruz. Bu oyun iyi, içki, iğne hastası gibiyiz ikimiz de; kolayca en güzelden en kötüye iniyoruz. Şimdi bitti... Gidip oturdu karşıya. Onun usu, bu usun onca dönenleri, çabası, onun varlığı kadar ilginçsiz. Ama insan. Nasıl insan? İnsan işte. Sokakta gördüklerimce yadırgı. Kederlenemez, sevinemez dediklerimce; ötesi... Ötesi ışığın yokluğunca oyun...

— Yemek hazır mı?

— Evet

— Ne var?

— Seversin

— Yiyelim mi?

— Hazırlıyayım...

Mutfak soğuk. Havagazında maviler. Çatallar, tabaklar parlak, kaygan. Ocağa yapışmış yanık kokular. Üst katta tak tak yürümeler. Düdüklü tencerenin üstünde sıkıntı, sıkıntı her yönden sırıtıyor. Yağmur, serin sıvı gibi içten içe yağıyor. Yollardan gidiyorum, yaşama elle tutulmazlığını yüzüme veryansın ediyor. Tencere ısındı. Mutfak soğuk. Binanın hava aralığında katlardan gelen radyo sesleri asılı. Ekmek kurumuş. Hava soğuk. Fare mi var? O kara ne, pislik mi? Değil, kuru çay netsin? Şöyle kırık dökük tahtalar, telli dolaplar, balık plâkisi. Kumkapı'da bir ev, evin önünde tahtaboş, tahtaboşta kanaviçe işli çivitli çamaşırlar. Tombul kızarık bilekler, kilerin küflü karanlığı, parlak sırtlı küçük fareler.

— Daha hazır olmadı mı?

— Evet getiriyorum, odaya git, üşüme.

Üşüme ne söz. Yanımda durmasın. Gözlerinde oturakalmış yabancılık çekilmiyor. Üşüse üzülür müyüm? Yoo, hem üşümez ki, hem bana ne? Ben üşüsem ona ne ki? Aynı şey bu ikisi, bir de evin alışılmış düzeninde bir telin kopuvermesi. Artık bir ses duymanın tedirginliği. Bu odalarda takınılan kişiliğin bozulmasıdır. Oysa dışarda başka bakılır, başka gülünür. Evde o sinsi düzen buna dayanamaz. Üşüyüp sayrı düşmek bundan korkulu. Zil çalındı. Kim bu saatte, kimse olamaz ki!...

— Kapıcı gelmiş, elektrikçi kâğıdı ona bırakmış, sen yoktun galiba. Çorba çok kaynamış.

— Daha iyi değil mi?

— Sıcak, beklemek lâzım. Bugün çıktın galiba?

— Hani yastıklar için çiçekli şey alacaktım?

— Yorgunluk... Sinemalar iyi mi?

— Şöyle böyle. Basmayı da aldım.

— İyi.

İyi, iyi ya. Basma umurumda değil, hiçbir şey umurumda değil; sen burdasın sen de öyle. Ama bunu dışa vurabilmeliyim. Sana "hiçsin" diyebilmeliyim. Hiç değilsin oysa. Kendine güvenin var; sağlam sağlam basıyorsun yürürken, bağırıyorsun "ne münasebet efendim" değil mi ya?... Seni gücüne donuna pislerken inandırmışlar. – Ah oğlum, vah oğlum – Sen erkeksin – Erkeksin, bu beş basamak üstte durmaktır. Bu bir kaldırımın kıyısına çişini rahatça etmektir. Bu kütür kütür yaşamaktır; ama

açık seçik bilsen bunları, bilsen de değerini seçsen, nerde? Anca kabarıyorsun. Ben fenayım. Yo değil! Bu kadar özgürlüğü sana yıkmam. Benim bu sarılık basmış kırıtkanlığımdan. Ekmeği nasıl tükürüklü çiğniyorsun, bu gücü sana adamışlar. En olmaz diyenler bile, ben bile bunu sana vermişiz. Tüm bunlara karşı sen ne yapıyorsun? Dönen çarkın en büyük dişi sen misin? Bu sanıda değilim, belki en görüneni...

Rüzgâr çıktı. Camların önünde biriken kâğıtlar savruluyor. Yağmur dinecek, rüzgâr yağmuru kesecek. Koca dağlarda rüzgâr tozsuz sesli esiyordur. Buralara gelince gazete kâğıtları gibi sararıp tozlanıyor. Durakta otobüs bekleyen bir kadının saçları karmakarışıktır. Orda olmayı isterdim, yeni bir şeyler öncesinde duyardım kendimi.

— Bugünkü gazeteler nerde?

— Şurda. Radyoyu açayım mı?

Aynı radyo dalgasına, başkası karışıyor, hızlı bir Fransızcanın ardından güzel bir tango çalıyorlar. Bir kadın ak yumuşak kürkünü omuzlarından kaydırıp bir adamla dans ediyor. Şişelerde çiçekler gibi köpükler. Yüksek oturmalıklarda pırıl pırıl erkekler. Ordayım, ardımda mor, yeşil birileri var. Benim de boyalı her yanım. Merdivenden çıkıyorum, bana bakıyorlar. Kendime inançlıyım, karanlığa yürüyorum "hiiii" diyorlar, o denli ustayım. Karşıda yanan bir ışık. Biri var içerde. İstediğim biri, el ele sokaklarda gezeceğim biri. Ayakta bilmediğimi görmek bana dayanılmaz mutluluk veriyor. Gerekli olana sahibiz. Uyduruksuz, gerçek birdeyiz. Ellerimi uzatıyorum...

Radyoyu kapadı, ince kemânlar sustu. Koltuğa kıvrılmış ona bakıyorum. Yatacak, uykusu gelmiş, gözleri donuk bakıyor.

— Yatalım!

— Ben biraz daha oturacağım...

— İyi geceler.

— Sana da.

Uyku gerek. Duygularımın çoğuna anlam veremiyorum. Mutlanacağım göze görünür şeyler var. Yumuşak koltuklar, sıcak odalarda çalışan saatler, yuvarlak turuncu portakallar... Oysa bunlar sıkıntıyı birbirlerine taşıtıyorlar. Beni bilinçsizliğe götüren onların mideme, dokunmama verdiği gevşeklik.

İçim düzelemez. İnsanlar, taşlar, güneşin ışınları, tümü boşuna olacaktır, biliyorum. Benim düzenim temelden bozuk. Bir cevizin arasına takılmış sarıları görüşüm çoktan yitmiş. Yöremin, tanışıklarımın, anamın, babamın bellettiklerine sarılıp kaldım. Sarılıp kaldıklarım dökülüp dağıldı. Şu soba, şu uykuya giden adam, şu sokak, şu, şu, şu işte o dökülenler. Evin ikinci insanıyla aramıza gerilip kalandan kim sorumlu? O mu, ben mi?... Bu kadar ufaltamıyorum işi.

Kentteki tüm binalar, çocuk sesi yüklü parklar, otomobiller, taze binalar, benim çok duyarlığım, onun adam sendeliği sorumlu bu işten. Babam anam herkes sorumlu. Bu koca orduyla ben nasıl savaşırım. Bir kişiye sayıların korkunç üstünlüğü.

Bir yandan her şey ne kadar yalın. Yaşamalarda bir bahar sabahının tatlı akımı var. Bu akım salt dış görünüşte. Yağmuru seviyorum, yalanı, gerçeği, çirkinliği, toprağın çatlamasını seviyorum. Bu nazar boncuğu çıldır çıldır evreni seviyorum. Dört duvar, bir insan net'meliyim?

Bağıntısız, anlamsız bulduklarım kendimce en gerekli olanlar. Onu seviyor muyum? İlgisizlik her yönden sırıtıyor, karşılıksız kalıyor soru.

Yağmur gene başladı. Sıkılıyorum, hiç uykum yok. Şarkı söylüyorum. Sesim yansıyor bir garip, bir yabancı. Aptalca ağlıyabileceğimi biliyorum. Boş veriyorum şarkıya da.

Şarkıları, ağaçları, denizleri bir insanı ağlatacak gibi yapıyorlar. Sonra "Sensin" deyip yalnız bırakıyorlar. Bu kalleşlik nedir bilmiyorum. Radyodakiler coşmuş. Her dalgada cümbüş var; arada biri bağırıyor. Sokak boş, karşı binanın pencerelerinde toz pembe bir ışık duruyor. Neler getirmiyor ki bana o ışık.

Bir iş kalmadı. Uyumak gerek. Perdeleri kapadım, bozuk neonu söndürmüşler. Aralık kara. Hiç pencere yok. Kapılar var. Gün boyu açıp kapadığım kapılar. Uzaklarda sırt sırta tren düdükleri. Bir posta treni gelmiştir sarı hasta ışıklarıyla, sakalları uzamış yolcularıyla duruyordur.

Yatak, uyuyan gece dönümü gölgeleri var. Yarına, yeni açılıp kapanmalara güçlenmek için uyumak gerek.

Uyuz kedim gene gelecek. Tüm gece mavileri sabah çekilecekler. Hiç seçmeksizin yalanlar gün ışığında çözülecekler.

Sokaklar, toprağın ısınmış tozu, olanları o kadar yalınlaştırıyor ki. Üzülmeyi gene bir kez unutacağım.

FÜRUZAN SELÇUK
Yeditepe, 18 Mart 1959

Dönüş

Yürüyorum, sen neler olduğunu bilmiyorsun. Kamyonların karda dona kaldığını, altı aylık bir bebenin buzları kırma çabasını. Tüm kopuksun bunlardan. Trenlerin her tünel geçişinde çağıl çağıl sulara takılı kaldığımı. Altın bilezik satan dükkânları, iri kahverengi kahverengi bakınanları. Bir şey yapamazsın diyorlar. Bruegel'in adamları sayrı, bitik. Karavana dolusu yemekleri veremlilere taşıyorlar. Ne pis sarı, ne kuru elmacık kemikleri. O ara sokaklara kâğıtları atıyorlar mı?.. Küçük kız tavşanın gözünü çıkardı, saydam bir göz.

Baklavacının önünde dikik yağmur baklavalara yağıyor. Kocaman gülüyorum. Tam yüz yirmi lira kara Avrupa derisi ayakkabılar. Köşede koca banka reklâmları...

Kapıyı çaldım açtılar. Bir kara ışıksız mağaradan çıkmış gibiler. Yoluk saçlar, aralıkta Çanakkale işi toprak saksılarda bilmemne çiçekleri, boz bir kedi çipil sıkışmış, bana bakıyor.

— Niye geldin, ha?

— Ama ne yapayım geldimse?

Dıştaki yabani erik, bir karlı kapuska kokusu. İki çocuk yemekteler. İnce boyun çevresinde ak okul yakaları.

— A teyzem gelmiş!...

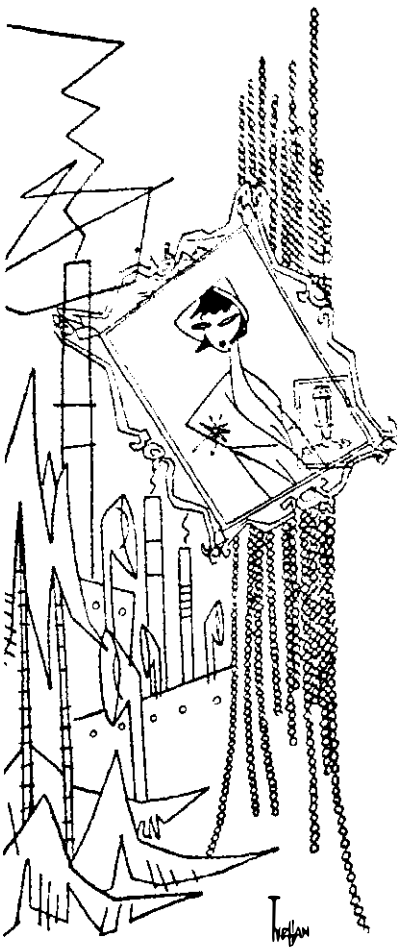
Biri kalkıyor, bir güzel gözleri var o kadar olur. Öpüyorum onları. Bu insanlara yadırgıyım. Oysa biri anam, çökük geçivermiş:

— Hiç gelmeseydin, diyor.

— Haklısın fakat sizi göreyim dedim.

Yalan, şimdi kaçma tutkusu sarılı. Ufak bir kırıntı, sıcaktan bir nenler duysam. Bunlar benim insanlarım, iyi duyguları kandıramıyorum, çekip gittiler.

Yerde eski bir halı, duvarda iyi günlerden kalma bir ayna; çocukluk resimlerim. Camlar buğulu, yabani erik ağacı soğuk soğuk sallanıyor.

Annem bindokuzyüz bilmem kaçın güzeli; kaşlar ince, sürmeli süzgün gözler, sarı bir resimde bakıyor... Ya bu annem? Uçları kavruk saçları ile beni tanımıyor. Ben de onu tanımıyorum. Sonuç gene de kızıyım.

Çocuklar gizliden bakıyorlar bana. Tweed tayyörlü, ayağında ince kara ayakkabılar, kısa saçlı, ne kadar yapmacıklı olunursa öylece kalıvermişim. Bir uygunsuzluk var, yok edemiyoruz.

— Bu da ölüyor artık...

Köşede; kıl battaniye küme'sinin altında; ak donuk saçlar, aralık bir ağız, ince salyeler...

— Beni tanımadı.

— Tabiî, koma halinde, doktor üç güne kalmaz dedi.

— Öyle deme anne, belki duyar.

— Yok canım bir şey duymuyor.

Nasıl acımadayım. Oysa bu adam bana yabancı. Eve ben on bir yaşındayken geldi. Ne o beni, ne de ben onu sevdim. Gene de yetmiş yıl gözlerimi yaşartıyor. — Mühendishâne-i hümâyun'dan Şevket bey... Nar çiçeği kalıblı fesi, ufak bıyığı, bej sadakor giysileri ile, geleceğe umutla yürüyor. "Edirne kız muallim mektebini inşa ederken bir muallime Sabahat hanım vardı" diye konuşuyor. "Efendim malûm, o kırkağaç kavunları ve Edirne'nin püfür püfür yazları. Bu muallime Sabahat hanım beni havuzlu bahçede görmüş. Şöyle vardakosta bir kadın, penbe beyaz. O zamanlar, bahçede her

akşam ince saz heyeti vardı. Kadınlar kafes bölmenin ardında, bu Sabahat hanım..."

Sabahat hanım şimdi kimbilir nerelerde. Tığ gibi mühendis beyin şu yatan olduğuna inanamaz, hakkımız da yok onu zorlamaya. Havuzlu bahçeden kalmış fasıl şarkıları, anıları değişiksiz saklıyor. Bu adam şimdi ölüyor. Kargacık burgacık betonarme sayılarını bana okuturken duyduğum öfkeyi ansıyorum. Şimdiyse; şaşkınlık, yetersizlik içindeyim ona karşı.

— Hadi, hadi ağlama. Keşke hepimiz o kadar yaşasak.

Elimde değil. O kadar yaşamış olması, niçin ölmesine yeterli olsun.

Annem hain, uzak, katı. Bulaşık tabakları mutfağa taşıyor. Şevket bey onca; durmadan içen, midesine düşkün biri. Son yıllarda Eyüpsultan'a dadanması, namaza, niyâza düşmesi ölüm korkusundan. Oysa öldüğünü bile açık seçik bilmiyor şimdi. Belki bu kadar duygusuzca çekileceğini bilseydi, gene her akşam kırmızı şarabını içerek "İlk Adana yolunu aldığımızda" diye anlatacaktı. Ona kitaplarını sormuştum bir gün. Tümü eski yazıydı.

— Bu *Safiye*, bu *Seksen Günde Devri Âlem* demişti. Ve bir yanına inme inince, griliklere dayanmış *Seksen Günde Devri Âlem*'i okurdu. Uzun süre aynı yerde, aynı kitabı.

Kavgalarda sesi eskisi gibi yüksek çıkmıyordu. "Kazanıp getirdiğin mi var? Yemekleri beğenmiyorsun. El âlem bana hayret ediyor." Anneme hak veriyordum. Kavruktu, idare edilecek para her çabaya karşı azalmaktaydı. Şevket bey sinik kalıyordu. "Ölüp de kurtulamadım." El âlem sırıtıyordu. Annem kar kokulu kapuskaların buğularıyla dolu, dalgın, kuru, gidip geliyordu. Şaşkındım, daha kötüsü annemi suçlu buluyordum. Oysa suçun tümü bozuk yaşamlarındaydı. İkisi de ölüydü birbirlerinin yanında. Birinin tümlüğü havuzlu bahçede kalmış, yaşantısı boyunca her kadında akça pakça muallimeyi aramıştı. Öbürü; kumral, yumuşacık. Acıbadem'in sazlı sözlü çini sobalı kışlarının birindeydi. Telli duvaklı everdikleri, ilk kocası mülâzımıevvel Hâmid efendide. Ondan kalan tek resim bir köşelerde duruyordu, ucunda hanımeli kokan karalamalar vardı; "O kumral peri köşeyi dönerken" diyordu.

Ondan sonraları kurgu yerini bulsun diyeydi. Bizler vardık, büyümemiz gerekiyordu. Hayat vardı, yaşamaları gerekiyordu. Bir

iki kahve falı bakımı, üç beş pazenli dedikoduyla doldurulacak yaşama!...

Çocuklar okula gitmek için kalktılar.

— Öpelim seni teyzeciğim.

Kapı kapandı, gittiler... Taş kömür sobasının bir yanı incelmiş kızıl kızıl. Üstünde sıcak su bulunan çaydanlık tıslayıp duruyor.

— Kendine bir iş bulur çalışırsın, seni o kadar okuttuk. Bir şey beklediğimizi sanma.

Uzaktan sis sis vapur sesleri geliyor. Bir Afrika limanı düşlüyorum. Kahvelerinin kapısına dizim dizim turuncu boncuklar asılı bir yeri. Elimle aralıyorum dizileri, çınlıyor boncuklar. Çöreklenmiş bir nenler çözülüyor, kayıyor. Evrende bundan daha hoş ne olur ki? Boncukları incecik incecik kapılara asmışlar... Çok yalnızım. Ne trenlerden geldim buralara. Sıkılıyorum. Hâlâ trenin sallantıları... Yalnızım. Takvimde yirmi iki ocak yazılı. Ne süre yitireceğim kendimi. Minik saydam tavşan gözünde bir nenler kırıldı, daha açıkca bilmiyorum. Her bitene bir son gerekiyor, elimde olsa nasılını seçerdim. En yavanı, en insancası olurdu sanısındayım. Mutluluğumu ha uzanıyorum alamıyorum, araya büklüm büklüm karalar girmiş.

— Al bir kahve sen de iç.

— Ben içmeyim anne!...

— İç canım, artık kocamansın.

Üç gün sonra ölecek birinin yanında, kahve içmek korkunç geliyor bana. Kendimi uyduruk buluyorum. "Kocaman" oldum doğru. Fakat yetersizliğim beni köşelere sıkıştırıvermiş kimseler bilmiyor. Anneme bakıyorum, onun ne kadar kimsesiz olduğunu birden anlayıveriyorum. O bunu farketmemiş, eğer çevresindeki koca boşluğu seçse ne yapacağını bilmiyecekti. Alnında derin iki çizgi var.

— Trene atla beni görmeğe gel anne!

— Olur kızım sen kendine iyi bak da!...

Kendime bakıyorum. Yemek yiyor, yüzümü yıkıyorum. Sinemaya gidiyorum. Gün bitimlerinde, kış altıbuçuklarında sebebsizce mutluyum. Geceleri tavanların sır vermezliğine dalıp en olmaz nenleri, en masal sevileri düşlüyorum. Sen aklıma bile gelmiyorsun anne. Bazı çok eskilerden kalma bir parçadan

Tunuslu

Sokağın ucunda durdu. Şehrin en kalabalık caddesine açılıyordu sokak. Alanda ünlü birinin heykeli vardı. Otomobiller sıra sıra geçiyorlardı. Kurşun rengi, enine bir bulut şehrin üstüne abanmıştı. Nefes almayı, rahatlamayı engelliyordu.

Ne yapacağını bilmiyordu. Durup bakınmayı denedi, bu kalabalıkta pek de uygun değildi duruşu. Şişman bir kadın; "Azıcık bakabilir miyim?" dedi, gözlerinin ucuna yeşil çizgiler çekmişti. Görmek istediğine ilgi duydu kadının. Ak dantelli koca koca donlara bakıyordu. Tam ona göre, diye düşündü. Taş binanın kuytusunda paçavradan bir çocuk; "Hâlis Solingen bunlar" diye traş bıçakları satıyordu.

Geziye çıkıp yeni bir yere gelmişçesine şaşkın, duygusuzdu. Açtı. Bu kurtuluştu, aç olmak ve yemek, en azından iki saati geçirebilmekti.

Koca parlak kapıları itti. Doğru karşısındaki masaya oturdu. Birden, masanın boş olmadığını gördü. Gülünçtü yaptığı. Boş olmıyan bir masaya, en yemek yenmiyen saatte gelip oturmuştu. Kızardı. Korkunç bir öfkeye kaptırdı kendisini, aynadaki görüntüsüne duyulmayan kocaman küfürler yolladı. Karşısındakine baktı; adam seyrek saçlı, gözlüklüydü. Tabağındaki sosisi yumurtadan titizlikle ayırıyordu...

— Ne emredersiniz, dedi garson?

— Ne var?

— Kuzu tandır kebabı, gulâş, domates çorbası...

— Tarama sakın yemeyin, taze değil, dedi karşısındaki adam.

Üstün bir kişiliği vardı adamın; "Tarama yemeyin" diyerek bunu iyice belirtmişti.

— Zeytin yağlı fasulye getirin, sonra bira, sonra...

Duvarda çepçevre aynalar vardı.

— Biliyor musunuz? dedi adama. Hava çok sıkıcı nasıl anlatayım!..

— Evet, dedi adam. Tam bir yok olma yani intihar havası. Fakat böyle sürüp gitmiyeceğine göre yemeğimizi yiyebiliriz.

Çatalı tutan eli terliyordu. Gözlük camlarının ardındaki gözleri merak etti. Oysa camlara şarap şişeleri, beyaz elbiseli garsonlar yansımıştı.

Bira bardağını boşalttı adam. İçerken boynundaki küçük çıkıntı oynuyordu. Ölecek gibi sıkılıyordu... Sulanmış fesleğen çiçekleri düşündü, içine bir serinlik yayıldı birden.

— Siz, dedi adam. Rahatça kendinizi öldürebilirsiniz. Bunu buraya girdiğinizde anladım. Yönünüzü yörenizi yitirmiştiniz. Tutamaklarınız kopmuştu, belki de hiç olmamıştı. Hiç sevdiniz mi?..

— Birini mi?..

Cebinden tahta bir sigaralık çıkardı adam; üzerine sivri boynuzlu bir teke resmi oyulmuştu. Bu insanı etkiliyordu. Sigarasına ilgiyle baktı, kibritini çıkardı.

— Gerekli olan, bir insanı, bir şehri, bir şeyleri sevmenizdir, herhangi bir şeyi yeter ki sevin.

Kendini onun karşısında iyice çocuksu buldu. İnsanlara ait hiç anısı olmamıştı. Onları şarkılarla, kumaş renkleriyle yahut bir koku yardımıyla seçebiliyordu. Onun insanlarının yüzleri, elleri, kolları yoktu, şarkıları, küfürleri, satırları vardı. Buna sevi denirse...

Adama:

— Biri vardı, dedi, –Adam birden gözlüğünü çıkardı, hiç umulmazdı ama kirpikli ve canlıydı gözleri– kendisini çok istiyordum. Ona sarıldığımda her şey yeterliydi, kanım deviniyor-

du!.. Çoğunluk perdeleri inikti odanın. Temmuz'un en sıcak, en aydınlık saatlerinde odaya bir sis çöküyordu. Sanki birbirimizden önce hiç olmamıştık. Bir avuç çakıltaşını bana armağan etmişti... Düşünün!.. İnce mavi damarlı bir avuç çakıl... Eşyalar öyleceydi. Bana saatlerce bakıyordu. Gün batımları bir sigara içiminde geliveriyordu... Nasıl anlatayım, mutluluğu o denli hiç duymamıştım. Oysa ondan kalan çakıltaşlarını kitaplarımın yanından attım. Bana gülünç gelmiye başlamıştı.

— Çok üzülüyorsunuz, dedi adam. Onu şimdi de sevdiğiniz belli.

Kasadaki parayı alan, hesap makinesini çalıştırdı.

Adam gene gözlüğünü takmıştı. Elindeki çatalla masanın örtüsüne dikdörtgenler çiziyordu.

— Yok, buna sevmek denemez, iyi olan bir şeyin bitişine yas tutmak bence...

— Kimbilir, dedi adam. Belki de haklısınız.

Uzun süre sustular... Biri radyoyu açtı. Müzik aralarındakini aşamadı. Tedirginliği gene başlamıştı. Bu duygular her şeyi boşalmış, terkedilmiş yapıyordu. Ağlamaklı oluyordu. Evren bununla kayıplardaydı. Tutunacak aranıyordu. Bu ölüm öncesi duyularından, ne yapacağını bilememekten korkuyordu.

— Siz, dedi adam, hiç Tunus'a gittiniz mi?

— Bakın, dedi. Yıllarca önce ben Tunus'a gitmiştim. Çok aşağılık bir evde gözlerine kâbe sürmesi çekmiş bir kadını tanıdım. Parmak boğumları mor mordu kadının. Kollarına renkli cam bilezikler takmıştı. Biri şurup kızılıydı bileziğinin. Kollarını her kıpırdatışında çın çın ışıltılar yayılıyordu odaya. Kuru kavruk bir çöl şarkısı tutturmuştu. Sonra birbirine yaslanmış beyaz evlerin arasından geçtim. Duvarlarına soluk soluğa boz kertenkeleler yapışmıştı. Ortasında fıskiyesi olan havuzlu bir yerlerde yatmıştım. Gün doğarken odama pencereden ıslak ışıklar doluyordu.

Boz elbiselerine gömülmüş bitli dilenciler sabah ezanına karşı kaşınıyorlardı. Kokulu otlar yakıyorlardı aşağıda. Penceremin kıyısında oturup öylece dizi dizi damlara bakıyordum, hepsi ak ve tek düzendi damlar. Kollarındaki renkli halhalları oynatıp, kurt ulumasına benzer şarkıyı söylüyordu kadın. Tunus'ta tüm parayla yatılan kadınlar bu şarkıyı biliyordu, ama ilk ondan

duymuştum. O şarkı onundu. Sonra bilseniz nasıl kocaman yağmurlar yağıyordu. İnsanın içinde pencereler açılıyordu. Önemli olan galiba yağmurdu.

Adamı birden kendi kadar bırakılıvermiş gördü. Onun da kendisi gibi burada oluşu, yemek yemesi ne yapacağını bilmemesindendi. İkisi de öyleceydi. Ne bekliyenleri, ne de bekledikleri vardı.

Ama, o Tunus'a gitmişti anlatabiliyordu.

Garsona parayı verip çıktılar.

Bulut aşağılara inmiş kapaklanmıştı.

— Herkes başkasında kendini yaşar, dedi adam. Bu bitti mi sevi de bitmiştir. Gene de siz Tunus'a gitmelisiniz. Orada harikulâde kara gözlü Arap çocukları; "Hamal, hamal" diye melekler gibi koşuyorlar.

Şehrin en kirli sokaklarında yürüyorlardı. Bir sucu sarsak, uykulu, suyun başındaydı. Birden gök gürlemiye başladı. İlk şimşeği görmemişlerdi ama ikincisi doğudan bıçak sırtı gibi kaydı. Kocaman bir sesin ardından seyrek yağmur başladı. Anlatılmaz bir serinlik boşalıyordu her yöne. Özgür, rahat bir yağmurdu bu. Bir sürü çocuk, ceketlerini başlarına geçirmiş çığlık çığlığa geçtiler.

— Ben gitmeliyim, dedi adam. Gece için yeni düşler gerek. Bakın yağmur yağmaya da başladı. Bu en azından bir günlük kurtulmamızdır. Allahaısmarladık.

Yürüdü, köşeyi dönerken durdu.

— Ben hiç Tunus'a gitmedim, dedi adam. Fakat giderseniz göreceksiniz, anlattığım gibidir.

Kayboldu köşeden. Yağmur küçük göller yapmıya başlamıştı. Yüzünü göğe çevirdi.

Füruzan Selçuk
Yeditepe, 1-15 Haziran 1959

Kısık

İçeri girdim, ardımdan kapıyı ittiler. Tam o süre simitçiler sokağa dağıldı, kara yağız beşlik kuruşlar, dolanı dolanıveren köşe başları...

"Necati gelecek mi?" dedim. "I ıh." dedi. "Gelmiyecek".

Necati it oğlu itin biri. Oysa ben istiyorum Necati gelsin. Gelmez... gelmez işte. Bu ev bir yönden Necati'dir; dört beş resim, solmuş bir iki küfür.

Necati güz'ün en soluk gününde, Kızılay'da dikilmiş duruyordu. Tam gün bitimiydi. On altı on beş matinesinden yeni çıkmıştım. Filmde incecik bir kadın sigarasının dumanına bakıp gülümsüyordu, kara jartiyerleri vardı kadının, sonra doklarda palamut rengi bulutlar, tuzlu Marsilya şarkıları, küçük şilepler, şileplerde yırtık gemici fanilâları...

Ankara'nın çimentolu, turunculu güzünde, Necati kimseyi görmez köşe başlarını tutarken, onu ben gördüm. Avuçlarım terliyordu.

— Necati!... dedim ona.

Birden döndü, beni gördü, görmedi duydu, elledi sanki.

— Nereye böyle?

— Hiç sinemadan...

O gene Kızılay'da, elleri cebinde, düşlerine asılmış, Troleybüslere, çocuk parklarına karşıydı.

Yoklardaydım. Okuldan her dönmede annem; "Makarna var." diyordu. Ekmekler azıcıktı. Işıklar mor ölük sızıyordu kıyılardan. "Uçaklar buraya gelir mi anne?" diyordum, "Yok canım daha neler." diyordu. "Biz harpte değiliz."

Makarnayı koyuyordu tabağıma. Küflü un tadı, acı yağ, ince bir dilim ekmek. Makarna sevmiyordum, karnım açtı...

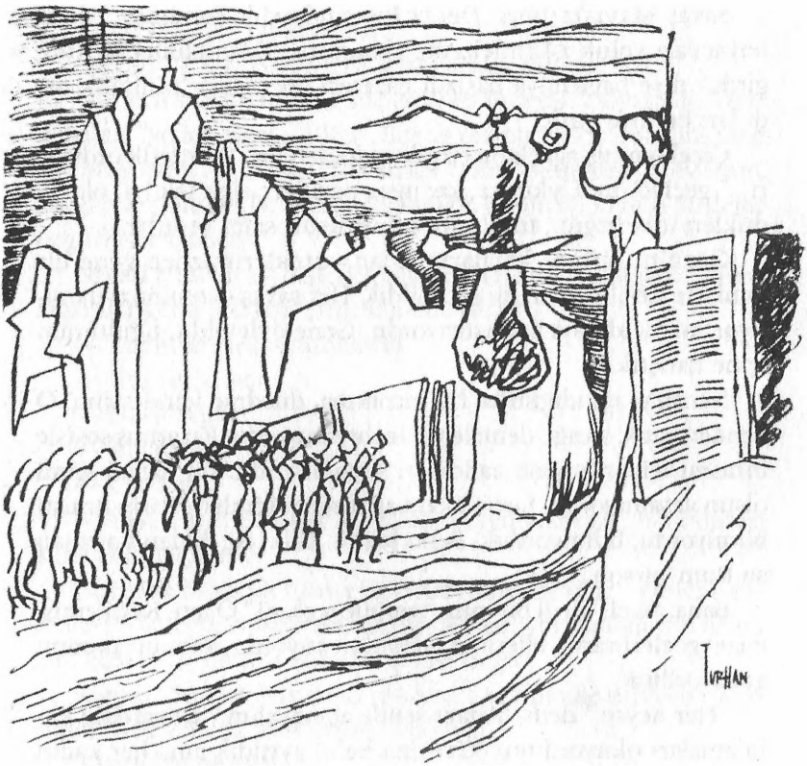
Dışarda karalanmış kirli günler uzayıp duruyordu. Sınıfın camından dik binaları görüyordum. Cam iğriltiyordu bacalarını, pencerelerini. Hep bir Mayıslar geçiyordu ardından kirlerin. Ada

vapurlarına doluşuyorduk; "J'attendrai le Jour et la nuit J'attendrai." Rum çocuklar kıvırcık, özgür, akordion çalıyorlar. Bir yerlerinde kalmış asık yüzlü dükkân gölgeleri var gene de. "J'attendrai..." Haşlanmış yumurta, ekmek. Ekmek az da olsa ada vapurundayız, bir Mayıs... Kınalı'ya toz toz yağmurlar yağmada. Sınıfın camlarında öğretmenin gözleri; "Herkes dersleriyle ilgilensin!" Uçaklar buraya gelir mi? Bomba atarlar mı? Ne çok insan ölüyor. Uykular, boz verimsiz, çocuk uykusu olmayan uykular. "Kalk kızım fırına gitme vakti." Fırın şurada. Ama önü müthiş kalabalık. Tez almak gerek. Kış sabahı çıtır çıtır kırılıyor katı kaldırımlarda. İlk tramvay yeni iniyor karakol yokuşundan. Gar yönünde birkaç parmak akçıllık, geri yanı hep kara. Kent korunmada, ışıklar kısık.

Elimde kirli iki ekmek karnesi, biri annemin biri benim. Sıra sıra insanlar fırının önünde. Şişman bir kadın apış aralarında kirli yatak sıcaklığı; çapaklı, kasketleri iğri adamlar, diz kapakları sıyrık silinmiş çocuklar. Islak hamur kokusu. Fırının önünde tepeleme yığılı çalılar. Uzaktan uzağa yıkanmış horoz sesleri... Önüm sıra itilmiş yüzleri hiç görünmeyen birileri var. Ben aradayım. Uykum var. Bozma garip kılığımla ağlamaklı oluyorum; daha salıvermediğim iyiler, güzeller çocuk burnumu sızlatıyor. Çevremde kahve köşelerinden artmış yüzler öyleceler. Uyumayı özlüyorum. Sıra gelmiyor. O kadar zayıfım ki!... Gece, savaş, binalar sırtıma yıkılmış. Sonra çinko tezgâhtaki adam ekmekleri veriyor. Ekmek harıl harıl parmaklarımda. Göğsüme dayıyorum, sıcacık. Yanımdaki yöremdeki tüm siliniyor. Caddeye çıkıyorum. Sokak köpekleri kilisenin duvarına işiyorlar, nasıl olur diyorum? Ama onlar hayvan. Ekmeğin kabuğundan bir parça ısırıyorum. Çayı üzümle içiyoruz. Şeker yok. Annem çok tatlı, apak. "Üşümedin ya?" diyor. "Yok anneciğim." diyorum.

Hep; "Yok anneciğim." diyordum. Olanları önemsemeden benim de savaşmam gerekiyordu. Evrene karşıttım. Küçücük nokta gibi, fakat büyüyordum. Çocuk ağzıma, renkli renkli camlara, koridorlardaki ak yakalara, kirli sızım sızım bir nenlere durmuş büyüyordum. Halk günleri sinemaya gidip süslü, tok, dertsiz insanlara şaşıp kalıyordum.

Koca koca kentler, makineler, insanlar, boşluklar açık seçik korkunç değildiler. Üst üste yığılı merdivenler, yağlı tutunacak-

lar, beton apartman aralıkları, gün ışığı girmez sokaklar benden saklanıyorlardı.

Gecenin en dokunulmaz saatlerinde, Tanrı geziyordu. Sokakları, ölüleri, üşümüş çocukları görüyordu. O süre bekçi düdükleri çalınıyor ve ben Tanrıdan korkuyordum. Kitaplarımdan başımı kaldırıp dua ediyordum. Yavaş yavaş isteklerim içimi sarıyor, ağlıyordum. Bakla çiçeği kokuları kitaplarımın arasındaydı sanki. Bir sucu, "Suuu..." diye bağırıyordu. Buğdayları, güneşi, mavi çinili gök yüzünü istiyordum. Tanrı ardımda duruyordu; soluk ellerime, bana bakıyordu. Acıyordu biliyorum ve kederlenip gidiyordu. Kitaplarımı okuyordum; tümü özgürlük, iyilik, insanlık diyordu. İnanıyordum; evren bence onların sayfaları kadar kolay, güven vericiydi.

Savaş Mayıs'ta bitti. Deniz kıyısındaydık annemle. İskele boyacıları yoluk iskemlelerine abanmıştı. "Müttefikler Berlin'e girdi." diye bağırmıya başladı gazeteci çocuklar. "Müttefik orduları Berlin'e girdi."

Çiçeklenmiş ağaçlarla çizgili caddelerden, "Müttefik orduları..." geçiyordu. Uykusuz, kadınsız ordular... Tek tek iyi, öldürdükleri için üzgün; tümleşince duygusuz, sağır ordular.

Gürültü bitince kafalarımızdan yüreklerimizden gene bir nenlerin kesilip gittiğini seçebildik. Her savaş evrenimizi daraltıyor, soluk almayı zorlaştırıyordu. Gene öyle oldu, uğultunun içine karıştık.

Necati'yi tanıdığımda, bir çırpınma, dikelme içindeydim. O benden uzak, sıcağı, denizleri bile duymuyordu. Kızarmış sosisle birasını içiyor, yağışlı caddeleri seyrediyordu. Bir sigara içimi olsun yaşamıyordu. Sırtına kara abanmıştı kimler getirip itmişti bilmiyordu, bilmiyorduk. Belki kendi, belki üç dilden konuşan şu Rum garson.

Bana, "Gel," dedi bir gün, "seninle içelim!" O içti. Kötülemiş, güzel gözleri vardı, ellerinin damarları atıyordu, kanının akımını görüyordum.

"Her neyse." dedi, "Adam sende açmayalım." Duvardaki karalamaları okuyordum: "Cavidan belki ayrıldık ama her kadın sensin." Cavidan şimdi bulaşıkları yıkıyor... Her kadını onun gibi gören birilerini öpüyor. "Ah Cavidan, senin o benekli basma elbisen."

— Sen iyi kızsın, güzelsin de ama yetmiyor değil mi? Bunu seçiyorsun. Hı desem evlenirsin benimle, ya sonra?...

Sonrayı açıveriyordu; koca koca bir boşluktu sonra. Yalın, aşağılık uzayıp gidiyordu.

— İç!... İçsene!...

— Daha!...

Garson ilgisiz, doygun gelip gidiyordu.

— Seni seviyorum. Buysa hiçbir neni değiştiremez. Hiçbir neni değiştiremeyecekse sevginin içine tükürmeli.

Mideme sancılar giriyordu. Tutunuyordum. Sevgiyi kaçırıyordum piyaz tabağından, bir kümese götürüyordum. Topak topak sarı civcivler vardı, çiğ tanecikleri gagalarının üstünde.

— Oysa neler yapabilirdik...

— Yiğitlik mi? diyor; yivi genişlemiş, sağlamı yok.

Gözlerine bakıyordum, hiç görünmüyordu. Duvardaki karalamalar, "Vedat, Naci – 1953". Burnu dik bir 1953. Daha insanlar var biliyorum, yalnızız, onların da yalnız olduğunu biliyorum. Sevgi bile yalnızlıklarla başa çıkamıyor. Ölüm iyi ki onu düşleme özgürlüğü sonsuz.

Necati gülüyor ak dişleri şenlikli: "Hele yak bir sigara." diyor. Sigaralar gelip gidiyor. Sırtımda buzullar.

— Buzullar Necati, diyorum.

— Boş ver, diyor.

— Nasıl olur?

— Alışılıyor.

— Öp beni.

— Yok, diyor. Senin için seçkin duygularım var; hem burası kalabalık değil mi?

Öpüşsek bakacak kimse yok. Çevremizdekiler oyuncak evrenlerini kurma çabasında. Öpüşme kısılıyor, patlak bir balon gibi boşalmış, nerden baksam çekici değil!...

Soğuk... Son köşede elimi tutuyor. Üstümüzde titreyen elektrikler. Gözleri çok, çok güzel. Bakıyor.

Ağzımdan öpüyor.

Ona bir kez bakıyorum. Tanrısız, sallantıda. Şimdi ölsem diyorum, ne mutluluk o bile elimizde değil.

— Kendi kendimizi taşıyoruz, diyip gidiyor.

Ben içeri girdim, ardımdan kapıyı ittiler.

— Necati gelecek mi? dedim.

Necati gelmiyecek biliyorum, bu bir oyun, Necati gelemez. Ben onsuz edemem. Üç ay önce Necati öldü. Onu mutfakta buldular. Ölümü gülünç bile; makarna süzgeci, içki açacağı, en kötüsü açık bırakılmış havagazı musluğu. Zehir dışa kaçmasın diye çıplak kadın resimleri olan bir dergiyi kapının altına sıkıştırmış.

Fürûzan SELÇUK
Dost, Aralık 1959

Olmayan Biri

Pencereleri kapa!... Perdeleri de... Dıştan ne insan, ne taşıt sesleri gelmesin.

Duvardaki resimden kızıllıklar odaya dağılıyor. Dışarıda çok güneş var değil mi?... Çiçekli basma elbiseleriyle kadınlar, arabalarında sarsılarak uyuyan çocuklar var. Günlük yaşantının adam sendeliği buralara taşmasın.

Sana gelirken bir resimcide dimdik duran iki kişinin resmini gördüm; erkek ve kadın doğru bana bakıyordu. Sıcaktan kollarım terliyordu. Ben sıcağı böylece duyduğumda, Panait İstrati'nin *İskenderiye*'sini düşünürüm. İçimde bir nenler hiçleşir. Seni çok seviyorum. Bu odada ellerini görürken hiçbir nensiz seviyorum. Onun için dükkânlardan, sokaklardan çok korkuyorum.

Bugün Pazartesi değil mi? Artık Pazartesileri de çok seviyorum. Yaşadıkça tüm Pazartesiler iç açıcı, şenlikli olacak...

Oysa biz Cumaları veya Salıları çok sıkılıyoruz. Kalkıp Temmuzdur diye denize gidiyoruz. Güzel erkekleri, güzel kızları beğeniyoruz ve birbirimize hiç bakmıyoruz. Çünkü kaçtığımız o sıkıntı kendimiziz, bunu biliyoruz ama katiyen bilmemişceyiz. Paslı paslı bira açacaklarını garsonlar getiriyor. Silinmemiş bir güneş altında göğe karışıyor deniz ve birden seni ansıyorum.

Yemekler pişiriyorum. Gündelikçi kadınım, bir gece kondu yaptırmanın en azından iki bin liraya çıkacağını anlatıyor. Hayat çok pahalı hele kiracılık rezillik. Domatesleri gıcır gıcır yıkıyorum. Votkayı gelecek olanlardan kimi limonlu kimi suyla içer. Turuncu bir bardağa limonu sıkıyorum. Briket olsa daha ucuza çıkar diyor kadın. Ona düşünümde bir sürü açık mor paralar veriyorum. Bir kıvançtır sarıyor içimi. Islak ellerimi pantolonumun arkasına siliyorum, bir anlamda pisin biriyim. Oysa domatesleri sabunla ova ova yıkıyorum... Radyoda armonikayla Paris'i getiriyorlar odaya. Paris'le beraber kaldırım ağaçları, kırkikindi yağmurları da...

Berberde saçlarımı kuruturlarken aynadaki görüntüm öylé tuhaf ki. Şişman bir kadın durmadan güneş banyosunun önemini anlatıyor ve birden (nerde o eski aşklar – diyor – nerdeee) arada bir nenler kaçırdım sanısındayım. Birden eski sevilere geçilen güneş banyosu anlamsız. Kadına fistolu, boğaziçili, iki buçukluk bir eski aşk veriyorum. Kırışmış pırlantalı elleriyle ağlayarak yakalıyor. Ak buluzumun yakasından boynuma mavi bir gölge düşüyor.

Sokağa çıktığımda koca gözlü margaritler satan iki çingene kadın görüyorum ve senin bu kentte olduğunu, seni görmem gerektiğini anlıyorum.

Kapıcı kadın uykulu;

— Şimdi bulunur mu bilmem, diyor.

Beni görünce hemen tanıyorsun. Ne kadar kıvançlıyız, seni tam düşümdeki gibi buluyorum, yaşama dolu. Çocukça yeni sorular içindeyiz. Öpüyoruz birbirimizi. Artık her nen sesine, rengine kavuşuyor.

Ayıpları, bulaşıkları, kavruk soğanları, cüce Şubatları çiziyoruz. Sıralarını bekliyorlar.

Fileleri ellerinde, kocaları, çocukları için kasaplarla, sebzecilerle pazarlık eden koca kalçalı kadınların arasından caddelere çıkıyorum. Kadınlar o denli gelişmiş, büyümüş ki onları hep oralarda buluyorum. Kocalarıyla yataklarda nasıl sevişirler bilemiyorum. Çocuklarını kapı önlerinden çekip sabunlu bezlerle kulaklarını silenler de bunlar.

Sana bunların arasından geçip geliyorum. Bir oyun titizliğiyle düzenlediğimiz süre açılıyor. Gözlerimi kapıyorum, böyle daha güzel olduğuma inandayım. Tüm yaptıklarım o denli içten ki sen de beğeniyorsun. Yaşamaktan çok memnunum. Mutlu olmanın verdiği duyarlık, kıvanç, kara, kızıl yıkışıp duruyor.

Niye usumuzun gerisindekilere sırt dönüyoruz. Bunalımlarımız onları açık seçik sevmemizle yok olmayacak mı?... Niye mutluluğumuzun çok uzaklarda olacağına inançlıyız. At boncuklarından, safran çiçeklerinden, mutfağa gidecek gücü ele geçirmek için gerekli olan bu sanısındayım.

Şimdi yanıma otur. Karşı binaların birinden halı silkiyorlar değil mi?...

Sen gerçekten canlı mısın? Yoksa seni ben mi düşünüyorum. Bu alnındaki pırıltıyı hangi orta çağ resminden alıp getirdim sana.

Hep bu gün içindi bilir misin yaptıklarım, yapmadıklarım. Ne kadar bırakılmışız bilir misin?...

Şimdi ben gidiyorum. Bir gün gelip sana "Haydi gidelim." diyeceğim...

Gittiğimiz ülkelerde serin yemek odaları, sıcak öğleler olacak ve muhakkak buğday tarlaları. Evlerin, ağaçların, taşların yaşadığını bileceğiz. Sakın konuşma... Söylediklerim olacak biliyorum. Sonra mı?... Ama yadsınacak ne var dediklerimde. Bana inan, ben inanıyorum.

Ölü neon ışıkları altında bir pasta evi var. Geri dönme tutkusu, o ışıkları görünce, çaresiz sarılıyor boynuma. Fakat evinin sokağını bulamıyorum. Köşedeki oyuncakçıya soruyorum. Mavi pantolonlu bir çocuk, kızıl burunlu tahta kuklalara bakıyor. Köşede eski, Almanca bir plâk çalıyorlar.

— Herhalde cam gözlü taş bebeklerimden alacaksınız, diyor adam. Ya şu maymunlara ne dersiniz?

Sokağı, seni anlatıyorum.

Bir arazöz caddeyi suluyor, toprak kokusu dükkânın içinde.

— Burada, diyor adam. Böyle bir sokak yoktur.

— Nasıl olur?... diyorum...

— Olsa bilirdim, çünkü yirmi senedir maymunlar ve taş bebekler satarım burada, diyor adam.

Ve bana bir bebek satıyor.

Çocuk orada, kuklaların karşısında.

Köprü altları, canbaz yerleri sıkışık, soğuk.

Caddeler kalabalık. Sıcaklık eğlence yerlerine doluyor. Bir dondurmacıdan vişnesi bol dondurma alıyorum. İki adam bana bakıyor, sonra elimdeki bebeğe.

Toplumun kurgusu kıvançların, umutların üstünde. Düzenin yumuşacık gölgesindeyiz tümümüz.

O arsız, aşağılık aldırmazlığım, elimdeki dondurmadan yavaş yavaş geliyor. Gene eski sıradanlığıma dönüyorum.

Sen var mısın?

Sana artık gelemiyeceğim...

Belkisiz, hiçsiz, kalakaldım.

Herkeslerin içine, her sokak dönüşünde daha çok katılıyorum.

Bir yerlerden karıncalar gibi insan sürülerini görüyorlar. Kaldırım taşları gibi kişiliksizim.

Olanları kimseye anlatmadım... Öylesine yılgınım.

Gene Cumaları sıkılacağız. Güneşlerden, evlerden sokaklara çıkıp başkalarını yaşıyacağız.

Fürûzan SELÇUK
Dost, Mayıs 1960

Kırkikindili Öykü

Siz, tornacı Fikret'in yüzü çizili karısı, Sabiha değil misiniz!?... Arkanızda, rengi kaçık bir deniz, yanınızda kuruyup kalmış bir ağaç vardı... Siz öyleceydiniz!...

Kocanızın bitmez işleri vardı!... Sizi alıp da gezi yerlerine, gazinoların ucuz aile günlerine götüremiyordu. Kocanızın artık işlerinden başka akrep uçlu bıyıkları, kalın bilekli koca elleri vardı. Ve siz kadın kadıncık gezi yerlerine çıkıverip kalıyordunuz. NE HOROZ İBİKLERİNİ, NE SAZ TÜRÜ ÇİÇEKLERİ; salt papatyaları seçebilirdiniz! Onları çok görmüştünüz. Paşaçadırları, akşamsafaları baba evinizde kalmıştı.

Kocanız: tavuk, horoz yetiştirmeye meraklıydı. Mendil kadar bahçenizde bulaşık suları, tavuklar, dövüşçü horoz akşama dek didinip dururlardı. Siz onlara bakıp nedense okullu anılarınıza gidiverirdiniz.

SALT İLKOKULA GİTMİŞTİNİZ. YUMUŞACIK DÜŞSEL YÖNÜNÜZ ORADA KIPIRDAMAYA BAŞLAMIŞTI. KENDİ KENDİNİZİN OLMAYA ŞARTLANIYORDUNUZ. NE KADAR SESSİZDİNİZ!... EVRENDE O DENLİ SUSUK OKUL ANISI YAŞANMAMIŞTIR...

Sardunyalarınız, ıtırlarınız; horozdan, tavuklardan sıkılıp solmuşlardı. Pazarlar, kocanız horozuyla başbaşaydı. Bulaşık sularıyla katılmış bahçeden tavuk kokan bir nenler gelip odanızı kirletiyordu.

"Sabis! Çay tamam mı?" diye bağırırdı kocanız. Ne kadar kıskanıyordunuz onun horozla birliklerini... Kara zeytinleri, sıcak çayları dizerdiniz. BABA EVİNİZDEN BERİ TAŞIDIĞINIZ SABUN KOKUSU, TAZE MARUL KOKUSU SAÇLARINIZDAYDI. SİZ GÜZELDİNİZ DE. AK KALÇALARINIZ, UÇLARI KAHVERENGİ MEMELERİNİZ VARDI.

Siz utanır da bilemezdiniz bunları. Kocanız tornacı Fikret de bilemezdi! Kahveevleri, erkek adamlığı bildirmezdi. Ama utançsızca beğeneceğiniz tiril tiril saçlarınız, yanaklarınızın gölgele-

riydi. Her Pazar başlangıcı horozundu. Sonra çitili giysiler, taşlı yüksükler, kedi uykularıydı... Eviniz birçok pencerenin dibinde uyuşmuştu. Kurnalıca bir yıkanma yeriniz bile yoktu. Yıkanmayı seviyordunuz. Sabunları, sabunların arıttığı ellerinizi, kollarınızı, koltuk altlarınızın gölgeli suskunluğunu seviyordunuz! Bunlar sizi avutmaya yeterli değildi. Bir çocuğunuz olsun istiyordunuz! Ondan sonra evinizdeki kırık dökük nenler tümleşiverecekti.

Soluk aldığınız her süre bu düşünüyle dolmağa başlıyordu giderek. Komşularınızla ilintinizi yitirmeğe başlamıştınız. Konuk günlerinden ürker olmuştunuz! Doğurgan, devrik devrik kalçalı kadınlar, doluşu veriyorlardı oralara. Yatak gizliliği dolu gülüşmelerle kıpırdıyorlar, salınıyorlardı. AH ELLERİNDEN, AH SİZ NE RAHATTINIZ. ERKEKLERLE UĞRAŞMAK DA KOLAY MIYDI?... YA GECE ÜÇ EMZİRMELERİNDE ADAMIN ÇEKİ ÇEVİVERMESİ!... Gülüşmeler, terler, koyultulmuş morlar, pelte pelte aklar, ayaklarınızın dibine doluşuyordu. Olabilirlerin, belkilerin yeşili, kirlenip gidiveriyordu. Kesilmiş, sütü hiçe akan ağaçlara dönüyordunuz. Malta taşlıklara, kırılıp kalmış akşam güneşlerini ansıyordunuz!... Eve dönmelerde kocanız, sıkıntısıyla saatın onlarından, onikilerinden tutup, gün alaca olana dek yitik, öpüyordu, seviyordu. Sevilesi bir yanlarınızı bilemeden!...

BİR ÇOCUK OLAYDI, YİTİKLERE DURMUŞ BİR KADINLIĞINIZ OLMAZ DİYORDUNUZ. SİZ BUNLARI BU DENLİ AÇIK SEÇİK BİLİYOR MUYDUNUZ?!... ONCA UMUTSUZ DURMALARINIZ, BİLDİĞİNİZİ GÖSTERİR.

Kocanızın evine gelmeden, tulumbalardan acı sular çekip taşıyordunuz. Başka sevileri hiç bilmemiştiniz. Siz olduğunuzca aktınız. Değişir bir nenler evlenince diyordunuz!... Başka bir adam, başka bir ev. Bu büyük yenilenmenin tüm ürkünçlüğüne duran iyilerin de olduğuna sizi inandırmışlardı. Ne denli korkmuştunuz!... Salt Tanrı bilirdi o zamanlar. Utançlarınız ter ter avuçlarınızdan taşmıştı. Akşamlar basmış, sizi koyverip gitmişlerdi. Odadaki çirkinlik dayanılmazcaydı. O ellenmemiş, o yepyeni giysiler, o ponponlu kızıl kadife terlikler, yayvan pembe yatak örtüleri, dayanılmaz acıklı, çirkin durmuşlardı. Oysa siz, baba evinizde köşede kalıvermiş yatağınızla yün örgülerinizden başkaca nenizi bırakmıştınız ki?!...

Birkaç akşam daha kırık ışıkları karanlıkta seçip uyuyakalmıştınız. Mutlu muydunuz Sabiha?!... Hiç sormadınız ki bunu!... Her neni çocuğa bağlamıştınız. Sizin için de "Sessizdir, kuzu gibidir." diyorlardı. YALNIZLIĞIN O KOTARILMAZ NEDENİYDİNİZ. AMA SİZ BİLE BUNU BİLMEZDİNİZ!...

Horozlar tüm Eyüp sabahlarını çınlatıyorlardı. Odanızda koca bir Demirci halısının kızıllığı geceleri yatağınıza uzanıyor, tornacı Fikret'in koca ellerinden size geçiyordu. Sürenin en tutulmaz çizgisinde: "Her nen iyi ama velâkin..." diyordu. Bu velâkinler eski yazı dizileriydi; anlamsız kakılıveriyorlardı.

Kış akşamlarının saat altı buçuğunda görülmemişçe tatlı gülüyordunuz kocanıza!... Kocanızın bir erkeğe yakışmayacak kadar uzun kirpikleri vardı!

VELÂKİNLER SAÇ SOBANIN ISISINA DAYANIYORLARDI. ÜSTELİK SİZİN AK İÇLİKLERİNİZE BİLE...

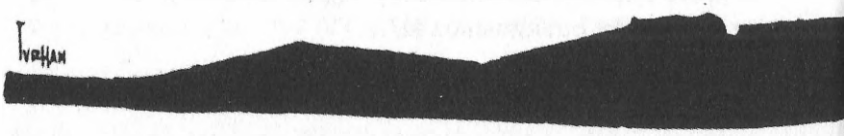
Daha suskun, daha gülümser olmuştunuz. Küçük bebekler düşünmek, hiç konuşmamak kocanızla aranızdaydı. Tutkunuz olmasaydı, durumunuzun ne denli mutsuz olduğunu seçecektiniz! Ona bakamıyordunuz: Bileklerinden yukarısı kıl yürümüş kolları vardı. Bu kollar hiç harcanmamıştı; sağlam sağlamdılar...

Size, okunmalar üflenmeler, yedi gün yedi gecelik dualar salık verdiler. Tüm müslüman Cumalara, dört elle sarılmanızı dediler. Tanrının işine karışılmaz dediniz. Tanrı, size çok anlatılmıştı ama düşünüzde bir gri, bir uçuk kalmıştı... Bir yönden Tanrısız bile denebilirdi size. Ürkünç gelmese, bunun böyle olduğunu bilecektiniz!

NASIL DA GÜZELLEŞİP GELİŞİYORDUNUZ SABİHA! BİR MASALDINIZ SANKİ; KIRMIZI PAZEN SABAHLIKLARDA ANLATILIYORDUNUZ...

Geceleri, keten tüllerinizi pencerelere dümdüz çekip, kocanızla şarap içiyordunuz. İnanılar gibi değil ama, içki size daha duyarlık, daha acı getiriyordu! Utanmalarınız yitiyordu ve koca bir karanlık geriniyordu...

HİÇ GÖRMEDİĞİNİZ, BİLMEDİĞİNİZ UMUTSUZLUĞA KARŞICI ÇIKIYORDUNUZ!

Kocanız bir gün çıkıp: "Kâzım'ın bir çocuğu olmuş." diyordu. Kalıveriyordunuz!... Halının kızılı soluyordu giderek. AYNADA ÖZENİYORDUNUZ KENDİNİZE. SAÇLARINIZDAKİ KUMRALLIĞI SAÇIYORDUNUZ. SİZCE EN SEÇKİN OLAN MAVİ ÇİÇEKLİLERİNİZİ GİYİYORDUNUZ. SAVAŞ BAŞLIYORDU GALİBA! IŞIKLAR, GÖRÜNTÜLER SİZDEN YANA OLSUNLARDI ARTIK...

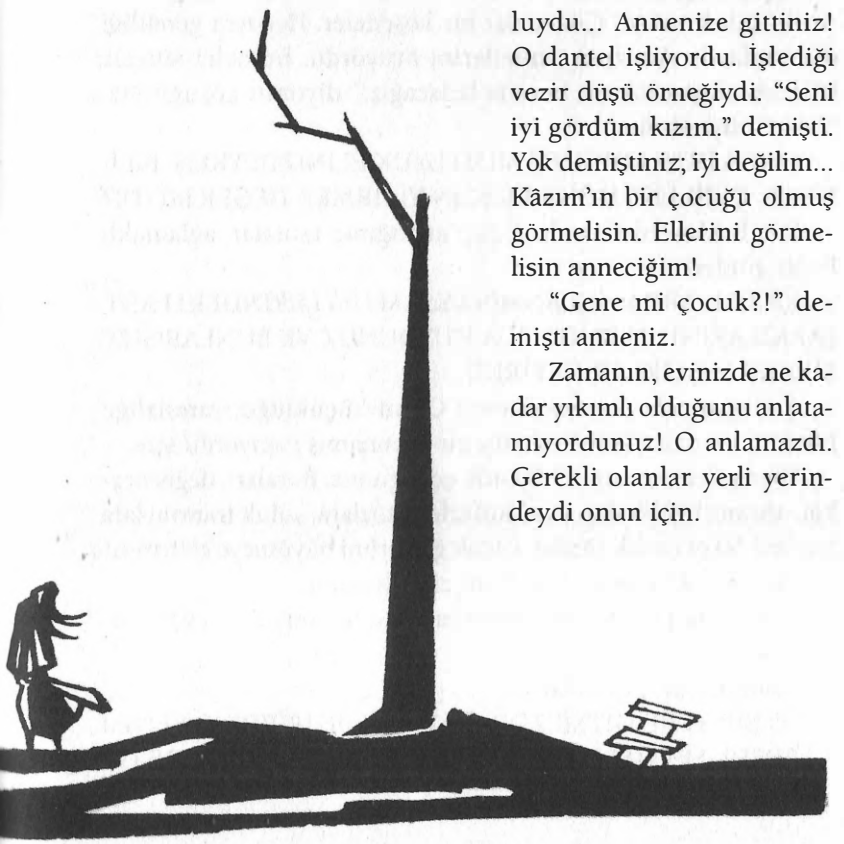
Kâzımların kapısında kıpırtılı bir asma vardı. Girişte de boncuklu bir ıtır saksısı. O GÜNDEN BERİ ITIRLAR, GEÇMİŞ MASAL CANAVARLARI OLDULAR.

Kâzım'ın karısı; örtülerin altında esmer, yaygın duruyordu. Çocuk görünmüyordu; siz onun anlatılmaz kokusunu duymuştunuz! Size, "Gel bak!" dediler. Çocuğun ellerini gördünüz! Küçücük, büküktüler! Ağlayıverdiniz.

Cadde ılıklık, otobüs doluydu... Annenize gittiniz! O dantel işliyordu. İşlediği vezir düşü örneğiydi. "Seni iyi gördüm kızım." demişti. Yok demiştiniz; iyi değilim... Kâzım'ın bir çocuğu olmuş görmelisin. Ellerini görmelisin anneciğim!

"Gene mi çocuk?!" demişti anneniz.

Zamanın, evinizde ne kadar yıkımlı olduğunu anlatamıyordunuz! O anlamazdı. Gerekli olanlar yerli yerindeydi onun için.

İÇİNİZDEKİ TÜM KAPILAR KAPANIYORDU. SALKIM SALKIM YAPINCAKLAR GETİREN BİR BABA DÜŞLÜYORDUNUZ! BABANIZ, ÖLÜMÜN OLUMSUZLUĞUNDAYDI.

"Aldırma!" diyordu anneniz, "Aldırma!"

Sokakta bulutu gördünüz! Duru bir buluttu, gerektiği gibi yaygındı. VE ORADA ÇOCUĞUNUZU GÖRDÜNÜZ! KİM NE DERSE DESİN, SİZE BEN TANIKLIK EDERİM.

Çağla bademi kokusuyla bulutu alıp yürüdünüz! Size, anne dedi çocuk.

"Bana bak anne!" dedi. O zamanlar çok mu üzülüyordun?

"Elimde mi! Sen yoktun, kimse yoktu!"

"Ya o yok muydu?" diyordu.

"O vardı." diyordunuz.

"Onu sevmez miydin?"

Toparlak gür sesli bir adam: "Süüüüüüüt!" diye bağırıyordu. Artık loşluk yoktu. Çıkmazlar bir köşedeler. Her nen gerektiği durumdaydı: Anneniz dantellerini örüyordu, horozlar süresiz susturulmuştu. "Artık burada kalacağız." diyordu çocuğunuz. "Ama?" diyordunuz.

ONCA DÜŞLEDİĞİNİZ MUTLULUK ELİNİZDEYKEN; BİLİNENE, ÇİZİLENE DÖNMEK İÇİN YİTİRMEK DEĞER MİYDİ?

Sizi bekleyenler vardı: Oğup arıttığınız tahtalar, ağlamaklı Pazar günleri...

KÂZIMLARDA: SULANMIŞ AKŞAM ÜSTLERİNDEKİ FASIL ŞARKILARINI, OLDUĞUNCA DUYDUNUZ VE BUNLAR SİZE BIRAKILMIŞLIKLAR GETİRDİ!...

Çocuğunuzla duruyordunuz! Onun küçüklüğü, çaresizliği; Fikret'i, horozları, sabah dualarını yaşamamış yapıyordu size.

"Ben gelemem anne!" diyordu çocuğunuz. Buraları, değişmezliği, arınmışlığı bırakıp nasıl küfürlere, tozlara, soluk tramvaylara inerim? Nasıl çocuk ağzımı, çocuk gözlerimi büyümeye getiririm?

Bir yerlerde tornacı Fikret bir zil çalıyordu:

"Sabiha'nın kocasıyım" diyordu "Saat beş buçuk, o evde yok. Nerede?"

"Bilmiyoruz!" diyorlardı.

"O BİR YERE GİTMEZDİ! O YEMEK PİŞİRİRDİ. O BENİM KARIMDI, SEVMELERİMDİ, ÖFKELERİMDİ. O BİR YERE Gİ-

DEMEZ! O KADAR SESSİZDİR Kİ... ONA KIRMIZI PAZENLERİ, SİNEMALARI BEN ALDIM! diyordu tornacı Fikret.

Bunları duyuyordunuz! Saat yediler oluyor, sekizler oluyor, onlar oluyor, saatler bitiyordu sonunda...

SABİHA GELMİYECEK DİYORLARDI. SABİHA GELMİYECEK! SABİHA GELMİYECEK!... SABİHA YOKTU Kİ!... O HİÇ OLMAMIŞTI... SABİHA GELMİYECEK! SABİHA GELMİYECEK! SA.....

TÜM SALILAR GELECEK. YALNIZ KALMALAR, ŞEYTAN MİNARELERİ, ÇİÇEK YAĞLARI, GAZ BOYAMALARI, GÜVEYLİKLER... YALNIZ SABİHA GELMEYECEK! O YOKTU Kİ...

Ve alıp başınızı, kent parklarına gider oldunuz! Oralarda çocuklar koşuştukça siz daha bir yalnızdınız. Geceleriniz yoktu, kışlarınız yoktu. Herkeslerin gördüğü, küçük çocuklara bakan solmuş kadındınız. Nasıl da bu denli güçlü duyabilmiştiniz Sabiha?!.

Füruzan T. SELÇUK
Dost, Mayıs 1961

Geçmişlerden Biri

Tırnaklarımı kemirip duruyordum merdiven başında. Günlerden Cuma, saatlerden üçtü, aylardan da Mayıs. Sobalar kaldırılacaktı ama gecikmişti. Mayıs'ın kaçıydı bilemiyordum. Bina aralığına sıkışmış kokular, Mayıs'ı kirli kirli yapıyordu. Kapıları tak tak kapıyorlardı. Dışarıda bir balıkçı, ölü gözle balıklar satıyordu. Balıklar topraksı topraksı yansıyordu yemek kokularına. Tırnaklarımı kemirmekten usanınca üstlüğümü çekiştirmeğe başlıyordum. Turuncu yünlerden, biri örmüştü onu bana. O biri, subaylarla evlenmeler istemişti de olmamıştı bu. O yirmibeş otuz yaşlarından bu yana, yünlerle giysiler örüyordu mahalleliye. Ve halen en sıkı sütyenleri takıp bir gençce gençce özentilerdeydi. Onbeş yılın yün örgü ustasıydı o. Subaylar da hep gençtiler, ütülü ütülüydüler yıllara karşı. Onu unutmuş gitmiştiler besbelli...

Tüm bildiklerimi anıyordum merdiven kıyısında... Tek ayrıntıları anımdan kaçmıyordu da babanı bir türlü bilmez görmez olmuştum...

Üst kapılardan biri açıldı, tıkır tıkır indiler... Kadının çorap çizgisi iğriydi, güneş gözlerinin akını parlatıyordu. Adam iki kaçamak arasından bakıverdi bana. Ezik bir boksör burnu vardı. Yünlerimi iyice çekiştirdim; giysilerimin tümü annemin bildiğince alınıyordu. Bana kutsal bayramların birinde koca koca farbalalı bir basma dikmişti de, bayram yerinde farbalaların korkunç kıpırdanışlarından utanç basmıştı üzerime. Kayık salıncaklara, yarı insan yarı balığın bulunduğu çadıra, kırmızı titrek tatlılara yüzüm allaşarak bakmış, birine yaklaşamamıştım. Her adımda farbalalar kötü kötü dalgalanıyordu. Avucumdaki bayram paralarım ter içindeydi. Eve dönüp herkes uykuya vardıktan sonra farbalaları ağlıyarak sökmüştüm. Ağlamıştım; çünkü annem beni ya dövecekti ya da onları yerlerine dikecekti. Oysa ikisi de olmamıştı bunların. Babam: "Düz istiyor! Düz giysin öyleyse!" demişti. Ve annem bana uzun uzun bakmıştı... Annem güzeldi.

Bu sabah doktor geldiğinde çayımı yeni içiyordum; tereyağının üstüne vişne reçelini doldurmuştum. Çok zayıftım, yiyeceklerim özen görüyordu. Ve öğle sonu bir sinemaya gidecektim. Günlerdir evdekiler gittikçe sessizleşiyor, bana hiç görmüyormuş gibi bakıyorlardı. Sinemayı çok seviyordum. O eski koca sinemanın tahta koltuklarına yerleşip her türden filmi seyrediyordum; bazılarını yer yer anlıyordum ama gene de bizim mahallenin tüm çocukları gidiyorduk sinemaya. Ekmeği tam bitiriyordum doktor babamın odasından çıktı. Bana, reçellerime, çay bardağıma baktı. Gözlüklerinden gözleri görünmüyordu. Anneme:

— Üzülmeyin! dedi.

Penceredeki sardunyalar güneşte yeşil kırmızı duruyordu. Yüz yaşlarında bir karga fıstık ağacında takırdıyordu. Doktora şapkasını verdiler; hiç saçı yoktu. Şapkayı giyince daha hoş oldu yüzü, gene bana baktı. Eteklerimle dizlerimi örttüm...

— Küçük çok zayıf! dedi anneme. Ve ikisi birden bana baktılar. Babaannem birden mutfaktan çıktı:

— Sıcak sular tükenmiş! Şimdi ne olacak, dedi. Sonra babaanneme baktılar.

Doktor çıkıp gitti. Annem cama dayandı; böyle beli çok ince görünüyordu. Kargayı o da gördü, dönüp: "Of Tanrım of!" dedi. Anladım ki bugün sinema parası isteyemezdim...

Çıkıp merdiven başına oturdum.

İştahım kesilmeliydi, en karamsar duruşu bulmalıydım. Reçelleri, sinemayı, çikolata yaldızlarını, sıskalığımı unutmalıydım. Babaannem kapıyı araladı; yıkanmamış, uykusuzdu. Bakındı çevresine, beni gördü: "Haydi gir içeri, durma orda!" dedi. Duymamış gibi davrandım. "Ah, dedi, koca kız!" Tak diye kapadı kapıyı. Bugün onu hiç göresim yoktu. Tüm tanıdıklarımız onun için "Bunamış!" diyorlardı. Zehir yeşili, nar kızılı, uzun uzun örtüler örtünüyordu. "O yaşta, seksenbeş yaşında bir kadın, hem oğlu sayrıyken!..." diyorlardı. Buruş buruş yüzünde ağzı pespembeydi. Sıcak sularla, sabunlarla her sabah kollarını, ayaklarını uva uva yıkıyordu. Ayakları saydamlaşmıştı sanki; güpgüzeldiler temizlikten. Odasına salt beni alıyordu. Annemle hiç birbirlerine bakmadan konuşurlardı. Benim peşimsıra gelir, nerdeysem bulurdu çoğunluk. Kızgın: "Ah, sen yok hiç akıl!"

diyip, yeşil örtülerini, nar kızılı örtülerini rüzgârlandırarak bir yanlara giderdi...

Geceleri beni odasına çağırırdı. Evin en küçük odasıydı orası. Alçak ak örtülü, yaygın bir oturmalık, güzelim kilimler vardı odasında. Bir yandaki ufak sandığı açardı; ordan giysiler çıkarırdı. Bunlar renk renktiler. Hele bir başlık vardı ki üstündeki pulların değişip duran yansımaları beni büyülüyordu. Bunlar halamın giysileriydi. Halam babaannemin, ölümü yatağında olmamış, tek çocuğuydu. Üç amcam hep rahat döşeklerinde ölmüştüler. Bunlar mutlu kişilerdi. Babaannem bana bunu pek zor anladığım diliyle söylemişti. Koca Tanrı demek ki onları seviyordu. Amcalarım, babam bana ondan hiç söz etmemişlerdi. Onlarca yaşamamış gibiydi halam... İncecik saydam tülleri dizlerine yayan babaannem:

— Ah! Tatula tatula, ah Matriyoşka diyordu... O güzeldi; elleri vardı nah küçücük, gözleri vardı gülüp gülüp durur... Ve hep anlatırdı. O bilmediğim dille, bildiğim tek tek sözcüklerle; kurşun rengi dağları, telli, vurgulu çalgıları, eskiden pırıl pırıl olan semaverleri getiriyordu odaya. Onlar tanıktılar halamın ellenmez güzelliğine, Tanrısal oyunlarına, kırmızı eteklerinin rüzgârlarına... Babaannem anlatırken tüm çevresini unutup, o tek sesli ezgiye başlıyordu. Odanın duvarlarından gece soğukları esiyordu. Karşı ağacın yüz yaşındaki kargası beliriyordu köşelerde; beş karga, on karga oluyordu giderek. Babaannemin yüzü esrikleşiyordu, halam güzel sırtını dimdik tutarak gülüveriyordu; dişiliği genişliyor, ısısı yayılıyordu çevreye. Büyüyordu oyunlarında, ak bileklerinden, topuklarından büyüyordu. Birine doğruydu yönü, ona akıyordu ışıltısı, sevmeleri. Onu suskun akşamların birinde vuruyorlardı. Boşalıyor, düşüyordu yerlere bir roman kahramanı gibi. Güzelim memelerinden biri kızıl kızıl açılıyordu. O gün bu gün, ta oralardan bu yana onun öyküsü anasının ağzından düşmüyordu. Öykünün yakışığı olan dağlar, bozkırlar yoktu artık. O solmaya durmuş şunlar bunlar takıntılar olanlara...

Babaannemin odasından uyumağa çıktığımda, çizgi çizgi korkular dikili duruyordu aralıkta. Eteğimi birileri çekiyordu sanki. Halam güzel, güzeldi ama ölüydü; ölüleri tanımıyordum,

korkuyordum. Annemi odada sobanın yanında roman okurken buluyordum. Ellerime, bacaklarıma bakıyordu; uzun uzundular çünkü. Şaşıveriyordum ne edeceğimi. "Gene mi o öyküyü anlattı?" diyordu annem. "Eve uğursuzluk getirecek bu kadın! Sen de gidip dinliyorsun. Ne kadar olsa baba yanın güçlü senin!"

Gene romanlarını okuyordu. Okuduğu romanlarda: Müjgan, Sevda isimli kadınlar; Safter, Nejat isimli adamlarla sevişip duruyorlardı. Kan tükürüyorlardı, ölüp sararmış sonbaharlara kavuşuyorlardı.

Babaannem beni gene niçin aramıştı bilmiyorum! Ama onu görmek istemiyordum. Babamı göremiyordum günlerdir. Eve hep birileri girip çıkıyordu; çok nazik, çok sessizceydi gelenler. Benim yıkanmalığın yanındaki gizli köşeme el atmışlardı. Çikolata yaldızlarım, çıkartmalarım, sakladığım her nen yabancıların bilip öğrendiği sıradan gölgesiz nenler oluvermiştiler. Örümceklerimi, masallarımı, ışıklarımı değiştirmişti̇ler. Artık gelenleri atı atıveriyorlardı köşeme. Birkaç kez direnmeyi denemiştim: "Babanı nasıl düşünmüyorsun?! Sayrı, bitik, çok ferah bir odası olsun istedi doktor!" dediler. Oysa babamla köşem arasında hiçbir ilinti yoktu bence. Tam bozguna uğramıştım. Toparladığım küçük çakıllar, kordeleler, renkler, eski taşlı bir tarak, ayva rengi danteller, hele o boncuklarım...

O günden beri hava kararana kadar merdiven aralığına dikilip duruyordum. Babaannemin odasına gitmiyordum. O öyküyü kuruyor muydu bilmiyordum? Ama arada bir başını uzatıp kapıdan bana bakıyordu. Anlamsız, uygunsuzdu artık evdeki durumu. Babamın hastalığı onu da benim gibi yeteri kadar duygulandırmıyordu sanıyorum: "Sıcak sularım nerede?!" diyordu. Ve ihtiyarlığın getirdiği ikinci çocukluğuna dört elle sarılıp yerli yersiz gülü gülüveriyordu. Annem ona ağır ağır bir yerlerden bakıyordu. Annem çok gençti... Geceleri konuk odasında yere serdikleri döşekte yatıyordum. Binadaki yaşama sesleri kesilince bir yerlerden çıtırtılar, gölgeler geliyordu. Dışarıda kediler bağırıyorlar, yolunuyorlardı... Öylece kala kalıyordum uykuyla uyanıklığın arasında. Koca kara karga geliyor tüylerini saplı fırçalarla parlatıp, boksör boksör döneniyordu... Çikolata yaldızı saraylarda babaannem yemyeşil yosunlar takınıyordu. Annemi

solduruyordu yeşiller!... Babaannem polka oynuyordu: Bir, ki, üç, dört. Karga birden: "Ekselans, ölüm!" diyordu. Yaldızdan kapılar açılıyordu. Orda görmemeye sıkı sıkı sarılıyordum. Tanrı bilir ya, ölümü o günlerin birinde görebilirdim; öyle korkuyordum ki!... Görmeye dayanamazdım onu... Koca koca kuyruklu horozlar ötüyordu; uykuyla uyanıklığın arasından sabaha gidiyordum: Reçellere, doktorun dazlak başına, annemin çaylarına...

Gözümü açıyordum, evin sabah sesleri başlıyordu. Babamın ölümü, halamınki gibi olağanüstü olmadıktan sonra, diye düşünüyordum kaldığım yerden. Halam en iyi renkler ve öğeler içinde, gepgenç ölmüştü... Doktor reçellerime bakıyordu. İçimdeki duygusuzluğu o biliyordu. O adamı görünce gidip bir yerlere saklanmalıydım. Oysa tek isteğim, yemekler yemeyip yataklara yatmaktı. Öykülerdeki kızlara özeniyordum. Çevremdekilerin "Ne içli yavrucak, eriyip gidiyor!... Ah ah, vah vah!..." demelerini, yedi ulustan doktorlar getirip derdime çare bulamamalarını, güllerle yatağımı donatmalarını, köşemi de bana vermelerini istiyordum. Doktor bunları da bilseydi...

Kapı açıldı, annem:

— Al şu parayı! dedi. Bakkaldan cigara al gel!...

Sokakta kimseler yoktu. Karşı evin duvarını kaplamış sarmaşıklar toz içindeydi. Bakkalın camında, elindeki sabunu öven bir kız resmi vardı... Cigarayı veren bakkal:

— Baban nasıl küçük? dedi.

— Öyle işte, dedim, soğutucudaki macar salamlarına bakarak.

— Doktor çok iyi bir adamdır! dedi bakkal.

— Siz öyle sanın! dedim. O, babamı öldürecek ölüm perisidir! Sizin tanıdığınız doktorun kılığında bize geliyor! dedim.

Bir şaştı ki bakkal! Sayacı gereksiz arka arkaya çevirdi; dokuzyüzon yazdı sayaç...

— Yalnız bu aramızda kalsın! dedim. Bakkalın öğle uykusu kaçmıştı. Kese kâğıtlarını, kesme şekerleri, kulüp rakılarını tüm dükkânın içindekilerini bir bir görmeye başladı.

Koşa koşa eve gittim. O kadar koşmuştum ki, yanıma garip bir sancı girdi, dış kapıda durakladım. Yukarı çıkarken bir numaradakilerin kadını, arkasında mavi sabahlığıyla dikilmişti kapısına:

— Baban nasıl yavrum? dedi... Vah canım, ne kadar sararmışsın!

— İyi değil efendim! dedim. Bu "efendim" sözcüğünü özellikle annem kullanmamı istiyordu. Çünkü bir kız olarak hem çilli, hem pasaklıydım, hem de tırnaklarımı yiyordum.

Kadının arkasında, sırtında iç giysileriyle, bir adam belirdi. Beni hiçten sayarak, kıllar fışkırmış bacaklarıyla öyle durdu. Yuvarlak yuvarlaktı gözleri...

— Çok mu ağır baban küçük? dedi.

Koşarak çıktım yukarı konuşmadan. Cigaraları verdim. Annemin yüzü o kadar soluktu ki alnı çok güzel görünüyordu.

— İçeri gir artık! dedi.

Omuzlarımı silktim, gene oturdum merdiven başına. Güneş yarıya dönmüştü... Alt katlardan birinde gene balık kızartıyorlardı. Tüm ölü gözle balıkları, topraklanıp ölüvermiş balıkları alıyordu bu alttakiler. Yağları yakıp kokutup, caaaaz diye atıveriyorlardı. Ve başlıyorlardı: "Ne kadar baksam doyamam..." diye şarkıya. Cırlak cırlak dört dörtlük tangolar söylemeye... Balık kokuları en umulmaz deliklerden herkesin evine gizlisine doluyor, mide bulandırıyordu.

Yedi gündür bu böyleydi. Işıkların geldiği yerleri, balıkçıyı, kapı kapanmalarını, mutfak takırtılarını ezberlemiştim... Pullarımı, annemi, düşlerimi, günlerden bir gün gelmiş durdurmuştu; alıp gidecek miydi bilmiyordum. Annemin dediği ecelin, şu kara karga olduğuna inanıyordum. Okuduklarımda: Solmuş sarışın güzelleri, koca gözlü ürkünç baykuşlar gözlüyordu. Ölümü bunlarla tanımlıyabiliyordum. Daha diz kapaklarımdaki saklambaç, kovalamaç izleri kabuk kabuktu. Beni de herkes savruk, bir garip buluyordu...

Babamı sağlam sağlam görmek istiyordum. Ya görmezsem ne olacaktı Tanrım?!

Kapıcı merdivenlerden çıktı, bana baktı, zili çaldı:

— Hoca efendi gelecek! dedi.

Annem:

— Teşekkür ederim! dedi. Teşekkür ederim!...

— Ne olacak be Hanımefendi; bu bir sevaptır!

Annem kapıcının omuzundan bana baktı. Yüzünden bir anlam çıkaramıyordum.

— Artık içeri gir! dedi.

— İçeri gir kızım! dedi. Babaannenle teyzene gideceksin, giyin.

— Yok! dedim.

Göğsümden bir sıcaklık karnıma akıyordu.

— Hadi kızım! dedi. Gideceksin!

Şimdi annemden çevreye bir nenler yayılıyordu. Bunlar onu boşaltıp yok ediyor gibiydi.

Kapıcı:

— Tanrının işi, o isteyince! dedi.

İçeri koştum. Avuçlarım terliyordu korkudan.

Babamın yattığı kapının önünde doktor duruyordu.

Gidemedim oraya. O bakkala söylediğim ölüm perisiydi.

Annem lâcivert ak yakalı giysilerimi verdi. Onlar en beğendiklerimdi. Saçlarımı iyice ıslattı, taradı, bağladı.

— Tırnaklarını yeme! dedi.

Babaannem üstü atkılı rugan ayakkabılarını giymişti...

Tam kapıdan çıkarken, anneme birden dönüp sarıldı:

— Güle güle! dedi annem. Güle güle...

Birinin, kimsenin göremiyeceği birinin, bana sürünüp çıkıp gittiğini duydum. Bu oydu!... İşte bitmişti artık.

Babaannemin elini tuttum...

Füruzan T. SELÇUK
Dost, Ocak 1962

Yazarın Kitaplarına Almadığı Öyküleri Bibliyografyası[1]

Füruzan Yerdelen. (Mayıs 1956). "Düzenli Bir Tatil Günü". *Seçilmiş Hikâyeler*, Cilt 12, Sayı 52, s. 7, 11.

Fürûzan Yerdelen. (Temmuz 1956). "Olumsuz Hikâye". *Seçilmiş Hikâyeler*, Cilt 12, Sayı 55, s. 33-35.

Fürûzan Yerdelen. (Ağustos 1956). "Portakallar, Turuncu Sandal ve O...". *Seçilmiş Hikâyeler*, Cilt 12, Sayı 54, s. 36-38.

Fürûzan Yerdelen. (1 Ağustos 1956). "Resimdeki Adam". *Türk Dili*, Cilt 5, Sayı 59, s. 709-710.

Fürûzan Yerdelen. (Ekim-Kasım 1956). "Bozuk Düzen". *Seçilmiş Hikâyeler*, Cilt 12, Sayı 57-58, s. 68-72.

Füruzan Yerdelen. (Aralık 1956). "Bölünmüş Toplamlar". *Yenilik*, Cilt 10, Sayı 49, s. 25-30.

Füruzan Yerdelen. (28 Nisan 1957). "Ondine". *Pazar Postası*, yıl 5, Sayı 18, s. 7, 11.

Füruzan Yerdelen. (Ağustos 1957). "Bahriyeli Recep". *Seçilmiş Hikâyeler*, yeni seri, Sayı 1, s. 52-58.

Fürûzan Selçuk. (15 Mart 1959). "Telefon". *Pazar Postası*, yıl 7, Sayı 4, s. 15.

Füruzan Selçuk. (18 Mart 1959). "Gece Yarısı Mavisi". *Yeditepe*, Sayı 172, s. 6.

Furûzan Selçuk. (Haziran 1959). "Dönüş". *Dost*, Cilt 4, Sayı 21, s. 27-29.

Füruzan Selçuk. (Haziran 1959). "Tunuslu". *Yeditepe*, Sayı 5, s. 12-13.

1 Füruzan'ın süreli yayınlarda kalan öykülerinin daha önce hazırlanmış bir listesi, Nurcan Şen'in "Füruzan'ın Hayatı ve Edebî Kişiliği" (2006) başlıklı doktora tezinde, hatalı tarihlendirmelerle birlikte adı anılan on öykü üzerinden sunulmuştur. Bu çalışmaya eklediğimiz güncel listeyse, kapsamlı bir literatür taramasıyla eriştiğimiz on altı öyküyü ve tüm öyküleri erişilebilir kılmayı amaçlayan hatasız bir bibliyografya bilgisini, Füruzan okurları ve araştırmacılarıyla paylaşmayı hedeflemektedir.

Fürüzan Selçuk. (Aralık 1959). "Kısık". *Dost*, Cilt 5[2], Sayı 27, s. 35-38.

Füruzan Selçuk. (Mayıs 1960). "Olmayan Biri". *Dost*, Cilt 7, Sayı 32, s. 24-26.

Füruzan T. Selçuk. (Mayıs 1961). "Kırkikindili Öykü". *Dost*, Cilt 8, yeni dizi 2, s. 16-18.

Füruzan T. Selçuk. (Ocak 1962). "Geçmişlerden Biri". *Dost*, Cilt 8, Sayı 10, s. 16-19.

2 Bu sayıda dış kapağa "Cilt 6" notu düşülmüş; ancak iç kapağa "Cilt 5" bilgisi eklenmiştir. Bu karışıklığın, dönemin dergiciliğinde sık karşılaşılan bir tapaj hatası olduğu düşünülebilir. Arşiv taraması sırasında, derginin 1957-1959 aralığında basılan sayılarında, cilt numaralarının atanmasında belirli bir standardı koruyamadığı görülmektedir. Dolayısıyla tartışmasız bir düzelti uygulamak mümkün olmamakla birlikte, Aralık 1959 tarihli 27. sayıyı, 5. cilde dahil etmeyi ve 6. cildi, Ocak 1960 tarihli 28. sayıyla başlatmayı öneriyoruz. Sayıya ulaşmak isteyen araştırmacılar, matbu metne tarih bilgisi üzerinden erişebilirler.

Füruzan Edebiyatını Dünden Kuşatmak

OLCAY AKYILDIZ, BİLGE ULUSMAN

Bir yazarın külliyatı nedir, süreli yayınlarda kalmış ve kitaplaşmamış metinler de bir kitap halinde yayımlanmalı mıdır ya da yazarın yayımlamadığı müsveddelere ölümünün ardından ulaşılması halinde ne yapılmalıdır gibi sorular, hem edebiyat tarihi açısından hem de etik sorunsallar olarak edebiyat araştırmacılarını ve yayın dünyasını meşgul etmiş meseleler. Füruzan'ın 1956-1962 aralığında, döneminin önemli edebiyat dergilerinde yayımlanmış; ancak kendisinin daha sonra bir kitap formunda birleştirmediği öykülerini heyecanla keşfedip okurken ve yayına hazırlarken, bu sorular elbette aklımızdaydı. Bu çalışmayla ilk kez bir araya gelen on altı öykünün, daha önce süreli yayınlara girmiş ve edebiyat kamusuyla buluşmuş olması, etik bir sınır ihlali endişesini peşinen lağvediyordu; ancak bu öykülerin bir kitap oylumunda yayımlanmasının elzem olduğunu, metinlerin biçim, dil ve içerik özelliklerinin yanı sıra, feminist edebiyat eleştirisi perspektifinden de tartışılmaz bir hakikat olarak değerlendirmeliyiz. Füruzan'ın ilk öyküleri, yalnızca 1950 kuşağı öykücülüğü ile kurduğu sıkı bağlar açısından değil, aynı dönemde edebi metin üreten diğer kadın yazarlarla diyaloğu açısından jino-eleştirel bir okumayla da ele alınmalıdır. Bu çalışmaların ilk adımı ise elbette bu öykülerin ulaşılabilir bir bütün halinde ortaya konmasıdır. Aşağıda tartışacağımız üzere, Füruzan'ın süreli yayınlarda kalan ilk öykülerinin kolaylıkla erişilebilir olmayışı, bugüne dek Füruzan üzerine akademik çalışmalar yürütmüş, yüksek lisans ve doktora tezleri üretmiş edebiyat araştırmacılarının dahi, öykülerin eksiksiz bir dökümünü yapamamış ve incelemeye girişmemiş olmalarının bir açıklaması ise de; bu öykülerin daha az zahmetle okunur olması ve buna ön ayak olmak da edebiyat araştırmacısı ve yayıncının sorumluluğudur.

Bu çaba yalnızca yazarın külliyatının ortaya çıkarılması adına değil, dönemin edebiyat tarihi tartışmaları bağlamında da belirleyicidir. Öykülerin bütününe hızla bakıldığında dahi, 1950 kuşağı öykücülüğü ile kurduğu diyalog ortadayken, bu öykülerin edebiyat tarihi havuzundaki yokluğu, bugüne dek yapılmış tartışmaları da bir yanıyla eksik bırakmıştır. Eksiklik ve yokluk tanımları daima tartışmalı olmakla birlikte, bu öyküleri yayına hazırlarken edebiyat tarihini feminist bir perspektifle yeniden okuma ve değerlendirme girişimlerinin, yalnızca kadın yazınına dair bir söz üretmediğini, ayrıca dönem edebiyatına bakışımızı da değiştirebileceğini biliyoruz. Bu nedenle metinleri tanıtıp tartışacağımız bu yazının temel iddiası, bu öykülerin hiç tereddütsüz bir kitap olarak yayımlanmasının gerektiğidir. Zira bu öyküler kaybettiğimiz bir yazarın kişisel evrakından çıkarılan, daha önce yayımlanmamış metin parçaları gibi, yayıncılık açısından etik bir açmaz ya da edebiyat araştırmaları bağlamında bir yazım tarihi tespiti sorunu yaratmaz. Bilakis Füruzan, ileride açımlayacağımız gerekçelerle, 1956-1962 aralığında süreli yayınlarda yer bulan bu on altı öyküyü "edebiyat denemeleri" (Doğan, Mayıs 1972, s. 233) olarak ansa da, döneminin öykücülüğü bağlamında prestiji ve tirajı yüksek dergilerde yayımlanan bu metinler, Füruzan edebiyatının tamamlayıcısı olur. Bu bağlamda da edebiyat araştırmacılarının hem Füruzan edebiyatının hem de Türkçe edebiyatta öykücülüğün seyrini çalışırken haberdar olmaları gereken güzergâhın bir parçasıdır.

Füruzan'ın bir kitap oylumuna erişebilecek ilk öykülerinin edebiyat araştırmacılarının odağına girememiş olması, bugün edebiyat kamusunun, bu on altı öykünün 1956-1962 aralığında yayımlandığı matbu dergilere erişim kısıtıyla açıklanabilir. Zira Türkçe edebiyat tarihi ve özellikle de öykücülüğü bağlamında önemli veriler sunan *Seçilmiş Hikâyeler*, *Yenilik*, *Türk Dili*, *Pazar Postası*, *Yeditepe* ve *Dost* dergilerinin dizin, katalog ve dijital arşiv çalışmaları, hâlâ tamamlanmış değil. Üstelik Füruzan'ın ilk öyküleri söz konusu olduğunda, yapılacak taramaların, hem Füruzan'ın adıyla mündemiç farklı yazımları hem de Füruzan'ın kullanmayı tercih ettiği, değişen, dönüşen imzalarıyla detaylı ve dikkatli bir çalışma gerektirdiğini not düşmek gerek. Füruzan'ın

farklı imzalarını da koruyarak metne taşıdığımız bu öykülerde de takip edilebileceği üzere, Mayıs 1956 tarihli ilk öyküsü "Düzenli Bir Tatil Günü"yle yazınsal serüvenine "Füruzan Yerdelen" imzasıyla başlayan Füruzan, Mart 1959 tarihli "Telefon" öyküsünde "Füruzan Selçuk" imzasını kullanır, ardından Mayıs 1961 tarihli "Kırkikindili Öykü" ve Ocak 1962 tarihli "Geçmişlerden Biri"nde "Füruzan T. Selçuk" imzasını tercih eder. *Parasız Yatılı*'ya (1971) dahil ettiği 1967 tarihli öykülerini yayımladığı *Papirüs*'teyse, bugün aşina olduğumuz ve yaşamının sonuna dek kullanacağı imzayla, "Füruzan"la karşılaşırız. Füruzan soyadlarından sıyrılışını Faruk Şüyün'ün hazırladığı *Füruzan Diye Bir Öykü*'de (2009) şöyle kayda geçer:

> Dergilerde öykülerim yayımlanırken ilk adımla çıktığı için, benim ismim her iki cinste de kullanıldığından, uzun süre beni erkek zannettiler. Sonra kadın olduğum anlaşılınca değerlendirmeleri kadın duyarlığı sözcüğü aldı. Benim bu eleştiri kolaylığını sürgit hoşgören bir bakışım vardır. Yıllardır bıkmadan sorulur bana "Niye soyadı kullanmıyorsunuz?" diye. ... Benim bu soyadı kullanmama nedenimin temelinde şu gerçek vardır: Ben o yıllar çok ünlü bir soyadı taşıyordum. ... [O] ünlenmiş soyadının bana sağlama ihtimali olan kolaylıklarına hiç yanaşmak istemedim. ... Ben yazarlığımın sınanmasını öyle bir şekilde tek başıma yapıp bu büyük addan yararlanmamalıydım. Son kez açıklıyorum ki olay bundan ibarettir. Bu konudaki seçimim, yaklaşımım da bundan ibarettir. (s. 47-48)

Yine bir başka söyleşide açılan imzasından soyadını çıkarma bahsini "Adamları boşverin şimdi" diyerek sonlandırmak isteyen Füruzan, kadın yazar olma paydasıyla, bu konuda Sevgi Soysal'la yaşadığı bir diyaloğu da şöyle anımsar:

> Sevgi Soysal şöyle demişti –Ben son anda tanıdım onu Ankara Bilgi Yayınevi'nde benim kitabım çıktı– "Füruzan siz ne kadar akıllı bir kadınsınız. Ben boyuna soyadı değiştiriyorum." Çok hoş. Neydi onun soyadları? Sabuncu, Soysal, ben gördüğümde Sabunculuğu bitmek üzere idi. "Ben sizi çok kıskanıyorum, böyle çok meşhur oldunuz" dedi. (Akt. Şen, 2006, s. 27)

Böylece, *Parasız Yatılı*'nın ardından "Füruzan olayı"nı yaratan metinlerdeki imza nihai halini alırken; öncesindeki imza denemelerinin Füruzan'ın da bahsettiği cinsiyet atfı ve aynı dönemde, aynı

dergilerde bir araya geldiği Füruzan Hüsrev Tökin gibi isimlerle karıştırılmayı önleme arayışları olduğu da düşünülebilir. Bu değişim ve tercihlerin gerekçelerini Füruzan'ın biyografisiyle birlikte yorumlamak da mümkün. Ancak 1950-1960 dergiciliğinin sıkça karşılaştığımız tapaj hatalarını da hesaba dahil ederek, bu kitapta bir araya gelen on altı öyküye ulaşma yolculuğumuzda, hem "Fürüzan", "Fürûzan", "Firuzan" gibi farklı yazım biçimlerine hem de isim benzerliği nedeniyle mevcut dizinlerde oluşan karışıklıklara rastladığımızı da not düşebiliriz. Tüm bu teknik sorunlardan sıyırarak bu dosyada bir araya getirebildiğimiz on altı öykünün bugüne dek kitaplaşmamış olması ise, yalnızca Füruzan'ın ilerleyen yıllarda yeniden bu öykülerine dönerek yayımlamaya ya da yenidenyazıma girişmemesiyle değil; üretildikleri dönemin yayıncıları tarafından taltif edilerek bir araya getirilmemesiyle de, başlı başına bir araştırma konusu olmalı. Aynı zamanda kendi edebi kamusunu, kanonunu ve yayıncılık sektörünü de üreten bu güçlü dergilerin, pek çok genç öykücüden yetkin birer yazar yetiştirdiğini; bu dönemde ilk öykü denemelerini bu dergilere gönderen yazarların, bu dergilerle ilintili yayınevleri aracılığıyla metinlerini kitaplaştırmaya atıldığını da dikkate aldığımızda, Füruzan'ın süreli yayınlarda kalan ilk öykülerinin akıbeti, yeniden yorumlanmayı gerektirir. Yıllar sonra *Parasız Yatılı*'nın (1971) girişinde, yayıncısının talebine rağmen Füruzan'ın birer "antik aslan heykeli" gibi tutmayı tercih ettiği "soyut" öyküler gibi (Tezgör ve Arslan, 2021, s. 251), Füruzan'ın ilk öyküleri de kendi biçemini, kendi sesini, kendi anlatı tekniklerini üreten, Füruzan'a özgü metinler olarak okurunu beklemektedir.

Füruzan edebiyatının 1962-1967 aralığındaki beş yıllık sessizliğine dair bir açıklamayaysa, Füruzan'ın Feridun Andaç'la yaptığı söyleşi üzerinden ulaşabiliriz:

> 1960'larda bir edebiyattan kopuş dönemi yaşadım. Dünyadan yeni sesler geliyordu: Barış, eşitlik çağrıları duyuluyordu. İnsanoğlunun korkularını besleyen nedenlerin temellerini anlamaya çalışıyordum. Beatles "I want to Hold Your Hand" ile müzikte pek çok şeyi yıkarak etkili sesler sunuyordu bizlere. Hep bir yenilenme, eski dünyaya taze duyarlılıklar kazandırma isteği yükseliyordu yeryüzünde. Ancak öykülerim dergilerde yayımlandığında tekrar edebiyata

> döndüm, bu ortamı yeniden gözden geçirdim. Tıpkı bugünkü gibi, "Öykü öldü mü?" soruları soruluyordu, tartışmalar, açık oturumlar yapılıyordu. Fakat işte tam bu tartışmalar sürerken, öykü de kendi akacağı özgün derin yataklarını açıyordu. (Andaç, 2004, s. 58)

Yine aynı söyleşide 1956 yılında *Seçilmiş Hikâyeler* dergisinde yayımlanan ilk öyküsünden, "asıl çıkışını yaptığı" *Parasız Yatılı*'ya uzanan süreçte edebiyat kamusunda maruz kaldığı "etkiler"i şöyle eleştiriye açar:

> [Y]ıllarla edindiğim birikimle ülkemi, kendimi yazarak, eleştirerek anlamak istiyordum. Bu güçlü eleştiri duygusunu (duygu diyorum, düşünce değil) bana verenler varsıl, okumuş insanların çevrelerinde yarattıkları kibirli havaydı. Paranın, olanaklarla kazanılmış bilginin, bilmeyenler ve yoksullara karşı yöneltilmiş olumsuz ışınları vardı bu kişilerde. Karşı tarafsa bilgisizliğinden, yoksulluğundan ürküyor, çekiniyordu. Bilginin kibirliliğini bende ilk kıran Nâzım Hikmet oldu. Onun yazdıklarını okuduğumda nasıl ışıldayan bir insan sevgisi taşıdığını gördüm. O beni, kendini beğenmişlerin dünyasından korunmuş şiirleriyle yatıştırmıştı. Büyüklük taslayanlardan, varsıllıklarını doğal haklarıymış gibi taşıyanlardan çok başka bir evrene götürdü. Ondan ve Marx'tan çok şey öğrendim. (s. 57)

Böylece Füruzan, "[Y]azarlığımı, yazarlıkla ilgili sorumluluğumu o yıllarda kurdum. 1968'lerde düşüncelerle, protestolarla donanan, bir anlamda bir Rönesans yaşadığını saydığım dünyanın o yıllarında" (s. 54) diyerek andığı *Parasız Yatılı*'ya uzanan anlatısal söylem inşasını da gerekçelendirmiş; dönemin edebiyat anlayışını hazırlayan toplumsal dinamiklerin etkisini, kendi yazınsal serüveni içerisinde konumlandırmış olur. Keza dünya edebiyatıyla tanıştığı yılları ve okurluk deneyimlerinden damıttıklarını, "Onların anlattıkları bana hayatı tartışma yolları açıyordu. Kendimce yorumlar yapıyordum. Yazmayı hiç düşünmüyordum. Yazarlık yetkin bir noktaya ulaşmayı zorunlu kılar kanısındaydım" (Haz. Tezgör ve Erdem, 2021, s. 230) diyerek aktarır. İlk öykülerini yayımlamaya başladığı 1956 yılı itibariyle, bu metinlerin bir kitaba dönüşme ihtimaline henüz temkinle yaklaşmıştır. 1967'de "Sabah Eskimişliğin" ve "Özgürlük Atları" öykülerini yayımladığı *Papirüs* dergisinin yayına ara vermesi

üzerine, Cemal Süreya tarafından *Yeni Dergi*'yle görüşmeye teşvik edildiğinde de, "Yok ben böyle bir şey yapamam" (s. 231) yanıtını verecektir. 1956'da başlayan yazarlık serüveninin bu ilk evresinde, edebiyat kamusuyla henüz bağlarını güçlendirememiş olmak, şüphesiz erkek egemen matbuat dünyasında bir "kadın yazar" olarak varolmak ve belki de ilk öyküleriyle beklediği yayıncı ilgisini uyandıramamak, Füruzan'ı metinleri için yeni yayın kanalları arayışında temkinli ve çekince sahibi bir yazara dönüştürmüş olabilir. Ancak *Yeni Dergi*'nin sahibi Memet Fuat'ın, Ocak 1968'de *Papirüs*'te yayımlanan "Taşralı"yı, 1968 yılı seçkisine dahil etmesi, Füruzan'ı Memet Fuat'la iletişime geçmeye cesaretlendirir ve böylece Füruzan'ın peş peşe öyküler yayımlayacağı *Yeni Dergi* dönemi başlar. Burada yayımlanan öykülerinin dikkat çekmesiyle kısa süre içinde Bilgi Yayınevi'nden bir kitap teklifi alır; önce "Çalışmalarım henüz kitaplaştırılacak boyuta ulaşmadı" (s. 232) yanıtını verir; belki de ilk öyküleriyle yaratamadığı ilginin getirdiği çekinceler ve yazarsal kaygılarla beslenen bir tevazu içindedir. İlk kitabı *Parasız Yatılı*'yı okurlarıyla buluşturana dek, yazma edimiyle kurduğu ilişkiye ve metinlerinin edebi değerine ilişkin çekimserliği, Füruzan'ın tüm söyleşilerine yansır. Dolayısıyla bu söyleşilerde 1956-1962 aralığında ürettiği on altı öyküyü gündeme getirmeyişinin ve "edebiyat denemeleri" (Doğan, Mayıs 1972, s. 233) olarak geride bırakıvermesinin sebebi, elbette bu tevazuda ve kanonun yarattığı yazarsal endişede aranabilir. Ancak Füruzan'ın ilk öykülerinin alımlanma biçimlerine dair elimizdeki veriler, bu tevazu ve endişeye; Füruzan'ın hem "kadın yazar"lığını hem de aldığı ilk eleştiri yazılarının vurguladığı "okulsuz"luğu dahil etmeyi gerektirir.

Bu "okulsuzluk" vurgusunun 1960 ihtilalinin ardından yeniden rağbet gören aydınlanmacı söylemin içinden yükselen ve muhakkak Füruzan'ı yaralayan, acımasız ve yersiz bir eleştirisi olmasına rağmen, yayıncılar ve edebiyat eleştirmenleri tarafından sürekli gündeme getirildiğini görürüz. Füruzan, Türkçe edebiyat çalışmaları adına ne yazık ki çok geç bir tarihte, nihayet Hilmi Tezgör ve Aslan Erdem'in hazırladığı *Bahçelerinde Yaz: Füruzan Edebiyatı Üzerine* (2021) başlıklı derlemeyle, kitap oylumunda ve

bütünlüklü bir akademik araştırmaya konu olabildiğinde, kitaba eklenen söyleşilerde de eğitim vurgusu dikkat çeker. Örneğin Patrice Rötig'in "[İ]lkokul sonrası öğrenim görmeyen sizde bu yapıtın nasıl oluştuğunu kavramak istiyoruz" cümlesiyle açılan söyleşi, Füruzan'ın 1956'da başlayan ve altmış yılı aşan yazarlık serüvenini, Türk eğitim sisteminin terazisiyle ölçme, okulsuzluğa rağmen bir "mucize" yahut "tanrı vergisi" olarak değerlendirme eğilimindedir (s. 246). Oysa Füruzan'ın 1971'de *Parasız Yatılı*'yla kazandığı okur ilgisi ve yayın başarısının arkasında, kendi sözcükleriyle söylersek, "kimsenin dikkat etmediği, rehberlik yapmadığı, öneride bulunmadığı yazarlık yolculuğu[n]un ilk durakları" (s. 249); ilk öyküsünden ilk kitabına uzanan 15 yıllık (toplumsal cinsiyeti gereği ayrıca meşakkatli) bir yazarlık serüveni ve "Füruzan'ın isabetli inadı" (Akyıldız, 10 Mart 2024) vardır. Bu nedenle *Parasız Yatılı* öncesi ilk öykülerinin yolculuğunu da hesaba katmak; Füruzan'ın tüm metinlerini birlikte okumayı mümkün kılan ortaklıkları ve *Parasız Yatılı*'ya giden zorlu patikayı yeniden değerlendirmek gerekir.

Füruzan'ın yazarlığının ancak "Taşralı" (1968) öyküsüyle birlikte edebiyat kamusu tarafından "tanınması", Füruzan'ı ilk kitabı *Parasız Yatılı*'yı da iki bölüme ayırmaya ve yayıncı tarafından "soyut" ve "kapalı" bulunan öykülerini kitabın girişindeki "antik aslan heykelleri" ya da bir "okurluk sınavı" gibi öne çekme inadına sevk eder (Tezgör ve Aslan, 2021, s. 251). Füruzan'ın "bükülmez inadım" (s. 231-233) diyerek andığı bu ilk kitap deneyimiyle, edebiyat kamusunun ve kanonun belirleyiciliğine karşı kendi yazarlık serüveninde başvurduğu bölümlendirme manevrasının, daha sonra gelecek öykü kitapları *Kuşatma* (1972) ve *Benim Sinemalarım*'da (1973) da "inatla" tekrar ettiğini görürüz. Dikkatli bir okur ya da edebiyat araştırmacısı için tekrar eden bu manevraları, izlekleri ve imgeleri takip etmek, şüphesiz, Füruzan edebiyatını daha bütüncül bir perspektifle değerlendirmenin de ön koşuludur. Keza Füruzan da, *Parasız Yatılı*'yı Fransızcaya çevirerek yayımlayan Patrice Rötig'le 2011'de yaptığı söyleşide, kitaptaki bu bölümlendirmeyi bir "parantez içinde saklama" eylemi ya da bir "kimyasal çökelti" olarak okuyan Rötig'e, bu kasıtlı tercihinin daha ziyade bir "manifesto olarak okunabileceğini" şerh

düşer (s. 251). Oysa 1971'de Bilgi Yayınları adına Ahmet Tevfik Küflü gibi, Rötig de bir yayıncı refleksiyle, bu öykülerin ancak Füruzan'ın "sanatın[ın] kökenlerine bir sadakat, el yordamıyla yürüttüğü ilk araştırmalarından bir iz bırakma niyeti" (s. 250) olduğu düşüncesindedir. Oysa aradan geçen kırk yılın ardından, Füruzan'ın yine bir yayıncı tarafından bu öykülerin edebi değerine dair yargılanması üzerine düşünmemiz gerekir. Üstelik Füruzan'ın inadına rağmen karşılaştığı bu yayıncı refleksinin, 1956-1962 aralığında ürettiği on altı öykünün ilk gençliğine ait denemeler olarak geride bırakılması ve kitaplaşamamasıyla da bir bağlantısı olabilir. Bu öykülerin dönemin yayıncıları tarafından niçin rağbet görmediği de bu bağlamda, "soyut"luk ve "kapalı"lık eleştirileri üzerinden tartışmaya açılabilir.

Füruzan edebiyatı üzerine üretilen ilk eleştiri yazılarının ve dolayısıyla edebi kanondaki "Füruzan olayı"nın, Mehmet Doğan'ın Mayıs 1972 tarihli değerlendirmesine dek gecikmesi[1], Füruzan'ın kendini edebiyat kamusuna kabul ettirme serüvenindeki zorlu patikanın en net ve tartışmasız kanıtıdır. Doğan'ın bugün de edebiyat araştırmacıları tarafından kullanılan ifadesiyle "Füruzan Olayı" başlıklı değerlendirmesi, ancak *Parasız Yatılı* (1971) ve *Kuşatma*'nın (1972) yayımlanmasının ardından gelen ve Füruzan'ın 1968'den itibaren öyküleriyle var olduğu *Yeni Dergi*'de yükselen bir tebrik olur. Ancak Mehmet Doğan da bu yazıda, *Yeni Dergi*'nin sahibi Memet Fuat gibi, Füruzan külliyatını "Taşralı" öyküsünden itibaren görmeye yönelir:

1 Bugün retrospektif bir bakışla gecikme olarak tanımladığımız bu değerlendirme, ilk kitabını henüz yayımlamış ve bu kitapla Sait Faik Hikâye Armağanı almış, üstelik "edebiyat çevrelerinden olmayan" bir kadın yazar için, fazlasıyla erken ve hatta belki hak edilmemiş övgüler olarak da yorumlanır. Fethi Naci, Asım Bezirci ve Mehmet Doğan gibi eleştirmenlerin detaylı bir biçimde Füruzan edebiyatına eğilmesi, şüphesiz onu önemsedikleri anlamına gelir. Ancak bu önemseme, belki de Leylâ Erbil'i, "Biz İki Sosyalist Erkek Eleştirmen" (1974) isimli öyküyü yazacak ve bu öyküde kurguladığı karakterler dolayımıyla dönemin edebiyat eleştirmenlerine "Biz istesek odundan bile yazar çıkartırız" sözlerini atfedecek kadar öfkelendirir. Yazarlar arası rekabet ve hatta düşmanlık, bambaşka bir yazının konusu olacak boyutta ise de, burada bir şerh düşmemiz gereken, bugün gecikme olarak tanımlayabileceğimiz bu tanınmanın, Füruzan edebiyatının miladını *Parasız Yatılı*'nın kitap olarak yayımlanışına yerleştiren bakış nezdinde erken ve ayrıcalıklı bir keşif olduğudur.

> Füruzan Ocak 1968'de *Papürüs* dergisinde yayımlanan "Taşralı" adlı hikâyesinden bugüne kadar dikkatle izlenen, her hikâyesi alışılmışın ötesinde bir okuyucu ve beğeni kitlesi bulan bir hikâyeci. O günden bugüne yazdığı tek satır araya gitmemiştir, denilebilir. Hem öyle ödül kazanmak, bir yarışmada birinci ikinci olmak gibi herhangi bir olay da girmemiştir araya. Kendi deyişiyle "bakış açısı olmayan edebiyat denemeleri" ilk hikâyelerinden (1956-57) sonra 1967'ye kadar susmuş –ya da hazırlanmış– 1968'de yeniden yayımlamaya başlar başlamaz hikâyelerini, birden sevilmiş, tutulmuş, sözü edilen, aranan bir hikâyeci olmuştur. (Doğan, Mayıs 1972, s. 233)

Mehmet Doğan'ın 1972 yılından retrospektif bir anımsamayla sunduğu "Füruzan Olayı", 1956'da yayımladığı ilk öyküsünden ikinci kitabı *Kuşatma*'ya dek verimli ve kendi özgün sesini arayan Füruzan yazınının niçin bu denli geç taltif edildiğini açıklamaya girişmez. Bilakis bu gecikmenin ve yok saymanın yerini, hızlıca benimsendiği hakikati alıverir. Füruzan yazınına dair günümüzün eleştiri ezberini de belirleyen "Kendi yaşamından aldığı ufacık bir temayı, hiçbir ekonomik güvenliği olmayan bütün yetim çocuklara, hayatta yapayalnız kalmış bütün ana-kızlara yay[ma]", otobiyografisini kurmacalaştırma okumasının kaynağı da bu yazıdır (s. 234). Oysa *Parasız Yatılı* ve *Kuşatma*'da yer alan kadın karakterler, bir otobiyografik anlatıyı "genelliğe kavuşturma" (s. 234) becerisinde değil, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ve kadınlık deneyimlerinin ortak paydasında, bu metinleri patriarka eleştirisine açan bir bakış açısında kesişirler. Keza Füruzan'ın ilk öykülerinden itibaren ürettiği kadın karakterlerin kısıtlı bir sosyoekonomik çevre ya da çocukluk anılarına sıkıştırılamayacağı; geniş bir karakterizasyon yelpazesiyle, İstanbul'dan New York'a, Edirne'den Tokat'a, Kürt çocuklarından Fransız dansçılara, dilsiz kalmış göçmen babaannelerden cinsel arzularını dillendirerek toplumsal yasaya meydan okuyan genç kadınlara uzandığı da açıktır. Üstelik 1956-1962 aralığındaki ilk öykülerine odaklanmak, Füruzan yazınının gelişim serüveninde, modernist anlatı denemelerinin ve erkek karakterler üzerinden ilerleyen kent deneyimi ya da *flaneur* öykülerinin de bir durak olduğunu gösterir.

Füruzan'ın "Bir üslup yaratmadan özgün bir sanat yapıtı ortaya konabilir mi?" (s. 252) retorik sorusuyla da vurguladığı

yazarsal yetkinlik fikrini, kendi yazın serüveninde de belirleyici bir etik olarak kabul ettiğini düşünebiliriz. Dolayısıyla dergilerde yayımlanan ilk öykülerini, ilk kitabı *Parasız Yatılı*'yla edebiyat kamusuna kabul ettirdiği yetkinliği bir sınır kabul ederek geride bıraktığı ve yeniden yayımlamayı, kitaplaştırmayı ya da yeniden-yazıma uğratarak tekrar ele almayı düşünmediğini söyleyebiliriz. Keza yıllar sonra vereceği röportajlarda da kendini bir "yazar" olarak var etmeye karar verdiği tarihi, ideolojik ve estetik gerekçeleriyle birlikte şöyle açıklar:.

> [D]ünyanın en genç dönemlerinin başladığı 1960'larda yazmayı ciddi olarak ilk kez düşündüm. Reddettiğim, iğrendiğim adaletsizliği, ikiyüzlülüğü öylesine iyi tanıyordum ki bütün bu yanlış yaşananlara "hayır" diyen kalabalığa katılmalıydım, benim de anlatacaklarım vardı.
> "Yazmalıyım" kararımdan sonra düşündüm. İnsanların her anlarında kullandıkları dili ve sözcükleri, gündelik bir sıradanlığın pörsüttüğü bir sanat aracını kullanacaktım. Bunu canlı kılıp kendime özgü yapabilmeliydim. ... Özellikle akademik bakışların kurallar süzgecinden geçirdiklerinde, Türkçeyi yanlış kullandığıma karar vermelerini okuduğumda, sonunda istediğim canlılığı başardığımı anladım. Hatta bunların arasında birikimiyle, zekâsıyla edebiyatla, felsefeyle donanmış kişiliğine saygı duyduğum, sevdiğim bir eleştirmen beni, Türkçeyi yanlış kullanmakla değerlendirip yine de şaşırtıcı bir öykü dünyası kurduğumu yazmıştı. Bu, benim yazarlık hayatımda aldığım yüzlerce övgü içindeki en önemlilerinden biri oldu. İstediğim diri ve çalkantılı dili kurabilmiştim. Yanlışsız bir Türkçe elbette gerekli ama bir dil ölgün ve müziği yoksa yazılanı taşımakta zorluk çeker. (Tezgör ve Aslan, 2021, s. 253)

Yukarıdaki pasajda Füruzan'ın anımsadığı eleştiri, Füsun Akatlı'nın (Füsun Altıok imzasıyla) "Füruzan'ın Öykücülüğü" (Ağustos-Eylül 1978) başlığıyla *Oluşum* dergisinde yayımladığı yazı olmalıdır. Zira Füsun Akatlı bu yazıyı, "*Seçilmiş Hikâyeler* dergisinde Füruzan Yerdelen imzasıyla ilk öyküsünün yayımlanışından (1956) 1971'e kadar Füruzan adı öykücülüğümüzde bugünkü öneminin binde birini bile taşımıyordu" diyerek açar ve Füruzan'ın öykü kitaplarının girişinde birer "antik aslan heykeli" olması için inat ettiği öykülerini eleştirerek ilerler:

> *Parasız Yatılı*, kitapta yer alan ilk birkaç öykünün beceriksizliğini ve sığlığını, hemen birkaç sayfa ötede fersah fersah aşmış, son dönem öykücülüğümüzün en başarılı yapıtları arasına tartışmaya yer bırakmaksızın katılmıştır. ... 1973'ten bu yana öykü yayımlamamasına karşın, üç yıl ardarda sökün eden kitapları [*Parasız Yatılı*, *Kuşatma ve Benim Sinemalarım*] Füruzan'ın en az üç atımlık barutu bulunduğunu kanıtlamaya yetmektedir. ... Aynı düzeyi tutturmak şöyle dursun, kusurlu ve hatta başarısız denebilecek öyküleri, bu "prima"ların ışığında belki siliniyor da, akılda sadece iyileri kalıyor. ... "Redife'ye Güzelleme"nin, "Ah Güzel İstanbul"un yazarı, "Tokat Bir Bağ İçinde"ye kalem düşürür mü?
> ... Öyküde dil ve biçim bakımından henüz çözümleyemediği sorunların da üstesinden gelebilir, sürükleyici, sıcak, çarpıcı anlatımını, öykü kurgusunun gerektirdiği yapısal sağlamlıkla pekiştirebilirse, çok yetkin ürünler beklenebilir Füruzan'dan. Bir de iyiyi-kötüyü seçme, ayıklama, öykücü kişiliğini kendi kendisine belirleme ya da tanımlama, öyküleyeceği konulara verdiği önem ve ağırlığı öykünün yapısal bütünlüğü ile organik bir bireşime vardırma sorunlarıyla ciddi bir biçimde hesaplaşmak zorundadır; kısaca söyleyecek olursak, Füruzan'ın yazarlığında bu noktalar, üzerine pek düşünülmemiş, bilinçlendirilmemiş sorunlar olarak kalmaktadır. (Altıok, Ağustos-Eylül 1978, s. 5-6)

Akatlı yine bu yazıda, Füruzan'ın dil becerisini de tartışmaya açar ve Füruzan edebiyatını değerlendiren hemen her eleştirmenin odağını kaydırdığı okulsuzluk vurgusuna bağlanır:

> Bu açıdan bakıldıkta Füruzan'ın kişiliğinde pek az rastlanır bir durumla karşılaşıyoruz: "Yazar" olmanın sorunlarını çözmüş, yazarlığı koluna altın bilezik olan, ama "edebiyatçı" olamayan, bir türlü edebiyatın telini tınlatamayan yazarlar vardır. Bunların yanında bir de hem edebiyattan el almış hem yazarlığın üstesinden gelmiş *edebiyatçılar* vardır. Her iki tipe de pek çok örnek düşünülebilir. Ama edebiyatçılığını kuşkuya yer bırakmaksızın kanıtlamış olanlar arasından "yazar"lık niteliği taşımayan, kalemi sürçüp duran kişiler çıkmaz pek. Füruzan'dan başka temsilcisi yok gibi bu tür yazarın. (s. 6)

Oysa Füruzan'ın ömrünün sonuna dek defaatle dile getirilen, peşini bırakmayan bu "okulsuzluk" ve "mucize" vurgusuna yanıtı nettir: "Resmi eğitim çizelgeme gelince... Ben yıllardır bunun altını çizmemeyi yeğledim. Edebiyatımın ve diğer çalışmalarımın önüne, hayatımla ilgili konulardan hiçbirinin geçmemesini

önemsedim, önemsiyorum" (Tezgör ve Erdem, 2021, s. 249). Füruzan, hemen her söyleşisinde, dünya edebiyatını okul edindiğini ve yazarlığı bir meslek olarak sürdürmeye, "reddettiği, iğrendiği adaletsizliğ[e] ikiyüzlülüğ[e]" "hayır" diyen safta yer almak için karar verdiğini dile getirir (s. 253). Böylece Füruzan kendisine yöneltilen eleştirilere karşın, başarılı bir yazarsal hamleyle, "kurmacanın retoriği"ni (Booth, 1961) çözmüş ve kendine özgü bir dille yeniden üretebilmiştir.

Füruzan edebiyatını bütünlüklü bir biçimde değerlendirmeye odaklanan çalışmalar, Pelin Aslan Ayar'ın *Yoksulluk ve Yoksunluk Halleri: Füruzan'ın Öykülerinde Mekân, Beden, Özne* (2016) incelemesi, Hilmi Tezgör ve Aslan Erdem'in yayına hazırladığı *Bahçelerinde Yaz: Füruzan Edebiyatı Üzerine* (2021) başlıklı derleme gibi eleştiri kitaplarıyla; Faruk Şüyün'ün *Füruzan Diye Bir Öykü*'de (2009) otuz yazarın katkısı ve Füruzan'ın fotoğraflarıyla bir araya getirdiği söyleşileri içeren biyografik çalışmasıyla birlikte, Füruzan okurları için birer rehber sunuyor. Füruzan'ın öykü ve romanları üzerine, özellikle de taşradan kente göç ve kent anlatılarında beliren modernite deneyimleri, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve aile içi şiddet ya da Füruzan anlatılarında girift bir hal alan anne-kız ilişkileri dolayımıyla, hem feminist hem de karşılaştırmalı okumalar yapan tezlerle de karşılaşıyoruz. Füruzan yazını, mevcut çalışmaların da odağına yerleşen metin dışı hakikatlerle bağlarıyla; örneğin Türkiye'nin 1950 sonrasında ivmelenen göç dalgasıyla belirginleşen taşralı ve kentli ayrımıyla, İstanbul'un çerçileriyle, çocuk işçileriyle, fabrikaların vardiya zilleriyle, derinleşen ekonomik adaletsizliği ve kent yoksulluğuyla, sınıflı toplum yapısının izlerini sosyolojik okumalara açıyor. Ancak Füruzan'ın bu kitapla bir araya getirmeye çalıştığımız erken dönem metinleri, ne yazık ki henüz ne mevcut literatürün ürettiği okuma biçimleri ne de Füruzan'ın 1950 kuşağı öykücülüğü bağlamında nereye yerleştirilebileceği üzerinden değerlendirilmiş değil.

Bugüne dek edebiyat kamusunun "taşra ve yoksulluk anlatısı" güzellemesiyle benimsediği Füruzan yazınının, kitaplaşmamış ilk öykülerinden itibaren toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve sınıf eleştirisini birlikte yükselttiğini söylemek daha yerinde

bir tespit olabilir. Böylece Füruzan'ın metinlerini konu edinen literatürü, Füruzan'ı okulsuz ve yoksul geçirilmiş bir çocukluğun otobiyografik anlatısını sunan bir yazar konumuna hapsetmekten kurtarabiliriz. Kitaplaşmamış ilk öykülerini Füruzan'ın külliyatına bağlayan imge ve izleklerin de hem bu bağlamda hem de kadın yazınıyla jino-eleştirel ilişkileri içerisinde değerlendirilmesi, daha bütüncül ve karşılaştırmalı yeni okumaların önünü açabilir. Örneğin Füruzan'ın *Kuşatma* (1972) adını verdiği ikinci kitabında yer alan "Tokat Bir Bağ İçinde" öyküsünde "En devrimci geçineni bile kadını böyle algılıyor" (Füruzan, 1972, s. 9) diyerek sol hareketin içinden bir toplumsal cinsiyet eleştirisi yeşertmeye çalışan ve "Ben orospu değilim. Para için değil, zevk için yatıyorum. Bağnazlık edip durmayın!" (s. 21) diye haykıran Hatice'ye ya da *Ah Güzel İstanbul*'un "Zürefa Sokağı orospuları"na giden yazınsal serüveninde, ilk öykülerinden "Bozuk Düzen"in (1956), "Gece Yarısı Mavisi"nin (1959) ya da "Kırkikindili Öykü"nün (1961) yükselttiği toplumsal cinsiyet eleştirisinin izlerini görmemek, es geçmek mümkün değildir. Keza "Benim Sinemalarım"da (1973) ailesi tarafından şiddete ve istismara maruz kalan bir kız çocuğu olarak Nesibe'yi evden kaçmaya götüren özgürlük talebi ve sinemayla kurduğu ilişkiyle sağlanan metin içi gerçeklik sıçramalarının, "Ondine"de (1957) de denenmiş bir anlatısal tekniğe dönüşmesi; Füruzan edebiyatını ilk öykülerinden itibaren bazen soyut bir anlatının gerçekdışı unsurlarında, bazen eski bir apartman otomatiğinin akşam sessizliğinde yankılanan çat sesinde, bazense karakter-anlatıcıların "benim insanlarım" diyerek andığı bir kent ve kentli deneyiminde ortaklaştırması, bu metinleri birbiriyle "(g)örme biçimleri" sağlayabilir. Dolayısıyla bu öykülerin hem Füruzan'ın külliyatı içindeki kesintisiz akışını hem de Türkçe edebiyat tarihine katkısını, edebiyat araştırmaları adına ne yazık ki geç kalmış bir çabayla bugün, yeniden ele alabiliriz.

Örneğin Füruzan yazınının çocuk anlatıcıları, toplumsal yasalardan azade çocuk bakışının bir anlatım stratejisine dönüşmesi yoluyla, ilk öykülerinde de beliren ortak bir izlek olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda "Geçmişlerden Biri" (1962) öyküsünde tercih edilen çocuk anlatıcının, Füruzan yazınında

ulusal anlatının bir mikro örneğine dönüşen "ev"in sınırlarını zorlayan ya da evden kaçan çocuk anlatılarına evrilecek bir reddiye ve arayışın ilk adımı olduğunu söyleyebiliriz. Örneğin "Tokat Bir Bağ İçinde" öyküsünde "Kürt kızı bunlar, diye gülüşülen" (Füruzan, 1972, s. 48), akran zorbalığına, nefret suçuna maruz bırakılan taşralı Kürt çocuklara, "Benim Sinemalarım"da cinsel istismarına göz yumulan ve aile içi şiddete maruz bırakılan Nesibe'ye, "Taşralı"ya yansıyan aydınlanmacı söylemin kentli ve seçkin yargılarına rağmen saçlarını inadına, "hem de en kısa" kestiren ve "taşralı bir kız olmanın buruk acısı"yla (Füruzan, 1971, s. 36) büyüyen çocuklara ya da Füruzan'ın tüm metinlerinde dolaşan çocuk işçilere dek genişleyen bir yelpazede bu metinler, Türkiye'nin kolektif hafızasının sinir uçlarıyla kuşatılmamış bir çocuk bakışı sağlar. Böylece Füruzan külliyatının yekûnunda azımsanamaz bir yer tutan çocuk anlatıcılar, bu anlatıları devlet söyleminin bagajından, ideolojik çerçevelerinden ve toplumsal yasalarından kurtarma işlevi gören bir anlatısal oyuna dönüşür. Bu bağlamda "Geçmişlerden Biri", Füruzan yazınının ilk çocuk karakter-anlatıcısını üretir ve annesinin okuduğu ucuz romanlardaki histerik aşklara imrenmeyen, babasının beklenen ölümü karşısında "Ne içli yuvrucak, eriyip gidiyor!... Ah ah, vah vah!..." denecek, "yedi ulustan doktorlar getirip derdi[n] e çare" bulunamayacak kederli bir çocuk olmak yerine iştahla çikolatalar, reçeller yiyen, annesinin "kutsal bayramların birinde" diktiği "koca koca farbalalı bir basma"nın farbalalarını söküveren, "herkes[in] savruk, bir garip bul[duğu]", "daha diz kapakları[n]daki saklambaç, kovalamaç izleri kabuk kabuk", evin yalnızca kendine ait bir "köşe"sinde yaşayan, bir kız çocuğu kurgular (Selçuk, Ocak 1962, s. 18-19).

Füruzan'ın eleştirmenler ve yayıncılar tarafından soyut ve kapalı bulunan "Sabah Eskimişliğin" (Şubat 1967), "Özgürlük Atları" (Temmuz 1967) ve "Münip Bey'in Günlüğü" öykülerine giden yolun da, ilk öykü denemeleri "Düzenli Bir Tatil Günü" (Mayıs 1956), "Olumsuz Hikâye" (Temmuz 1956), "Portakallar, Turuncu Sandal ve O..." (Ağustos 1956) ve "Resimdeki Adam"-dan (1 Ağustos 1956) geçtiği söylenebilir. Bu metinler "olumsuz duyu"lar, kasvetli odalar, yalnız girilen karyolalarla tek başınalık,

sıkışmışlık, tekinsizlik ve sessizlik, ölüm ve cinayet gibi tematik ortaklıklarla, modern toplumun ötekilerini birer anlatıcıya dönüştürür. Kent hayatının hızlanan ve sosyoekonomik farkları giderek derinleşen akışı içerisinde silikleşen karakterler, anlatıların merkezine yerleşir. "Düzenli Bir Tatil Günü"nde trafik kazasıyla öldürülmüş; ancak olay yerinde toplanan mahalleliyi gözlemlemeye devam eden cansız bir bedenin işleyen zihni, bir karakter-anlatıcıya dönüşürken, "Portakallar, Turuncu Sandal ve O" öyküsünde yine cinayete kurban giden karakter, sırtındaki bıçakla birlikte ölü yaşantısına devam eder. Bu metinlerle Füruzan'ın erken dönem öykücülüğü, realist anlatı evreninden uzaklaşır; bir nevi Gogol'ün "Palto"suna dönüşerek 1950 öykücülüğünün edebiyat anlayışına yön veren Sait Faik'in *Alemdağ'da Var Bir Yılan*'la (1954) açtığı ve Feyyaz Kayacan'ın Şişedeki Adam (1957), Adnan Özyalçıner'in "Oyuk", Demir Özlü'nün *Bunaltı* (1958), Ferit Edgü'nün *Kaçkınlar* (1959), Leylâ Erbil'in "Bilinçli Eğinim I" (1960) gibi metinleriyle zenginleşen gerçeküstü ve absürd kurmaca dünyasına yaklaşır. Füruzan'ın *Parasız Yatılı* (1971) ardından edebiyat eleştirmenlerince kabul görülerek yerleştirileceği toplumsal eleştiri aksından uzak görünen bu ilk öykülerde, 1950 hikâyeciliğinin ve modernist anlatının mimesisten kaçarak yeni anlatım teknikleri arayışıyla giriştiği deneyselliğin izlerini görmek mümkündür. Kent yaşamının hızı içerisinde durup akasyaların kokusunu duymaya, çevresini gözlemlemeye, *flaneur* deneyimlerine yönelen; farkındalıklarla kuşatılmış birer özbilince sahip karakterleriyle bu anlatılar, üretildikleri dönemin yeni öykü anlayışının sınadığı huzursuzluk, anlamsızlık, toplumsala karşı yalnızlık, cinsel arzu gibi izleklerle örülür. Bu bağlamda "Bölünmüş Toplamlar" (Aralık 1956) öyküsü de, Füruzan'ı 1950 öykücüleri arasında anmamayı imkânsız kılan ve Füruzan'ın ilk öykülerindeki Sait Faik etkisinin kristalize olduğu bir metin olarak; belki de "Lüzumsuz Adam"ın (1948) bir yenidenyazımı olarak okunabilir. Zira bu öykü, fabrika işçisinden kamyon şoförüne, seks işçisinden asayiş bekçisine, gayrimüslimlerinden çerçilerine; artık "Bölünmüş Toplamlar" olduğuna işaret edilen bir toplum temsiliyle, modernist anlatılara eklemlenir. İstanbul'un yeni asfaltları, iskeleleri, caddeleriyle

genişleyen kamusal alanlarında, modern kent deneyimleri çeşitlenen bir *flaneur* anlatısı sunar.

Füruzan yazınında belirginleşen toplumsal cinsiyet eleştirisinin de bir parçası olarak metin içi hakikatin kuruculuğunu üstlenen ve anlatı sesini devralan kadın karakter-anlatıcıların ilk örneğiyleyse, "Bozuk Düzen" (Ekim-Kasım 1956) öyküsünde karşılaşırız. Bu öykünün, Füruzan külliyatının toplumsal düzenle (bir diğer deyişle, toplumun bozuk düzeniyle) hesaplaşan ve bu bağlamda hem toplumsal cinsiyet hem de sınıf eleştirisi üreten metinlerinin bir habercisi olduğunu söyleyebiliriz. İlk öykülerdeki gerçeküstü ve absürd öğelerin, "Bozuk Düzen"de geri çekilmesinin gerekçesi, kadın karakter-anlatıcının çıplak bir hakikati temsil etme gayreti olarak okunabilir. Zira Füruzan'ın ilk öykülerini 1950 öykücülüğünün edebiyat anlayışına yaklaştıran tekinsizlik, huzursuzluk ve ölüm izlekleriyle gerçeküstü bağlar, kimi öykülerde gevşetilmiş olsa da, Füruzan külliyatının "soyutluk" ve "kapalılık"la mimlenen öykülerine dek sürer. Böylece Türkçe edebiyatta 1950 öykücülüğü izleklerinin belirleyiciliği yavaş yavaş etkisini yitirirken, Füruzan edebiyatı da "Bozuk Düzen" itibariyle yeni anlatısal işlevler kazanır ve 1959 tarihli "Gece Yarısı Mavisi" ile, Füruzan yazınındaki yoksulluk anlatısını, ataerki eleştirisini ve homososyal bağı da görebileceğimiz bir güzergâha açılır. Şüphesiz bu on altı öyküde takip edebileceğimiz ortak izlekler ya da Füruzan'ın *Parasız Yatılı* sonrası külliyatıyla kurabileceğimiz metinlerarasılıkların yanında; bu metinlerdeki dönüşümler, yeni anlatısal denemeler ve metin içi hakikat üretimindeki gelgitler de, Türkçe edebiyatta öykünün seyri bağlamında değerlendirilebilecek veriler sağlar. Örneğin 1956 tarihli ilk öykülere, daha ziyade erkek karakterlerin kent deneyimlerinin merkezde olduğu, modernist anlatının kurucu unsurlarıyla şekillenen bir mekân kurgusu ve karakterizasyon hâkimken; hemen ardından gelen öykülerde, kanonik metinlerdeki edebiyat anlayışının ve kamusal alan inşasındaki temayülün aksine, kenti bir *flaneur* olarak deneyimleyen, artık yalnızca erkek özne değildir. İlk öykülerdeki Sait Faik etkisi ve erkek karakter-anlatıcı kullanımları da, "Bölünmüş Toplamlar" öyküsü itibariyle sesini kaybederek yerini yeni denemelere bırakır. Ardından gelen

metinlerin temel izleği, kent deneyiminden hane içine; kamusal alandan özel alana; modern bireyden kadın özneye kayarken; yeni bir bakış açısı ve yazarsal niyetle kuşanır. Füruzan'ın kadın karakterlerinin kent deneyimleri, külliyatının dikkat çeken anlatı katmanlarından biri olarak, henüz ilk öykülerinde kendine bir alan açar. Kadınlar kentin sinemalarında, tiyatrolarında, caddelerinde, meydanlarında, barlarında ve parklarında var olarak edebi metne taşıdıkları kamusal alan temsiliyetiyle dikkat çekerler. Füruzan yazınında kadın karakterlere sağlanan bu mekânsal hareketliliğin, bu metinlerin üretildikleri tarihi de gözeterek, öncü ve eleştirel temsiller sunduğu ıskalanmamalıdır. Sinemalardan evlere, evlerden fabrikalara, fabrikalardan İstanbul'un parklarına yürüyen ve toplumsal cinsiyetinin yükünü bilinçli bir kadınlık deneyimiyle eleştiriye açan bu kadın karakterlerin, 1970'lerde kadın yazınında ivmelenen toplumsal cinsiyet eleştirisinin ilk basamaklarından biri olduğu açıktır.

Böylece "Olumsuz Hikâye" adlı öyküye de hâkim olan "olumsuz duyu"larıyla (Yerdelen, Temmuz 1956, s. 37) metinlerin merkezine yerleşen huzursuz, toplumla uyumsuz ve tekinsiz erkek karakterlere odaklanan 1956 tarihli ilk modernist anlatıları, toplumsal yasayla uzlaşamayan ve özgürlük talep eden kadın karakterlerin eleştiri ve itirazları takip eder. Mekân, olay örgüsü ve karakterizasyondaki bu çeşitlenme, özellikle de 1959 sonrası öykülerde yoğunlaşarak beliren toplumsal cinsiyet eşitsizliği eleştirisini de besler. Örneğin "Gece Yarısı Mavisi"nde kadın karakter-anlatıcı, toplumsal cinsiyet rollerini yeniden üreten heteronormatif bir ilişkinin içinden, erkek karaktere ilişkin duygularını bir iç monologla "Sen erkeksin – Erkeksin, bu beş basamak üstte durmaktır. Bu bir kaldırımın kıyısına çişini rahatça etmektir. Bu kütür kütür yaşamaktır; ama açık seçik bilsen bunları, bilsen de değerini seçsen, nerde? Anca kabarıyorsun" diyerek yükseltir (Selçuk, 18 Mart 1959, s. 6). Keza "Ondine"de yine bir kadın karakter-anlatıcı, "her üniversiteli erkeğin bir kızı öptüğü" ve "[o] kızlar[ın] şimdi evli vallahi de evli billahi de evli, soluk, üzgün" olduğu sinemalarla renklenen caddelerde dolaşır; "usu[n]a karanlık evler, bulaşık kokuları düşmesin" ister; kendisini "Üşüyeceksin" diye

taciz eden otobüs şoförüne "Üşümem canım, ben çıplaklığı severim" yanıtını verir (Yerdelen, 28 Nisan 1957, s. 7, 11). Benzer biçimde, Aralık 1959 tarihli *Kısık* adlı öyküde, Kızılay'da kalabalık bir kamusal alanda Necati'ye "Öp beni" diyen kadın karakter-anlatıcı, Necati'den "Yok, senin için seçkin duygularım var; hem burası kalabalık değil mi?" cevabını alınca, toplumsal yasanın baskısıyla "kısılan" eylemselliği eleştiriye açar; kadın karakterin karşılık bulamayan cinsel arzusu "patlak bir balon gibi" sönümlenirken (Selçuk, Aralık 1959, s. 38) metin içi hakikat de aniden parçalanır. Necati zaten "çıplak kadın resimleri" basan bir dergiyi kapının altına sıkıştırıp havagazını açarak intihar etmiştir; tüm diyaloglar ve olay örgüsü, kadın anlatıcının zihninin ürünüdür. Ancak erkek karakterin intiharıyla kapanan bu anlatı da, 1956 tarihli öykülerde işlenen cinayetler, yükselen "olumsuz duyu"lar, huzursuzluk, sıkıntı ve kasvet gibi, Füruzan yazınının ilk erkek karakterlerini 1950 öykücülüğünün ortak izleklerine bağlarken; kadın karakterlerineyse münferit bir alan açar. Kadın karakterlerin cinsel arzuları evlilik ve aile kurumlarından azat edilir; "hain, uzak, katı" anneler kız çocuklarının özgürlük istenciyle sınanır (Selçuk, Haziran 1959, s. 28); kocasının "erkek adamlığı" kendisine "utançsızca" varolma hakkı bırakmayan kadınlar, "hiç olmamış" gibi "alıp başını" giderler (T. Selçuk, Mayıs 1961, s. 16-18); toplumsal yasayla uzlaşmayı reddeden kız çocuklarının ve genç kadınların anlatıları, gerçeküstü öğelerle zenginleştirilerek hakikatin sınırlarından kurtarılır.

Bu geçişlerde şüphesiz Füruzan'ın yazarsal arayışları ve bireysel yönelimleri kadar, 1950 kuşağının geçirdiği topyekûn dönüşümün arkasındaki Türkiye'ye özgü toplumsal dinamikler de belirleyici olur. Doğan Hızlan, Ferit Edgü'nün *Kaçkınlar* (1959) metninin yaklaşık 60 yılın ardından yeniden basımı için hazırladığı önsözde, bu bağlamda Türkçe edebiyatın seyrini şöyle yorumlar:

> 1950 kuşağı tavır alan bir kuşaktı. Benmerkezci değildi. 27 Mayıs 1960 Devrimi'nden sonra 1950 kuşağının bazı adlarının yazdıklarında, siyasetin izdüşümü daha çok hissedilmeye başlandı. Hatta bazı kuşakdaşlarımız, toplumsal çizgiden toplumcu, belki de daha

> da ileriye götürerek toplumcu gerçekçi çizgiye kadar kaydılar. Bir ülkenin edebiyat yaşamında öyle yıllar vardır ki; o dönem yazarlarının, hem edebiyat hem toplumsal hem siyasi tarih açısından ihmal edilemez tanıklıkları vardır. (Edgü, 2017, s. 9)

Böylece 1950 kuşağı öykücülerinin, Ferit Edgü'nün tanımlamasıyla, "[b]ireyselliğe yer olmayan bir toplumda, birer aykırı olarak, birer horlanmış olarak" (s. 2) yazma edimiyle kurdukları ilişkinin, metin dışı hakikatle yeniden sınandığı bir döneme girilir. Füruzan yazınının, hemen ilk öykülerin ardından toplumcu gerçekçi bir duyarlılıkla üreteceği toplumsal cinsiyet ve sınıf eleştirisinin de bu bağlamda değerlendirilmesi mümkündür. Türkçe edebiyatta bu dönemde, 1950'lerin başında esen *non-figurative* sanat etkisinin, Albert Camus, Jean-Paul Sartre, Samuel Beckett, Franz Kafka gibi yazarların metinlerinin Türkçeye çevrilmesiyle de zenginleşen varoluşçu ve gerçeküstü edebiyat anlayışının yerine; pogromların, sıkıyönetimlerin, siyasi idamların gölgesinde, bir darbeyle başlayıp bir muhtırayla kapanan 1960'larda askeri vesayetin ele aldığı yeni bir toplumsal düzen inşasının sorumluluk bilinci yerleşir. Bu dönemde artan yayınlarla teori ve praksiste yükselişe geçen sol fraksiyonların da etkisiyle, Türkçe edebiyat yeniden toplumcu gerçekçi anlatıların yüceltildiği bir kanonlaşma sürecine girer. Füruzan külliyatının "Taşralı" (1968) öyküsünde ürettiği sınıf eleştirisiyle, başta Memet Fuat olmak üzere edebiyat kamusunun beğenisini toplayan anlatı evrenini, bu dönüşümün bir ürünü olarak okumak ve 1956-1962 aralığında yazdığı on altı öyküyle bağlarını koparmasının gerekçesini bu manevrada aramak da mümkündür. Dolayısıyla Füruzan'ın ilk öykülerinin süreli yayınlarda kalarak unutulması, bu metinlerin edebi değerinden ziyade, üretildikleri dönemde kapalı, soyut ya da meselesiz/tezsiz bulunmalarının ardında yatan gerekçelerde; Türkçe edebiyatta modernist anlatının kendi okurunu bulmada yaşadığı gecikmede ve 1950'lerde hâlâ popülist köycü söylemin ve toplumcu gerçekçi anlatı konvansiyonlarının belirleyici olduğu edebiyat kamusu ve kanonda aranmalıdır. Böylece Füruzan'ı, bu metinleri kendi yazınından dışlamaya götüren yazarsal endişeler de daha iyi anlaşılabilir. Nitekim bir yandan

Parasız Yatılı sonrasında "Füruzan olayı" atfıyla, Türkçe edebiyatta öykü türünün zirve noktası olarak değerlendirilmesine rağmen; ilk öykülerine karşı edebiyat eleştirmenlerinin sessiz, yayıncılarınsa ilgisiz kalması; "edebiyat çevrelerinin içinden gelmeyen" ve "eğitimsiz" (Dicle ve Armağan, 2024) bir yazar olarak değerlendirilen Füruzan'ın, aslında epey gecikmiş ve eksik değerlendirilmiş bir edebiyat olayı olduğunu da gösterir.

Kaynakça

Andaç, F. (2004). *Edebiyatımızın Kadınları: Edebiyatımızın Kadınlarıyla Yapılmış Söyleşiler I.* İstanbul: Dünya Yayınları.

Akyıldız, O. (8 Aralık 2023). "Füruzan'ın İsabetli İnadı". *Çatlak Zemin.* Çevrimiçi erişim için: https://catlakzemin.com/furuzanin-i-sabetli-inadi/ (10 Mart 2024). Füruzan'ın isabetli inadı üzerine ısrarlı bir devam yazısı ya da kadınların bükülmez direnci. *Çatlak Zemin.* Çevrimiçi erişim için: https://catlakzemin.com/furuzanin-isabetli-inadi-uzerine-israrli-bir-devam-yazisi-ya-da-kadinlarin-bukulmez-direncii/

Altıok, F. (Ağustos-Eylül 1978). "Füruzan'ın Öykücülüğü". *Oluşum*, Sayı 10-11, s. 5-6.

Aslan Ayar, P. (2016). *Yoksulluk ve Yoksunluk Halleri: Füruzan'ın Öykülerinde Mekân, Beden, Özne.* İstanbul: Simurg Yayınları.

Booth, W. C. (2012). *Kurmacanın Retoriği.* İstanbul: Metis Yayınları.

Dicle, E. ve Armağan, Y. (23 Şubat 2024). "Modernist Edebiyatın Türkçede Doğuşu II". (Kıraathane İstanbul Edebiyat Evi, Edebiyat Konuşmaları Serisi). Çevrimiçi erişim için: https://www.youtube.com/watch?v=mTeZJ8A3DgM&t=40s

Doğan, M. (Mayıs 1972). "Füruzan Olayı". *Yeni Dergi*, Sayı 92, s. 233-239.

Edgü, F. (2017). *Kaçkınlar.* İstanbul: Sel Yayınları.

Füruzan (1971). *Parasız Yatılı.* Ankara: Bilgi Yayınevi.
(1972). *Kuşatma.* Ankara: Bilgi Yayınevi.

Selçuk, F. (15 Mart 1959). "Telefon". *Pazar Postası*, yıl 7, Sayı 4, s. 15.
(18 Mart 1959). "Gece Yarısı Mavisi". *Yeditepe*, Sayı 172, s. 6.
(Haziran 1959). "Dönüş". *Dost*, Cilt 4, Sayı 21, s. 27-29.
(1-15 Haziran 1959). "Tunuslu". *Yeditepe*, Sayı 5, s. 12-13.
(Aralık 1959). "Kısık". *Dost*, Cilt 5, Sayı 27, s. 35-38.
(Mayıs 1960). "Olmayan Biri". *Dost*, Cilt 7, Sayı 32, s. 24-26.

Selçuk, F. T. (Mayıs 1961). "Kırkikindili Öykü". *Dost*, Cilt 8, yeni dizi 2, s. 16-18.
(Ocak 1962). "Geçmişlerden Biri". *Dost*, Cilt 8, Sayı 10, s. 16-19.

Şen, N. (2006). Füruzan'ın Hayatı ve Edebî Eserleri. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

Şüyün, F. (2009). (Haz). *Füruzan Diye Bir Öykü*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Tezgör, H. ve Aslan, E. (2021). *Bahçelerinde Yaz: Füruzan Edebiyatı Üzerine*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Yerdelen, F. (Mayıs 1956). "Düzenli Bir Tatil Günü". *Seçilmiş Hikâyeler*, Cilt 12, Sayı 52, s. 7, 11.

(Temmuz 1956). "Olumsuz Hikâye". *Seçilmiş Hikâyeler*, Cilt 12, Sayı 55, s. 33-35.

(Ağustos 1956). "Portakallar, Turuncu Sandal ve O...". *Seçilmiş Hikâyeler*, Cilt 12, Sayı 54, s. 36-38.

(1 Ağustos 1956). "Resimdeki Adam". *Türk Dili*, Cilt 5, Sayı 59, s. 709-710.

(Ekim-Kasım 1956). "Bozuk Düzen". *Seçilmiş Hikâyeler*, Cilt 12, Sayı 57-58, s. 68-72.

(Aralık 1956). "Bölünmüş Toplamlar". *Yenilik*, Cilt 10, Sayı 49, s. 25-30.

(28 Nisan 1957). "Ondine". *Pazar Postası*, yıl 5, Sayı 18, s. 7, 11.

(Ağustos 1957). "Bahriyeli Recep". *Seçilmiş Hikâyeler*, yeni seri, Sayı 1, s. 52-58.

Gece Yarısı Mavisi Füruzan'ın *Parasız Yatılı* (1971) kitabındakilerden önce dergilerde yayımlanmış ilk öykülerini kapsıyor. 1956-1962 yılları arasında dönemin belli başlı edebiyat dergilerinde (*Seçilmiş Hikâyeler*, *Yenilik*, *Türk Dili*, *Pazar Postası*, *Yeditepe*, *Dost*) yer almış on altı öyküden oluşan kitabı Olcay Akyıldız ve Bilge Ulusman hazırladı.

2023 yılında son öykü kitabı *Akim Sevgilim* ile aramızdan ayrılan Füruzan *Gece Yarısı Mavisi* adı altında ilk kez kitaplaşan öyküleriyle edebiyatımızda yarattığı "Füruzan olayı"nı tamamlıyor.

"Bu çalışmayla ilk kez bir araya gelen on altı öykünün, daha önce süreli yayınlara girmiş ve edebiyat kamusuyla buluşmuş olması, etik bir sınır ihlali endişesini peşinen lağvediyordu; ancak bu öyküler bir kitap oylumunda yayımlanmasının elzem olduğunu, metinlerin biçim, dil ve içerik özelliklerinin yanı sıra, feminist edebiyat eleştirisi perspektifinden de tartışılmaz bir hakikat olarak değerlendirmeliyiz. Füruzan'ın ilk öyküleri, yalnızca 1950 kuşağı öykücülüğü ile kurduğu sıkı bağlar açısından değil, aynı dönemde edebi metin üreten diğer kadın yazarlarla diyaloğu açısından jino-eleştirel bir okumayla da ele alınmalıdır. Bu çalışmaların ilk adımı ise elbette bu öykülerin ulaşılabilir bir bütün halinde ortaya konmasıdır."

Kapaktaki desen: Turhan Selçuk
("Gece Yarısı Mavisi", *Yeditepe* dergisi, 1959.)

ISBN 978-975-08-6489-6